

**T.C.
İstanbul Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Bilgi ve Belge Yönetimi Anabilim Dalı**

Yüksek Lisans Tezi

**Üniversite Kütüphanelerinde Elektronik Bilgi
Kaynaklarının Sağlanmasında Konsorsiyumların Rolü :
ANKOS Örneği**

**Zeynep Hakküder
2501070044**

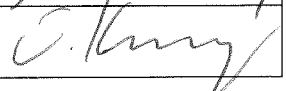
Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. Ümit Konya

İstanbul, 2011

T.C
İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TEZ ONAYI

Enstitümüz BİLGİ VE BELGE YÖNETİMİ Anabilim Dalında 2501070044 numaralı ZEYNEP HAKGÜDER'İN hazırladığı “ÜNİVERSİTE KÜTÜPHANELERİNDE ELEKTRONİK BİLGİ KAYNAKLARININ SAĞLANMASINDA KONSORSİYUMLARIN ROLÜ: ANKOS ÖRNEĞİ” konulu YÜKSEK LİSANS/ DOKTORA TEZİ ile ilgili TEZ SAVUNMA SINAVI, Lisansüstü Öğretim Yönetmeliği'nin 15.Maddesi uyarınca 01/11/2011 SALI günü Saat:10:30'da yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin Kabulü.....'ne* OYBİRLİĞİ /OYÇOKLUĞUYLA karar verilmiştir.

JÜRİ ÜYESİ	KANAATİ(*)	İMZA
PROF.DR.MEHMET CANATAR	Kabulü	
PROF.DR.AYŞE ÜSTÜN	Kabulü	
DOÇ.DR.NİHAL SOMER	Kabulü	
DOÇ.DR.TUBA KARATEPE	Kabulü	
YRD.DOÇ.DR.ÜMİT KONYA	Kabul	

Zeynep Hakgüder

**Üniversite Kütüphanelerinde Elektronik Bilgi Kaynaklarının Sağlanması
Konsorsiyumların Rolü : ANKOS Örneği**

ÖZ

Elektronik bilgi kaynakları, güncel bilgiyi içermeleri nedeniyle kütüphane kullanıcılarının sıkça tercih ettiği, üniversite kütüphanelerinin dermesini oluşturan önemli kaynaklardandır. Dünyanın tüm ülkelerinde, yüksek maliyetli elektronik bilgi kaynaklarına en etkin ve ekonomik yollardan erişimi sağlamak için konsorsiyumlar oluşturulmaktadır. Türkiye’de ANKOS (Anadolu Üniversite Kütüphaneleri Konsorsiyumu), üniversite kütüphanelerinin en uygun fiyatla en fazla elektronik bilgi kaynağına erişimini sağlamayı kendine amaç edinmiştir. Bu çalışmada, üniversite kütüphanelerinde kullanımı hızla artan elektronik bilgi kaynaklarının sağlanmasında konsorsiyumların önemi, dünyadan ve Türkiye’den konsorsiyum örnekleriyle açıklanarak ve istatistiki bilgilerle desteklenerek, gösterilmektedir. Araştırma kapsamında en güncel ANKOS istatistiki bilgileri kullanılmış, elektronik bilgi kaynaklarındaki artış tablolarla gösterilmiş ve dünyadan konsorsiyum örnekleriyle konu pekiştirilmiştir. Sonuç olarak, konsorsiyumlar, hem Türkiye’de hem dünyada, elektronik bilgi kaynaklarının kütüphanelere sağlanmasında etkin bir rol oynamaktadırlar. Doğru uygulanacak politikalar beraberinde bu kaynakların kullanımının artmasını ve akademik bilginin daha fazla üretilmesini sağlayacaktır.

Anahtar Kelimeler : Elektronik Bilgi Kaynakları, Elektronik Bilgi Kaynaklarını Sağlama Modelleri, Kütüphane Konsorsiyumları, ANKOS (Anadolu Üniversite Kütüphaneleri Konsorsiyumu)

Zeynep Hakgüder

The role of consortia that supplying electronic resources in university library: ANKOS model

ABSTRACT

Electronic resources, due to the fact that they embody the recent data, is one of the most significant sources constituting the library collections that are frequently preferred by library users. In all the countries around the world, consortium have been developed in order to enable the access into the high-priced electronic databases, through the most efficient and economical ways. In Turkey, ANKOS (Anatolian University Libraries Consortium) employs the duty of offering the utmost electronic resource access with the best price. In this presented study, the importance of the university library consortium in company with the statictical data providing the electronic resources whose use has been remarkably increasing is indicated with the help of consortia instances both in Turkey and in the world. In the scope of the study, the latest statistical information of ANKOS is used, the increase in the electronic resources is represented by the charts and the study is exemplified with various consortium around the world. As a result, consortium have an efficient role both in Turkey and around the world in providing the electronic resources into the libraries. Accurately applied policies would increase the use of these resources and thus, would result in more production of academic knowledge.

Key Words : Electronic Resources, Models Supplying Electronic Resources, Library Consortia, ANKOS (Anatolian University Libraries Consortium)

ÖNSÖZ

Bilgi ve iletişim teknolojilerindeki gelişmeler, kütüphane dermelerine yeni bilgi kaynaklarının eklenmesine yol açmıştır. Basılı kaynaklardan farklı olarak elle tutulamayan bu bilgi kaynakları, web ortamında kullanıcıların erişimine açılmıştır. Kütüphane kullanıcılarının farklı ihtiyaçlarına cevap verebilen bu kaynakların adı elektronik bilgi kaynakları'dır.

Elektronik bilgi kaynakları, kütüphanelerin bütçe ve kaynak sağlama politikalarını tekrar gözden geçirmelerine yol açmıştır. Bu kaynakların kütüphanelere sağlanmasında önemli bir rol üstlenen konsorsiyumlar, gerek ülkemizde gerekse dünyada en çok tercih edilen modellerin başında gelmektedir. Bu çalışma, akademik bilginin üretilmesindeki en önemli merkezlerden biri olan üniversite kütüphanelerinde, elektronik bilgi kaynaklarının yıllar içindeki artışında ve kullanımında konsorsiyumların ne kadar etkin olduğunu göstermeyi amaçlamıştır.

Bu çalışmanın sonuçlandırılmasında birincil desteği veren değerli hocam Yrd. Doç. Dr. Ümit Konya'ya katkılarından dolayı teşekkürü bir borç bilirim.

Bölümümdeki tüm hocalarıma; tezimle ve diğer konularla ilgili kapısını çalabileceğimi hep bildiğim değerli hocam ve dostum bölümümüzün araştırma görevlilerinden Sayın Süreyya Çankırı'ya; tezimle ilgili en güncel istatistiki bilgilere ulaşmamı sağlayan ANKOS Kullanıcı İstatistikleri Grubu içinde yer alan Fatih Sultan Mehmet Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanı Sayın Ayhan Tuğlu'ya; bu bölümde okumamı, tezimin konusunu oluşturmamı sağlayan ve o dönemde desteğini hiç esirgemeyen İstanbul Bilgi Üniversitesi Kütüphane Direktörü Sayın Sami Çukadar'a; güler yüzüyle çalışma hayatımı güzelleştiren İstanbul Moda Akademisi Kütüphane Sorumlusu Sayın Funda A. Köprülü'ye içtenlikle teşekkür ederim.

Son olarak, hayatımda çok önemli bir yeri olan sevgili aileme, her zaman desteğini hissettiğim Sayın Binnur Akınsal'a ve tezimle ilgili umutsuzluğa düştüğüm her anda yanımda olan T. Bülent Yılmaz'a destek ve anlayışları için sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Hazırlanan bu tezin, kütüphane konsorsiyumları için hazırlanacak diğer çalışmalara yol göstermesini ve esin kaynağı olmasını dilerim.

Zeynep Hakgüder

İstanbul, 29.09.2011

İÇİNDEKİLER

Öz	III
Abstract.....	IV
Önsöz.....	V
İçindekiler.....	VII
Tablo ve Şekillerin Listesi.....	X
Kısaltmalar Listesi.....	XII
GİRİŞ.....	1

I. BÖLÜM

ELEKTRONİK BİLGİ KAYNAKLARI

1.1. Elektronik Bilgi Kaynakları Tanım.....	3
1.2. Elektronik Bilgi Kaynakları Türleri.....	5
1.2.1. Elektronik Kitap	5
1.2.1.1.Tanım ve Tarihçe.....	5
1.2.1.2. Kütüphanelerde E-Kitap Uygulamaları.....	7
1.2.2. Elektronik Dergi.....	9
1.2.2.1. Tanım ve Tarihçe.....	9
1.2.2.2.Kütüphanelerde E-Dergi Uygulamaları.....	13
1.2.3. Elektronik Dergi Veri Tabanları.....	15
1.2.4. Elektronik Referans Kaynakları.....	17
1.2.5. Elektronik Tez Ve Tez Veri Tabanları.....	18
1.3. Elektronik Bilgi Kaynaklarının Fiyatlandırılması.....	19
1.4. Elektronik Bilgi Kaynaklarını Sağlama Modelleri.....	21
1.4.1. Dünyada Elektronik Dergi Sağlama Modelleri	21
1.4.1.1.Kurumsal Abonelik Modeli.....	21
1.4.1.2.Aracı Firmalar / Yayınevleri Aracılığıyla Abonelik Modeli.....	22
1.4.1.3.Konsorsiyum Aracılığıyla Abonelik Modeli	23
1.4.2. Dünyada Elektronik Kitap Sağlama Modelleri.....	23
1.4.2.1.Abonelik Modeli.....	23

1.4.2.2.Satın Alma Modeli.....	23
1.4.2.3.Sınırlı Süreli Kullanım Modeli.....	24

II. Bölüm

ELEKTRONİK BİLGİ KAYNAKLARININ SAĞLANMASINDA KONSORSİYUMLAR

2.1. Konsorsiyum Tanım.....	25
2.2.Konsorsiyum Türleri.....	27
2.3. Kütüphane Konsorsiyumlarının Oluşumu ve Tarihsel Gelişimi.....	28
2.4. Türkiye’de Konsorsiyum Oluşumu.....	31
2.4.1. TÜBİTAK EKUAL Konsorsiyumu.....	34
2.4.2. ÜNAK-OCLC Konsorsiyumu	37
2.5. Konsorsiyum Kapsamında E-Kitap Abonelikleri.....	39
2.5.1. E-Kitap Konsorsiyumu : OhioLINK.....	40
2.6. Konsorsiyum Kapsamında E-Dergi Abonelikleri.....	42
2.6.1. E-Dergi Konsorsiyumu: HEAL-Link.....	48

III. Bölüm

ELEKTRONİK BİLGİ KAYNAKLARININ SAĞLANMASINDA ANKOS ÖRNEĞİ

3.1. ANKOS Tanım ve Tarihçe.....	53
3.2. ANKOS’un İşleyişi.....	58
3.3. ANKOS’un Organizasyon Yapısı.....	59
3.3.1. ANKOS Başkanı.....	59
3.3.2. Yürütme Kurulu Üyeleri.....	59
3.3.3. ANKOS Çalışma Grupları.....	60
3.3.4. ANKOS Araştırma Grupları.....	61
3.3.5. Veri Tabanı Sorumluları.....	61
3.4. ANKOS’un Çalışmaları ve Üyelikleri.....	61
3.5. ANKOS Çalışma ve Araştırma Grupları.....	63

3.5.1. Açık Erişim Kavramı ve ANKOS Açık Erişim ve Kurumsal Arşivler Çalışma Grubu.....	63
3.5.1.1. Açık Erişim Kavramı.....	63
3.5.1.2. ANKOS Açık Erişim ve Kurumsal Arşivler Çalışma Grubu.....	64
3.5.1.3. Elektronik Dergilere Erişimde Açık Erişim Çalışmalarının Önemi.....	65
3.5.2. Lisans Anlaşmaları Çalışma Grubu.....	67
3.5.3. Veritabanı Değerlendirme Grubu.....	71
3.5.4. Kullanıcı İstatistikleri Grubu.....	73
3.5.5. Halkla İlişkiler Grubu.....	75
3.5.6. İşbirliği Araştırma Grubu.....	75
3.6. Fiyatlandırma Modelleri ve ANKOS.....	78
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	82
KAYNAKÇA.....	86
EKLER.....	106

Ek 1. Tübitak Elektronik Kaynaklar Ulusal Akademik Lisans – Ekual Kullanım Hakları

Sözleşmesi

Ek 2. Türk Ulusal Site Lisansı (TRNSL) ve Lisans İlkeleri

Ek 3. ANKOS Kapsamında Üye Olunan Veri Tabanları, Veri Tabanları Tanımı ve Toplam Üye Sayısı (2011)

Tablo Ve Şekillerin Listesi

Tablo No. Tablo Adı	Sayfa
Tablo 1 : Türkiye’deki Üye Kütüphaneler Tarafından Springerlink Veri Tabanından İndirilen Tam Metin Makale Sayılarının Yıllara Göre Dağılımı.....	16
Tablo 2: CSIR Konsorsiyumu: Dergilerin Etki Faktörü (2002-2007).....	45
Tablo 3: CSIR Konsorsiyumu: İndirilen Makale Sayıları (2002-2007).....	46
Tablo 4: ANKOS: Tam Metin İndirilen E-Dergi (2011).....	47
Tablo 5: ANKOS: Yıllara Göre Üye Kurum ve Veri Tabanı Sayısı (2001-2011).....	54
Tablo 6: ANKOS’a Üye Üniversite Kütüphanelerinin Yüzdesi (2011).....	55
Tablo 7: Türkiye’deki Üniversite Kütüphane Bütçelerinin Üniversite Bütçesine Oranı (2008-2011)	56
Tablo 8: ANKOS: Elektronik Bilgi Kaynaklarının Toplam Kullanım Sayıları (2007-2010).....	57
Tablo 9: MİTOS: Türlerine Göre Sistemdeki Materyal Sayıları (2011).....	67
Tablo 10: ANKOS: Yıllar İçinde İndirilen Tam Metin Makale Sayısı (2001-2010).....	70
Şekil No. Şekil Adı	Sayfa
Şekil 1: Araştırma Kütüphaneleri Derneği : 1991-1998 Yılları Arasındaki Elektronik Dergi Sayısındaki Artış.....	12

Şekil 2: TÜBİTAK EKUAL: Veri Tabanları Sayısı (2006-2011).....	35
Şekil 3: TÜBİTAK EKUAL: Üye Kurumlar Sayısı (2005-20011).....	36
Şekil 4: HEAL-Link: E-Dergi Sayısı (1999-2009).....	50
Şekil 5: HEAL-Link: İndirilen Toplam Makale Sayısı (1999-2010).....	51
Şekil 6: ANKOS: Veri Tabanı Değerlendirme Grubu'nun Organizasyon Şeması.....	72

KISALTMALAR LİSTESİ

AAAS American Association for the Advancement of Science- Bilimin İlerlemesi için Amerikan Derneği

ACS American Chemical Society-Amerikan Kimya Kurumu

AEKA Açık Erişim ve Kurumsal Arşivler Çalışma Grubu

ALA The American Library Association- Amerikan Kütüphaneciler Derneği

ANKOS Anadolu Üniversite Kütüphaneleri Konsorsiyumu

ARL Association of Research Libraries-Araştırma Kütüphaneleri Derneği

CLUNY Cooperating Libraries of Upper New York- Yüksek New York Kütüphaneleri İşbirliği

COC Consortium of Consortia-Konsorsiyumların Konsorsiyumu

CRL The Center for Research Libraries- Araştırma Kütüphaneleri Merkezi

CSIR The Council of Scientific and Industrial Research- Bilimsel ve Endüstriyel Araştırma Konseyi

DOI Digital Object Identifier- Dijital Nesne Tanımlayıcısı

DOS Disk Operating System

DST Department of Science technology - Bilim Teknolojisi Departmanı

E-Arşiv Elektronik Arşiv

ECO Electronic Collection Online-Online Elektronik Koleksiyon

E-Dergi Elektronik Dergi

EIES The Electronic Information Exchange System Project-Elektronik Bilgi Değişimi Sistemi Projesi

E-Kaynak Elektronik Bilgi Kaynağı

E-Kitap Elektronik Kitap

EKUAL Elektronik Kaynaklar Ulusal Akademik Lisansı

E-Tez Elektronik Tez

FTE Full Time Equivalent-Tam zamanlı Çalışan

HEAL-Link Helenic Academic Libraries Link

HTML HyperText Markup Language- Zengin Metin İşaret Dili

IBM International Business Machines- Uluslar Arası İş Makineleri

ICOLC The International Coalition of Library Consortia- Uluslararası Kütüphane Konsorsiyumları Koalisyonu

IDEAL International Digital Electronic Access Library

IF Impact Factor- Etki Faktörü

ILL Inter Library Loan -Kütüphaneler Arası Ödünç

ISI Institute for Scientific Information

KİTS Kütüphaneler Arası İşbirliği Takip Sistemi

LACAP The Latin American Cooperative Acquisitions Program- Latin Amerika Satın Alma İşbirliği Programı

LAG Lisans Anlaşmaları Grubu

LC Library of Congress-Kongre Kütüphanesi

NESLI The National Electronic Site Licensing Initiative- Ulusal Elektronik Site Lisansını Teşvik

NoWAL North West Academic Libraries- Kuzey Batı Akademik Kütüphaneleri

NRW Northrhine– Westfalia

OAI Open Archives Initiative- Açık Erişim Girişimi

OAISTER Digital Library Production Service – Dijital Kütüphane Ürün Servisi

OCLC Ohio College Library Center- Ohio Koleji Kütüphane Merkezi

OCLC Online Computer Library Center-Online Bilgisayar Kütüphane Merkezi

ODLIS Online Dictionary of Library and Information Science

OhioLINK Ohio Library and Information Network

PDF Portable Document Format-Taşınabilir Belge Formatı

RLG The Research Libraries Group- Araştırma Kütüphaneleri Grubu

SELL Southern European Libraries Link- Güney Avrupa Kütüphaneler Birliği

SPARC The Scholarly Publishing and Academic Resources Coalition- Bilimsel

TAEK Türkiye Atom Enerjisi Kurumu

TARAL Türkiye Araştırma Alanı

TRNSL Türk Ulusal Site Lisansı

TULIP The University Licensing Program- Üniversite Lisansı Programı

TÜBES TÜBİTAK Bilgi Erişim Sistemi

TÜBİTAK Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu

TÜRDOK Türkiye Bilimsel ve Teknik Dokümantasyon Merkezi

ULAKBİM Ulusal Akademik Ağ ve Bilgi Merkezi

ULAKNET Ulusal Akademik Ağ

USBE The Universal Serial and Book Exchange- Evrensel Dergi ve Kitap Değişimi

ÜNAK Üniversite ve Araştırma Kütüphanecileri Derneği

ÜNAK-TÜTOK Türkiye Üniversite Kütüphaneleri Toplu Katalog Projesi

VDG Veri Tabanı Değerlendirme Grubu

VEDES Veritabanları ve Elektronik Dergiler Ev Sahipliği

VTŞ Veri Tabanı Sorumlusu

WLN Washington Library Network- Washington Kütüphane Ağı

YK Yönetim Kurulu

YÖK Yüksek Öğretim Kurulu

GİRİŞ

Günümüzde kütüphane dermeleri, basılı ve elle tutulur kaynakların yanı sıra web üzerinden erişim sağlanan ve elle tutulamayan kaynaklardan oluşmaktadır. En uygun fiyatlarla, en güncel elektronik bilgiye erişim sağlamak isteyen kütüphaneler, bu amaçla kütüphane konsorsiyumları oluşmaktadır.

Bu çalışmanın **amacı**, üniversite kütüphanelerinde kullanımı hızla artan elektronik bilgi kaynaklarının sağlanmasında konsorsiyumların önemini, dünyadan ve Türkiye’den konsorsiyum örnekleriyle açıklayarak ve istatistiki bilgilerle destekleyerek, göstermektir.

Tezin **hipotezi**; “Konsorsiyum üyesi kurumlar, üniversite kütüphanelerine ayrılan bütçe yıllar içinde azalmasına rağmen, dermelerini oluşturan elektronik bilgi kaynak sayılarını yıllar içinde arttırarak kullanıcılarına sunmaktadırlar” biçiminde belirlenmiştir.

Araştırmanın **yöntemi** olarak, betimleme yöntemi kullanılarak mevcut durum ortaya konulmaya çalışılmış ve yapılan uygulamalardan örnekler verilmiş; istatistiksel yöntemle çalışma desteklenmiştir.

Tezin bibliyografik **taramasını**, Türkçe kaynaklar için Türkiye Bibliyografyası ve Türkiye Makaleler Bibliyografyası; yabancı yayınlar için, Library and Information Science Abstracts (LISA) oluşturmaktadır. Türkçe dergilerden, Türk Kütüphaneciliği Dergisi ve ÜNAK Bilgi Dünyası geçmiş sayılarından başlanarak günümüze kadar taranmış ve güncel sayılar takip edilmiştir. Tam metin makalelere ve elektronik yayınlara erişim için İstanbul Bilgi Üniversitesi Kütüphanesi veri tabanlarından yararlanılmıştır.

2007-2010 yılları arasında ANKOS bünyesinde, Veri Tabanı Sorumlusu olmam ve Lisans Anlaşmaları Grubu içinde yer almam özellikle tezin üçüncü bölümünü oluşturmamda bana klavuzluk etmiştir.

“Elektronik bilgi kaynaklarının sağlanmasında konsorsiyumların rolü: ANKOS örneği” adını taşıyan tez üç **bölümden** oluşmaktadır. Tezin ilk bölümünde, elektronik bilgi

kaynakları ve türleri ile ilgili temel kavramlar tanımlanmakta, bu kaynakların fiyatlandırma ve kütüphanelere sağlanma modelleri ele alınmaktadır.

İkinci bölümde, konsorsiyum kavramı tanımlanmakta ve Türkiye’de konsorsiyum oluşumu incelenmektedir. Üniversite kütüphanelerinde en çok tercih edilen elektronik bilgi kaynaklarından olan elektronik dergi ve elektronik kitap abonelikleri, konsorsiyum kapsamında ele alınmakta ve konu, dünyadan konsorsiyum örnekleriyle açıklanmaktadır.

Üçüncü bölümde ise, Türkiye’de elektronik bilgi kaynaklarının üniversite kütüphanelerine sağlanmasında ANKOS’un etkisi; organizasyon yapısı, yürüttüğü çalışmalar, uyguladığı fiyatlandırma modelleri açıklanarak ve istatistiki bilgilerle desteklenerek derinlemesine incelenmektedir.

Araştırmanın üç bölümünden çıkan bulgular bir araya getirilerek önerilerin de bulunduğu ortak bir sonuç yazılmıştır. Tez, kaynakçanın ardından ekler bölümüyle tamamlanmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM : ELEKTRONİK BİLGİ KAYNAKLARI

1.1.Elektronik Bilgi Kaynakları Tanım

Günümüzde basılı ortamın yanı sıra elektronik ortamda yer alan bilgilerin kullanılması ve bilişim teknolojisinden daha etkin biçimde yararlanılması ile, kütüphanelerin gündeminde ağırlıklı olarak yer alan konulardan biri elektronik bilgi kaynaklarına erişim olmuştur.

Literatürde elektronik bilgi kaynaklarının farklı tanımlamaları yapılmıştır. Elektronik bilgi kaynakları, ODLIS (Online Dictionary of Library and Information Science) adlı elektronik sözlükte; “bir bilgisayara bağlanan aygıtlar kullanılarak ve bir CD-ROM sürücü veya uzaktan internet gibi bir ağa bağlanılarak, bilgisayar üzerinde işletilen ve okunan veri ve/veya bilgisayar programlarından ibaret materyal” şeklinde tanımlanmaktadır (ODLIS, 2002, s. 231).

Üniversite kütüphanelerinin dermelerinde, elektronik bilgi kaynakları; veri tabanlarını, elektronik dergileri ve internet üzerinden erişim sağlanan diğer bilgi kaynaklarını kapsamaktadır.

Hülya Dilek Kayaoğlu (Kayaoğlu, 2006); elektronik kaynaklar dermesinin öncelikle CD-ROM, e-kitaplar, salt elektronik dergiler, basılı dergilerin elektronik sürümleri ve tam metin veri tabanlarını kapsadığını belirtir. Bu tanımlamaya ek olarak Kayaoğlu, tam metin veri tabanlarını, herhangi bir yayıncının dergi demetine tam metin erişim sağlayan dergi veri tabanları (bundles) ve değişik yayıncıların dergilerine tam metin erişimi olanaklı kılan toplama veri tabanları (aggregations) olarak ayırmış ve bu veri tabanlarına bibliyografik bilgi veren dizin ve öz veri tabanlarını da eklemiştir (Yenikurtuluş, 2007, s. 4).

Günümüzde kütüphane dermelerini oluşturan bilgi kaynaklarını elle tutulur (tangible) ve elle tutulamayan (intangible) kaynaklar olarak ikiye ayırmak mümkündür (Olcay, 1997). Kütüphanenin sahip olduğu ve kütüphanenin içinde yer alan monograflar, ses bantları, görüntü bantları, slide formları gibi kaynaklar elle tutulur (tangible) kaynakları oluşturmaktadır. CD-ROM’lar ve kütüphanenin bilgisayarına yüklenmiş elektronik veri tabanları elle tutulamayan bilgi kaynakları olup, bu tür bilgi kaynakları kütüphane bilgisayar

sistemine bağı bir uç ile kullanıcıların çoğu zaman hiçbir ücret ödemeksizin elde edebildiği elektronik bilgi kaynakları olarak tanımlamıştır.

Elektronik bilgi kaynakları, kütüphane kullanıcılarının farklı ihtiyaçlarına cevap verebilen kaynaklardır. Kullanıcılar kendileri için en uygun arayüzü seçme, hipermetin bağlantı kolaylığı ile otorite dizinleri kullanma, tam metin belgeleri okuma, yazdırma, indirme, istendiği zaman taramayı yenileme, birden çok veri tabanına aynı anda erişim sağlama, yazar adını vererek veya belli bir makaleyi ya da bir dergiyi seçerek belli zaman aralıkları ile bu yayınlara yapılacak atıfları kendi e-posta adresine gönderebilme, daha önce ulaştığı makale veya kitabı oluşturmuş olduğu kişisel sayfasına kaydetme gibi imkanlara sahiptir.

Elektronik bilgi kaynakları yapısı ve doğası gereği basılı kaynaklardan farklı özellikler gösterdiğinden, bu kaynakların sağlanma şekilleri, seçimi ve değerlendirilmesi konuları yıllardır kütüphaneleri farklı politikalar uygulamaya yönlendirmektedir (**Atılğan ve Yalçın, 2009, s. 783**). Geleneksel kütüphane politikaları, elektronik bilgi kaynaklarının kütüphanelerdeki kullanımı ve kullanıcıların ihtiyaçları göz önüne alınarak yeniden gözden geçirilmektedir.

Umut ve Pınar Al yazdıkları makalelerinde, kütüphanelerin elektronik bilgi kaynaklarını seçerken dikkat etmesi gereken hususları şu şekilde belirtmişlerdir:

- Kütüphanelerin elektronik bilgi kaynaklarına yönelik bir yazılı politika oluşturması, oluşturulacak politikada belirtilen seçim ölçütlerinin düzenli aralıklarla gözden geçirilmesi ve güncellenmesi gerekmektedir.
- Kaynaklara satın alınmadan önce belli bir süre deneme erişimine açılmalıdır. Deneme erişimine açılan kaynağın etkin olarak kullanılması için, kütüphaneciler kullanıcıları zamanında ve doğru şekilde bilgilendirmelidir.
- Kaynak seçiminde birden çok kütüphaneci söz sahibi olmalıdır.
- Satın alınacak kaynaklar uzman kütüphaneciler tarafından incelenmeli, seçim ölçütlerine uygunluğu kontrol edilmelidir.
- Elektronik bilgi kaynaklarının seçiminden sorumlu kütüphaneciler bu konu hakkında olan eğitim programları, kurs ve seminerlere katılmalı, yeniliklerden haberdar olmalıdırlar.

- Kütüphanenin hizmet verdiği kullanıcı grubunun hangi konularla ilgilendiği ve kullanım amaçlarına yönelik kullanıcı analizlerinin belirli sürelerle yapılması, e-kaynakların kullanım oranının artmasına yol açacaktır (Al ve Al, 2003, s. 11-12).

1.2.Elektronik Bilgi Kaynakları Türleri

Bilgi teknolojisinin değişimine paralel olarak bilgi kaynaklarının türü de değişmekte ve çeşitlenmektedir. Artık sadece kütüphane içinden erişilen ve elle tutulan kaynaklar değil, aynı zamanda kütüphane içinden / dışından erişim sağlanan ve bilgisayar ekranında gördüğümüz kaynaklar da kütüphane dermesini oluşturmaktadır.

Elektronik bilgi kaynaklarının farklı türleri olmasına rağmen, bu tez kapsamında konsorsiyum aracılığı ile sağlanan elektronik bilgi kaynakları ele alınmıştır. Kütüphane dermesine dahil olan bu kaynaklar; elektronik kitap, elektronik dergi, elektronik dergi veri tabanları, elektronik tez veri tabanı ve elektronik referans kaynaklarıdır.

1.2.1.Elektronik Kitap

1.2.1.1.Tanım ve Tarihçe

Son yıllarda sıkça duyulan kağıtsız dünya, sayısal yayıncılık kavramları kendilerini kütüphanelerde elektronik dergi (e-dergi) ve elektronik kitap (e-kitap) olarak göstermektedir. Teknolojik gelişmelerle birlikte e-kitap kullanımları kütüphanelerde yaygınlık göstermektedir.

E-kitap en geniş anlamıyla elektronik ortamda erişilebilen metinleri tanımlamakta kullanılır. Tuba Akbaytürk makalesinde, e-kitap kavramını tanımlamak için en sık kullanılan tanımları bir araya getirmiştir. Bu tanımlar:

1. Bir kitabın çevirim içi gösterimi olan sayısal objedir.
2. Sayısal dağıtım amacıyla sayısal formata çevrilmiş referans kitabı, ders kitabı, ticari kitap gibi her türlü yayınlanmış materyaldir.
3. Basılı kitabın bilgisayarda ya da özel tasarlanmış el araçlarında okunabilen sayısal versiyonudur (Akbaytürk, 2002).

Işık Önder ise e-kitabı “bir ya da birkaç basılı kitabın sayısallaştırılmasıyla elde edilen ya da bütünüyle elektronik ortamda üretilen bir içeriğin, bir masaüstü bilgisayar, ekranı bulunan herhangi bir elde taşınabilir aygıt veya özel tasarlanmış bir elektronik kitap okuyucu donanımında görüntülenebilir, erişilebilir, yayınlanabilir şekilde bulunan ve kullanılan yazılımla sağlanan zengin metin özellikleri ile (kitap ayracı ekleme, metin işaretleme, not alma gibi) geleneksel okuma sırasında yapılan işlevlerin de gerçekleştirilebildiği elektronik biçim” olarak tanımlamıştır (Önder, 2011, s. 99).

Metnin e-kitap olabilmesi için sesli okuma, yazı karakteri değiştirme, yazı boyutu değiştirme gibi yazılımla gelen okumayı kolaylaştırıcı işlevleri ve metin içi arama yapabilme, internet bağlantılarıyla desteklenmiş referanslar, not alma, metin işaretleme, kitap ayracı gibi zengin metin özelliklerini taşıması gerekir. Ayrıca yalnızca bilgisayarla değil e-kitap okuyucuları, cep telefonları, İpad, Android gibi çok amaçlı tablet pc’ler gibi diğer okuma araçlarıyla da erişilebilir, görüntülenebilir ve kullanılabilir olmalıdır (Önder, 2011, s. 99). Bu tanımlamaların yanında e-kitap terimi, e-kitap okumakta kullanılan ve yazılım / donanım olarak iki başlık altında toplanan ürünler için de kullanılmaktadır.

E-kitaplardaki en önemli ayırım, basılı kitabın dijitalleştirilmesi veya kitabın dijital ortamda yaratılması üzerinedir. Gutenberg, netLibrary.com, Google, Amazon gibi sayısallaştırma projeleri elektronik kitap üretiminde önemli bir role sahiptirler (Živković, 2008, s. 7). Gutenberg Projesi (Project Gutenberg) 1972’de Michael Hart tarafında Illinois Üniversitesi’nde 10,000 kitaplık bir sayısal halk kütüphanesi oluşturma hedefi ile başlatıldı (Akbaytürk, 2002). Bu proje e-kitapların gündeme gelip, gelişmesi açısından başlangıç tarihi olarak bilinen ilk ciddi projedir. Proje kapsamında dünya edebiyatının tanınmış kitaplarının ücretsiz olarak sunulan çevrimiçi sunumlarının dünyanın her yerindeki okuyucuların erişimine açılması sağlanmıştır (Anameriç ve Rukancı, 2003, s. 149). Günümüzde de sürmekte olan bu projenin kapsamında, telif hakları sona ermiş olan kitaplar yer almaktadır ve ayda yaklaşık 3 milyon e-kitap, kullanıcılar tarafından indirilmektedir (Živković, 2008, s. 7).

Gutenberg Projesi’ne dayalı olarak e-kitapların ortaya çıkışı ve kullanımı ile ilgili ilk gelişmeler 1987 yılında bilgisayar oyunları üreten bir firma olan Eastgate Systems’in Michael Joyce’un "Afternoon" adlı kitabını diskette yayınlaması ve 1990 yılında Serendipity Systems’in "PC-Book" isimli e-kitap görüntüleme programını geliştirmesiyle ortaya çıkmıştır. 1992 yılında ise, e-kitaplar metin tabanlı DOS (Disk Operating System) ortamından, grafik

tabanlı Windows ortamındaki edisyonlara dönüştürülmüş ve daha kolay okunabilecek bir biçime kavuşturulmuştur. E-kitap teknolojisindeki bu gelişmeleri, 1993 yılında BiblioBytes'in internet üzerinden e-kitap satmak üzere ilk web sitesini kurması, 1994 yılında e-kitap formatının metinden HTML'e geçişi ve aynı yıl içerisinde The Fiction Works adlı ilk e-kitap yayıncı şirketinin kurulması izlemiştir (**Anameriç ve Rukancı, 2003, s. 150**). 1998 yılında ise ilk e-kitap okuyucu Rocket piyasada yerini almıştır. Bu tarihten sonra e-kitap satışları internet üzerinden yapılmaya başlanmıştır (**Konya, 2004, s. 68**). Bütün bu gelişmelerden sonra e-kitaplar yayıncılar ve kullanıcılar tarafından büyük ölçüde benimsenmeye başlanmıştır.

1.2.1.2.Kütüphanelerde E-Kitap Uygulamaları

E-kitap yayıncılığındaki büyüme ve gelişmeler ile birlikte, kütüphaneler de yeni politikalar geliştirme çabası içine girdiler. E-kitaplara bilgisayardan web ortamında erişim sağlandığı gibi yeni teknolojilerle birlikte e-kitap okuma cihazları da kütüphanelerdeki yerini almaya başladı. Farklı kullanımları olan e-kitapların kütüphanelerdeki kullanımları da birbirinden farklıdır.

Kütüphanelerden e-kitaplara erişim iki şekilde gerçekleşmektedir:

- 1) Web üzerinden erişim sağlanan e-kitaplar,
- 2) E-kitapların yüklendiği e-kitap okuyucu donanımlarının kullanıcıya ödünç verilmesi (**Önder, 2010, s. 145**).

Web üzerinden erişim sağlanan e-kitaplar, konsorsiyumlar aracılığıyla veya kütüphanelerin kendi imkanlarıyla satın alarak kullanıcıların erişimine açtığı kaynaklardır. Bu modelde okuyucu süresiz erişim isterse e-kitabı satın alabilir. Ebrary, Questia, NetLibrary gibi firmalar bireylere ve / ve ya kütüphanelere bu hizmeti sunmaktadırlar. Kütüphaneler basılı kitaplarda olduğu gibi bu e-kitapları da ILL (Inter Library Loan-Kütüphaneler Arası Ödünç) ile ödünç verebilmektedirler (**Akbaytürk, 2002**).

Örneğin, OhioLINK konsorsiyumu, 74 akademik ve tıp enstitüsüne, konsorsiyuma üye kütüphanelerde bulunan yedi milyondan fazla kaynağın Ohio Eyaleti içerisinde oluşturulmuş merkezi bir katalogdan taranması olanağını sunmaktadır. Bunun yanında 2-3 gün içerisinde

online olarak bağı olan enstitülere istenilen e-kitaplar gönderilebilmektedir (**Anameriç ve Rukancı, 2003, s. 160**).

Web üzerinden erişilen e-kitapların kütüphaneye faydaları:

- 24x7 yararlanma olanağı sunar.
- Tam metin içinde kelime taraması ve çapraz linkleme özelliği vardır.
- Kapsamlı kullanım istatistikleri ile derme geliştirmeye katkısı büyüktür.
- Raf yerleştirme, raf okuma ve envanter kontrolü yapılmaması ile ödünç verme ve derme bakım denetim hizmetlerine katkısı vardır.
- İade, kayıp / hasar, gecikme ve ceza sorunun olmaması ile ödünç vermeye katkısı vardır.
- Daha az teknik servis gereksinimi sunar (**Akyüz ve Akbaytürk, 2006, s. 227**).

E-kitapların kütüphane kullanıcılarına e-kitap okuyucu donanımlarına yüklenerek ödünç verilmesi; kütüphanelere hem maddi açıdan ek bir gelir getirdiği, hem de teknik açıdan e-kitap ve donanımın kataloglanma zorunluluğundan kütüphanelerin sıkça tercih ettiği bir yöntem değildir. Bunun yanında bu yöntem, kütüphanelere, yerden tasarruf sağlamak, kullanıcının kitaptan yararlanma süresini maksimum düzeye çıkarmak, aynı konulu kitapların bir arada bulunmasına ve kullanımına imkan vermek gibi yararlar sağlamaktadır (**Önder, 2010, s. 146**).

E-kitapların kütüphanelere sağladığı avantajlar yanında dezavantajları da bulunmaktadır. Bu dezavantajlardan bazıları:

- E-kitaplarda uluslararası bir içerik standardının belirlenememiş olması, e-kitap kullanımını zora sokmakta, e-kitapların her donanımda görüntülenememesine ve okunamamasına sebep olmaktadır (**Yenikurtuluş, 2007, s. 19**).
- E-kitap okumak, hem yazılım hem de donanım kullanımı bilgisi gerektirdiğinden kullanıcıların belli bir eğitim sürecinden geçmeleri gerekmektedir (**Önder, 2010, s. 173**).

- E-kitapların maliyeti basılı kitaplara oranla daha yüksektir. Maliyet artışında; internet bağlantısı, erişim ücreti ve e-kitap kullanım ücretleri gibi ek maliyetler rol oynamaktadır (Ghosh, 2004, s. 364).
- Kütüphaneler açısından e-kitap kullanımına geçmek karmaşık, zaman alan ve pahalı bir süreç olup teknik ve yönetsel değişiklikler gerektirmektedir. Ayrıca yeni değişim ve sağlama modellerinin de geliştirilmesi gerekir (Önder, 2010, s. 175).
- E-kitaplar basılı kitaplara göre daha kolay çoğaltılıp çok çabuk paylaşılabildiğinden yasal olmayan yollarla çoğaltılıp güvenli olmayan sitelerden bilgisayara veya e-kitap okuyucu donanımlara yüklendiğinde cihaza zarar verecek virüsler, geri dönüşümü mümkün olmayan hasarlara neden olabilir.
- Yüksek ekran çözünürlüğü için Adobe firması ve Microsoft yeni teknolojiler üretse bile hala kağıt en kolay okuma aracı olarak düşünülmektedir (Konya, 2004, s. 70).
- E-kitapların üretiminde ve dağıtımında telif hakları açısından yeterli yasal düzenlemeler yapılamadığı takdirde yazarlar, yayıncılar ve diğer telif hakkı sahipleri sorunlarla karşı karşıya kalmaktadır (Önder, 2010, s. 173).

1.2.2.Elektronik Dergi

1.2.2.1.Tanım ve Tarihçe

Elektronik yayıncılık; belgelerin elektronik ortamda ve ağlar aracılığıyla dağıtımı, arşivlenmesi ve bu belgelere erişilmesi olarak tanımlanmaktadır (Tonta, 2000, s. 89). Elektronik yayıncılığın en önemli ürünleri arasında elektronik dergiler yer almaktadır. Elektronik dergiler için “çevrimiçi dergi” (online journal), “elektronik süreli yayınlar” (electronic periodicals), “elektronik yayıncılık” (electronic publishing) gibi farklı terimler kullanılmaktadır.

Elektronik dergiler, basılı dergilerin hemen hemen tüm özelliklerini taşıyan, fakat çevrimiçi üretilen ve dağıtılan yayınlardır. Ashcroft ve Langdon elektronik dergileri indeksleme ve öz hazırlama hizmetleri yardımıyla oluşturulan, CD-ROM, internet gibi elektronik ortamlar üzerinde erişime açılan süreli yayınlar olarak tanımlamıştır (Ashcroft ve Langdon, 1999, s. 105). Günümüzde yaygın olarak elektronik dergilere internet üzerinden

erişim sağlanmaktadır. CD-ROM teknolojisi, güncelleme ve diğer sorunlardan dolayı artık tercih edilmemektedir.

E-dergi terimi günümüzdeki uygulamalarına bakıldığında tek bir nesneyi ifade etmez. Bu terim, hem sadece elektronik olarak yayınlanan bir dergiyi, hem aynı anda basılı ve elektronik olarak dağıtılan dergileri hem de basılı olan bir derginin geriye dönük olarak oluşturulan eski sürümünü niteleyebilmektedir. Bu açıdan baktığımızda e-dergiyi dağıtım biçimleri açısından dörde ayırabiliriz (**Kayaoğlu, 2004, s. 51**).

1. Salt elektronik dergiler: Yalnızca sayısal (dijital) formda dağıtılan dergilerdir. The Journal of Electronic Publishing bu gruba örnek olarak verilebilir. Bugün pek çok elektronik formattaki dergiye internet ortamında erişim sağlanmaktadır.
2. Elektronik ve basılı dergiler: Esas olarak elektronik ortamda dağıtılan ama sınırlı sayıda da basılı formda dağıtımı yapılan dergilerdir. The Journal of Artificial Intelligence Research dergisi bu gruba girmektedir.
3. Basılı ve elektronik dergiler: Türk Kütüphaneciliği dergisi gibi esas olarak basılı formda dağıtılan ama elektronik olarak da bulunabilen dergiler bu gruptadır.
4. Hem basılı, hem elektronik dergiler: Basılı ve elektronik dağıtımı eş zamanlı olan dergilerdir. Örnek: The American Chemical Society'nin Organic Letters dergisi.

Bilimsel dergilerin elektronik ortamda üretilmesine yönelik çalışmalar 1970'lere kadar uzanmaktadır. Bilimsel bir dergi elektronik formda ilk kez 1973 yılında tasarlanmıştır. Bu dergi makinece-okunabilir formda dağıtılan dosyalar halindedir. New Jersey Teknoloji Enstitüsü'nde 1976 yılında başlayan başka bir çalışma olan EIES (The Electronic Information Exchange System Project-Elektronik Bilgi Değişim Sistemi Projesi) var olan bilgisayar konferans sisteminden geliştirilmiş ve geleneksel (basılı) dergi fonksiyonlarını taşıyan elektronik bir kopyanın üretilmesi amacıyla oluşturulmuş bir çalışmadır (**Besimoğlu, 2007, s. 20**).

İlk elektronik dergi 1980'li yılların başında kullanıcıların hizmetine sunulmuştur. Bu dergiler e-posta yolu ile kullanıcılara gönderilmekte veya FTP sunucular¹ aracılığı ile

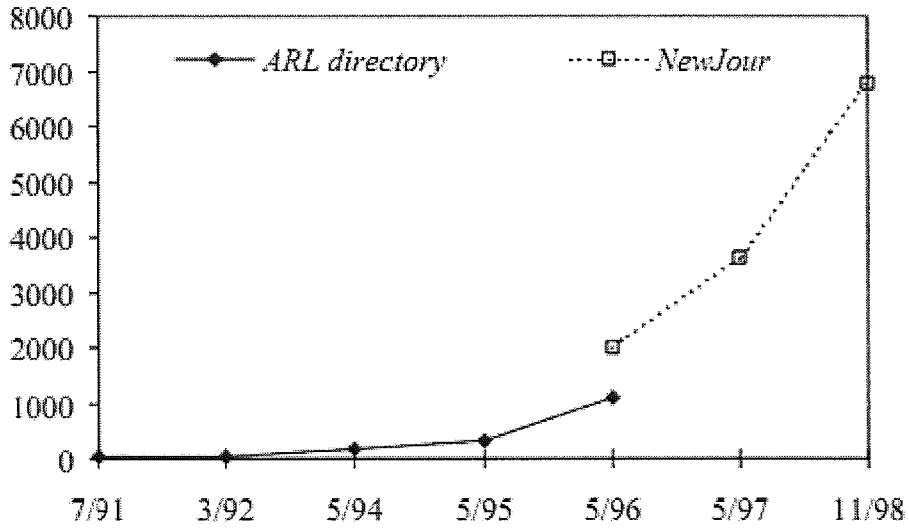
¹ FTP (File Transfer Protocol) sunucular : Adından anlaşılabilir olduğu gibi bu sunucular dosya sunar. Örneğin bir bilgisayar firması yeni donanım sürücülerini, bedava yazılımlarını kullanıcılara FTP sunucusu üzerinden iletebilir. Web sayfalarından dosya indirmekten farkı, çoğu FTP sunucusu hat kesintisi gibi durumlarda yarıda

kullanıcılara ulaştırılmaktaydı. Dosya formatı olarak ise metin biçimi yaygın olarak tercih edilmekteydi. Aynı yıllarda birkaç dergi de tam metin olarak CD-ROM üzerinden kullanıcılara ulaştırılmıştır (Atılğan ve Yalçın, 2009, s. 772).

Dergilerin tam metinlerine internet aracılığıyla erişim ilk olarak 1983 yılında ACS (Amerikan Kimya Kurumu) tarafından başlanmıştır (Tonta, 1997, s. 306). Elektronik dergiler başlangıçta basılı dergilerin ikinci kopyası olarak, basılı dergiden sonra piyasaya sürülmekteydi. Basılı kopyası olmadan, elektronik dergi olarak tasarlanan ve hakemli dergi olması planlanan ilk dergi 1992’de The Online Journal of Current Clinical Trials adıyla yayınlandı. Bu dergi AAAS (American Association for the Advancement of Science-Bilimin İlerlemesi İçin Amerikan Derneği) ve OCLC (Online Computer Library Center- Online Bilgisayar Kütüphane Merkezi) tarafından yayınlanmıştır (Besimoğlu, 2007, s. 20). Elektronik dergi kullanımının tam olarak yaygınlaşmaya başlamadığı bu dönemde sadece elektronik olarak yayınlanan bu dergi araştırmacılar ve kullanıcılar tarafından kabul görmedi.

İnternet’in yaygın olarak kullanılmaya başlanmasıyla birlikte elektronik olarak erişilebilen bilgi kaynaklarının sayısında büyük bir artış gözlenmiştir (Tonta, 2000, s. 89). 1990’lı yılların başlarında sayıları oldukça az olan elektronik dergiler 90’lı yılların ortasından itibaren hızla artmaya başlamıştır (Atılğan ve Yalçın, 2009, s. 773). Örneğin 1991 yılında ARL (Association of Research Libraries-Araştırma Kütüphaneleri Derneği)’ de yayımlanan *Directory of Electronic Journals, Newsletters and Academic Discussion Lists* adlı yayının Mayıs 1991 yılındaki ilk basımında yaklaşık 27 elektronik dergi listelenmiştir. Üç yıl sonra dergi sayısı 181’e ulaşmış, 1996 yılına gelindiğinde ise 1000’den fazla dergi başlığının listelendiği görülmüştür. 1996 yılından itibaren tüm yeni yayınlanan dergiler elektronik mail listesi olan NewJour’da duyurulmaya başlanmıştır. Buna göre, 1996 Mayıs ayında 2 000’in üzerinde olan dergi sayısı, 1996 Mayıs ayında 3 634’e yükselmiştir. Kasım 1998 yılına gelindiğinde ise elektronik dergi sayısındaki artış gözle görülür bir hâl almış ve bu sayı 6 777’ye ulaşmıştır.

Şekil 1: Araştırma Kütüphaneleri Derneği : 1991-1998 Yılları Arasındaki Elektronik Dergi Sayısındaki Artış

Yukarıdaki tabloda 1991–1996 yılları arasında ARL’de yayınlanan; 1996–1998 yılları arasında NewJour tarafından duyurulan elektronik dergi sayılarındaki artış ay / yıl ölçeğinde gösterilmiştir. Tablonun sol tarafındaki sayılar elektronik dergi sayılarını, tablonun yatay düzleminde yer alan sayılar ise ay /yıl’ı ifade etmektedir.

Türkiye’de 1990’lı yıllarda internetin kullanılmaya başlanmasıyla, elektronik dergilerin de 1990’lı yılların ikinci yarısından itibaren yaygınlık kazandığı görülmüştür. Yaklaşık bir yıl düzenli yayınlanan ve internet üzerinden dağıtımı yapılan ARAF dergisi, Türkiye’de ilk elektronik dergi olma özelliği taşımaktadır. Bu derginin artık web üzerinden erişimi bulunmamaktadır (Çolaklar, 2008, s. 60).

1991 yılından itibaren büyük ivme kazanan elektronik yayın artışını hızlandıran nedenlerin başında büyük yayınevlerinin bu alana ilgi göstermeye başlaması gelmektedir. 1991-1995 yılları arasında Elsevier Science, TULIP (The University Licensing Program) adı altında yerel üniversite ağları üzerinde elektronik dergi dağıtımını test eden, deneysel üniversite lisanslama programı projesini devreye sokmuştur. Proje haftada yaklaşık 200 sayfayla dokuz Amerikan üniversitesine, materyal bilimleri ve mühendislik alanında, Elsevier ve Pergamon yayınevine ait 42 derginin dağıtımıyla başlamıştır. Projenin gerçekleştirildiği son yılda 80 dergiye ulaşılmıştır (Besimoğlu, 2007, s. 20).

Andrew W. Mellon Foundation tarafından 1993 yılında çeşitli disiplinlere ait en fazla talep gören dergilerin eski sayılarını da elektronik ortama aktarmak ve bu yolla kütüphanelerin yer sıkıntısına çözüm getirmek amacı ile bir proje başlatılmıştır. Proje 5 kütüphanede 10 dergi ile başlamıştır (Atılğan ve Yalçın, 2009, s. 773). Elektronik dergilerin gerek kullanıcılar tarafından yaygın olarak kullanımı ve gerekse yayıncıların bu alana ilgilerini arttırabilmek amacı ile 1996–1998 yılları arasında *The Super Journal Project in the UK* uygulanmaya başlanmıştır. 1995 yılında Web üzerinden, Project Muse, OCLC's Electronic Collection Online (ECO) ve JSTOR birer hizmet paketi olarak sunulmaya başlanmıştır (Atılğan ve Yalçın, 2009, s. 774).

1.2.2.2.Kütüphanelerde E-Dergi Uygulamaları

Bilimsel yayıncılıkta dergiler özel bir yere sahiptir. Çeşitli bilim dallarında en güncel bilgileri içermeleri nedeniyle, dergiler kütüphane dermelerinin en önemli kaynakları arasında yer almaktadır. Özellikle temel bilimler, mühendislik ve tıpta araştırma sonuçlarını diğer kaynaklara göre daha çabuk ve doğru yansıttıkları için dergiler daha fazla kullanılmaktadır (Küçük, Al, ve Olcay, 2008, s. 309). Elektronik dergilerin konularına göre dağılımına bakıldığında karşımıza çıkan tablo şöyledir; dergilerin %28'i sosyal bilimler, %21'i yaşam bilimleri, %15'i teknoloji, %14'ü eğlence ve genel konular, %14'ü sanat ve insani bilimler ve %8'i de fizik alanındadır (Atılğan ve Yalçın, 2009, s. 773).

Yayıncılık dünyası elektronik ortamın da devreye girmesiyle birlikte yeni gelişmeleri bünyesinde barındırmaktadır. Dergiler de bu değişimden etkilenmiş, elektronik dergiler bilimsel yayın dünyamızdaki yerini hızla almıştır. Kütüphanelerde web aracılığıyla erişilebilen elektronik dergi ve veri tabanlarını iki grup altında değerlendirmek mümkündür. İlk grupta ücretsiz olarak herkesin erişebildiği elektronik dergiler ve veri tabanları (örneğin Medline PubMed) bulunmaktadır. İkinci grupta ise Elsevier, Academic Press gibi yayınevleri ya da Ebsco, SwetsBlackwells gibi toplayıcı şirketler ve IEEE, ACM gibi kâr amacı gütmeyen kuruluşlar aracılığıyla erişime açılan ücretli elektronik dergiler ve veri tabanları yer almaktadır (Tonta, 2002).

İlk grupta yer alan dergilere açık erişim ile erişim sağlanmaktadır. Ücretsiz olarak erişim sağlanabilen açık erişim bünyesindeki dergiler özellikle dar gelirli kütüphaneler için büyük kolaylık sağlamaktadır. Ülkemizde elektronik akademik makalelere ücretsiz erişim

sağlanması, atıf takibi ve YÖK (Yüksek Öğretim Kurulu)’e bağlı akademik yükseltmelerde puan alma açık erişimli elektronik akademik dergilerin sayısını arttırmıştır.

İkinci grupta yer alan dergi ve veri tabanlarına erişmek için çoğu zaman kişisel ya da kurumsal lisans anlaşmaları yapmak gerekmektedir. Kütüphaneler ikinci grupta yer alan dergileri, konsorsiyum bünyesinde yapılan lisans anlaşmaları ile kullanıcılarının erişimine açmaktadırlar. Her iki grupta da binlerce elektronik dergi ve yüzlerce veri tabanı yer almaktadır.

Elektronik dergiler bir yandan yayın dünyasındaki yerini sağlamlaştırırken bir yandan da kendine özgü avantaj ve dezavantajları bulunmaktadır.

Elektronik dergilerin avantajları:

- Zaman ve mekan sınırlaması olmaksızın erişim sağlanmaktadır.
- Elektronik dergilerin içinde tam metin / özet taraması yapılabilinmektedir.
- Kullanıcılar aradıkları konu başlıklarıyla ilgili yeni yayınlar çıktığında e-mail yoluyla bilgilendirilmektedirler. RSS gibi duyuru hizmetleri elektronik yayıncılıkta sıklıkla kullanılmaktadır.
- Birçok yayınevi dergilerini basılı halde yayınlamadan önce elektronik ortama aktarmaktadır. Bu sayede kullanıcılar yeni yayınlar hakkında bilgi sahibi olabilmektedirler.
- Metin içinde yapılacak bağlantılar (link) ve açılacak pencerelerle aynı anda birçok bilgiye tek ekranda hızlı ve kolay bir şekilde ulaşılmaktadır. Ayrıca bir çok elektronik dergide okuyucu bağlantılar yardımı ile anında kaynaklarda yer alan bir makalenin özetine hatta tamamına ulaşabilme şansına sahiptir (Gür, 2003).
- Multi-medya sunum şansı tanıyan elektronik dergilerle video görüntü ve animasyonlar, “audio” sunum, interaktif sunumlar yapma olanağı sunuş zenginliği kazandırmak açısından klasik dergilerle karşılaştırınca elektronik dergiler önemli avantajlar sağlamaktadır.
- Birden çok kişinin aynı anda erişim sağlayabildiği elektronik dergiler, beraberinde elektronik yayınların atıf almasını sağlamaktadır.

Elektronik dergiler avantaj yanında farklı dezavantajları da beraberinde getirmektedir. Bunlar:

- Elektronik dergileri ekran üzerinden okumak kullanıcılara takip zorluğu ve okuma zorluğu sağlamaktadır.
- Elektronik dergilerin arşivlenme sorunu da diğer önemli dezavantajlardan biridir. Arşivlenecek kaynakların seçimi, format değişikliğinde kaynakların ne olacağı ve bu kaynakları kimin denetleyeceği hala sorun teşkil etmektedir (**Raney, 1998**).
- Elektronik dergilerde yayımlanan makaleler basılı dergilerden çok daha pahalıya mal olmaktadır; çünkü bir yayının “ilk kopya”sının üretimi için yapılan harcamalar (editorial giderler) elektronik yayınlar için de aynen geçerlidir. Buna ek olarak elektronik yayınlar için ağ ve sunucu maliyetleri gibi maliyetler de bulunmaktadır. Bu nedenle basılı dergilerde sayfa başına maliyet 23 dolar iken elektronik dergilerde bu rakam 40–45 dolar olarak hesaplanmıştır (**Tonta, 2000, s. 104**).
- Elektronik bilginin değiştirilmesi, farklı şekillerde kaydedilmesi veya yayınlayanın bilgisi dahilinde olmadan tümüyle başka kişi veya kişilerce kullanılması, elektronik bilgi ve belgelerin kolayca kopyalanıp başka bir ortama aktarılabilmesi, telif hakkı yasasının uygulanabilmesini zorlaştırmaktadır (**Atılğan ve Yalçın, 2009, s. 776**).

1.2.3.Elektronik Dergi Veri Tabanları

Basılı formattaki makalelerin önce bibliyografik daha sonra da tam metinlerine erişim olanağı 1980’li yıllarda CD-ROM’lar aracılığıyla gerçekleşiyordu. Gelişen bilgi teknolojileriyle birlikte makalelerin HTML, XML, PDF biçimlerine dönüştürülebilmeleri, veri tabanlarında görüntülenmesine yol açmıştır (**Yenikurtuluş, 2007, s. 21**).

E-dergi veri tabanları, kullanılan yazılımlar sayesinde kullanıcılara basit ve ileri düzeyde arama özellikleri sunmaktadır. Kullanıcılar aradıkları kaynağın veri tabanı içinde bibliyografik künyesine ve / veya tam metnine erişim imkanına sahiptirler. Ayrıca e-dergi veri tabanlarına kütüphane içinden ve dışından 7 gün 24 saat erişim sağlanması, bilginin zaman ve mekan sınırlaması olmadan tüm kullanıcılara ulaşmasına imkan verir.

Türkiye’de konsorsiyum aracılığıyla üniversite kütüphanelerinin üye olduğu SpringerLink, elektronik veri tabanı olarak yaygın kullanıma sahiptir. 2011 yılı ANKOS istatistiğine göre, Türkiye çapında 82 üniversite kütüphanesi bu veri tabanına üyedir. 1996 yılında, bilimsel dergilerin online veri tabanı olarak kurulan SpringerLink, online bilimsel, teknik ve tıp literatürü alanında dünyanın en büyük sağlayıcısı haline gelmiştir. Koleksiyonunda 2500’den fazla hakemli dergi, 1490 ciltlik Online Kitap Serisi, sürekli genişleyen Online Referans Eserleri, Online Elektronik Kitaplar ve Online Dergi Arşivi bulunmaktadır (SpringerLink, 2011).

SpringerLink’in bilim insanları, yazarlar ve kütüphaneciler için sunduğu özelliklerden bazıları:

- İndirmeye gerek kalmadan PDF dosyalarını görüntüleme ve üzerinde çalışma imkanı sunar.
- İçindekiler ve öz tarama sayfasına ücretsiz erişim sağlar.
- Güncel bilgiyi takip edebilmek için geliştirilmiş alarm özellikleri ile kullanıcılar aradıkları konu hakkında çıkan yeni yayınlar hakkında bilgi sahibi olabilirler.
- Anlamlı bağlantı (semantic linking) teknolojisi ile daha gelişmiş sonuçlara erişim sağlanabilir.

Aşağıdaki tabloda 2004 yılında 61, 2005 yılında 63, 2006 yılında 72 ve 2007 yılında 76 üyenin SpringerLink elektronik dergi veri tabanından PDF ve HTML formatında indirdikleri tam metin makale sayıları verilmiştir. Altı üye hariç üyelerin tamamı üniversite kütüphanesidir.

Tablo 1 : Türkiye’deki Üye Kütüphaneler Tarafından Springerlink Veri Tabanından İndirilen Tam Metin Makale Sayılarının Yıllara Göre Dağılımı

Yıl	Makale Sayısı	%
2004	242.333	14
2005	261.028	15
2006	483.01	28
2007	728.793	42
Toplam	1.715.164	99

(Ünal, 2008, s. 49)

2004-2007 yılları arasında SpringerLink elektronik dergi veri tabanına ait 1779 farklı dergiden 1.715.164 makale indirilmiştir. Genel olarak, üniversitelerin indirdikleri makale sayıları tüm yıllarda benzer dağılım göstermekte ve doğru orantılı olarak artmaktadır (Ünal, 2008, s. 49).

1.2.4. Elektronik Referans Kaynakları

Elektronik referans kaynakları, kütüphanelerde sunulan ansiklopedi, sözlük gibi referans kaynaklarının elektronik ortamda sunulmasıdır. Bu kaynaklara zaman ve mekan sınırlaması olmadan erişim sağlanabilir ve makalelere tam metin erişim imkanı vardır.

Elektronik Referans Kaynaklarının Türleri:

- Dizinler
- Özler
- Ansiklopediler
- Bibliyografyalar
- Biyografiler
- Rehberler
- El kitapları
- Standartlar
- Atlas ve haritalar
- Almanaklar
- Yıllıklar
- İstatistikler
- Patentler
- Sözlükler (Yenikurtuluş, 2007, s. 25)

Ansiklopedi (Columbia Encyclopedia, World History Encyclopedia), sözlük (American Heritage Dictionary), gömü (Roget's Thesaurus), biyografi vb. gibi zengin başvuru kaynakları içeren sitelere örnek olarak Bartleby ve eLibrary'nin Encyclopedia.com'u verilebilir. Her iki siteye de erişim ücretsizdir (Tonta, 2002). Öte yandan, 1000 yıllık süreci kapsayan, yarım milyondan fazla İngilizce kelimenin şimdiki ve geçmişteki anlamını, tarihini,

anlamını veren ve konusunda otorite kabul edilen bir rehber niteliğinde olan Oxford English Dictionary'ye kurumsal abonelik ücreti kullanıcı sayısına göre belirlenmektedir. 2011 yılında ANKOS (Anadolu Üniversite Kütüphaneleri Konsorsiyumu) kapsamında Oxford English Dictionary'ye 8 üniversite kütüphanesinin üyeliği bulunmaktadır.

1.2.5.Elektronik Tez ve Tez Veri Tabanları

Elektronik ortamda hazırlanan veya sonradan elektronik ortama aktarılan, arşivlenen ve erişime açılan tezler elektronik tez (e-tez) adı verilmektedir.

Gelişen bilgi ve iletişim teknolojileri sayesinde tezlerin elektronik ortamda yazılması ve teslim edilmesi, kısa zamanda erişime açılması, tüm metnin taranabilir ve indekslenebilir olması, kataloglama işlemlerini basitleştirmesi, depolama ve erişimde birçok yeni olanağa kavuşması sayesinde dünyada e-tezler için özellikle ABD, İngiltere, Kanada ve Avustralya gibi ülkelerde 1996 yılından itibaren yoğun çalışmalar göze çarpmaktadır.

Ülkemizde ise 1984 yılında Yayın ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı kurulmuştur. Merkez'de verilmekte olan hizmetlerin bir kısmı Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı ve TÜBİTAK (Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu) arasında imzalanan 1996 tarihli protokol gereği ULAKBİM (Ulusal Akademik Ağ ve Bilgi Merkezi)'e devredilmiştir. Yüksek lisans, doktora, tıpta uzmanlık ve sanatta yeterlilik tezleri 1987 yılından itibaren toplanmaya başlanmıştır. Daire Başkanlığı, 1996 yılında yeniden yapılandırılmış ve "Tez Merkezi" olarak adlandırılmıştır. 2006 yılından itibaren tezler elektronik ortamda sağlanmaya başlanmıştır. 2007 yılında başlatılan "Elektronik Tez Arşiv Projesi" ile Ulusal Tez Merkezi'nde bulunan basılı tezler, internet üzerinden PDF formatlı tam metin olarak araştırmacıların hizmetine açılmıştır (**YÖK Ulusal Tez Merkezi**).

"Proquest Dissertations & Thesis – Tam metin ve özet" veri tabanı yüksek lisans ve doktora tezlerinin künyelerine ve tam metinlerine erişim sağlar. Uluslararası tezlerde dünyanın kabul ettiği geniş bir arşive sahip olan bu veri tabanına, 2011 yılında ANKOS kapsamında 45 üniversite kütüphanesi abone olmuştur. Proquest Dissertations & Thesis veri tabanı; mühendislik, tıp bilimleri, fizik, psikoloji, eğitim, edebiyat, felsefe, sosyal bilimler, iletişim ve sanat konularına kadar tüm akademik alanlarda yazılmış 2,3 milyonun üzerinde doktora ve master tezini kapsamaktadır. 1997 yılından itibaren yayınlanmış

yaklaşık 1.200.000 doktora ve mastır tezine tam metin (full text) ve PDF formatında erişim imkânı sağlar. 1980 yılından sonra basılan tezlerde tüm özetler tezin yazarı tarafından bizzat oluşturulmuştur Kullanıcıların kendi doktora ya da yüksek lisans tezlerini ekleyebildiği bu veri tabanı, 132 ülkeden 293 konu kategorisindeki tezleri içermektedir.

1.3.Elektronik Kaynakların Fiyatlandırılması

Elektronik yayınların maliyetlerini, basılı yayınlardaki editoryal maliyete ek olarak, ağ ve sunucu maliyetleri belirler. Bundan dolayı elektronik yayınların maliyeti basılı dergi maliyetlerine göre daha fazladır (Atılğan ve Yalçın, 2009, s. 777).

Sürekli yayınlardaki hızlı fiyat artışının yol açtığı krizi aşmak için, fiyatlandırma modelleri ve bu modellere dayalı abonelik yolları oluşturulmaktadır. Kütüphaneler artık daha çok kişinin, zaman ve yer kısıtlaması olmadan elektronik kaynaklara erişimini sağlayan modeller tercih etmektedirler. Bu modellerde tek tek abonelik yerine, büyük yayınevlerinin dergi paketleri veya veri tabanı aboneliği seçilmektedir.

Elektronik kaynakların maliyetini belirleyen unsurlar, aşağıda yer alan sorulara bağlıdır:

- 1) Geriye dönük erişim hangi yılları kapsamaktadır?
- 2) Kullanıcı sınırlaması var mıdır?
- 3) Arşive ulaşımında ek bir ücret isteniyor mu?
- 4) Veri tabanı ücretlendirilmesi hangi kriterlere göre yapılmaktadır?
- 5) Yıllık fiyat artış oranları nedir?
- 6) Kaynaktan çıktı alınması ve kaydedilmesi gibi uygulamalarda ek ücret talep ediliyor mu? (Salman, 2002, s. 69-71).

Elektronik kaynağın kütüphaneye maliyeti, izin verilen kullanıcı sayısına ve erişim yöntemlerine bağlı olarak da değişim göstermektedir (Atılğan ve Yalçın, 2009, s. 785). Tamamı tam metin bilgiye erişim sağlayan kaynaklar için ayrı, bir bölümü tam metin erişim sağlayan kaynaklar için farklı fiyatlandırmalar yapılmaktadır. Ayrıca kaynağın formatı da maliyeti etkileyen unsurlardandır. CD-ROM, çevrim içi ve basılı formatların her biri için

farklı ücret talep edilmektedir. Elektronik kaynakların konsorsiyum bünyesinde satın alınması durumunda ücret, konsorsiyum içinde yer alan kurum sayısı ve kurumların FTE (Full Time Equivalent = Tam zamanlı çalışan)² sayısı gibi farklı değişkenlerle belirlenir.

Elektronik yayıncılıkta ekonomik modeller tam olarak oturmamıştır. Kimi yayıncılar tıpkı basılı dergilerde olduğu gibi aboneliğe dayalı sabit fiyat modelini yeğlemekte, kimileri erişim başına ücret istemekte ve işleme dayalı (transaction-based) modeli yeğlemekte, kimileri ise kişisel, kurumsal ve konsorsiyal lisans anlaşmaları yoluyla elektronik bilgileri satmaktadırlar (Tonta, 2000, s. 106).

Gotsch ve Reich makalelerinde elektronik kaynakların aboneliklerine yönelik farklı modeller belirlemişlerdir (Gotsch ve Reich, 1998). Bu modellerden ilki basılı ve elektronik kopyaların birlikte sağlanmasına yönelik modeldir. Basılı ve elektronik kopyalar birlikte sağlandığında basılı kopyaya abonelik zorunlu olup, kütüphaneler elektronik kopyalar için %0 ile %20 arasında fazladan ödeme yapmaktadırlar. Tek sitedeki kullanıcılara sınırsız arama, gösterim ve basma hakkı tanınan bu modelde birleşik abonelik basılı aboneliğin yaklaşık 1,5 katına kadar çıkabilmektedir. Format seçme ve ölçek ekonomisinden yararlanma avantajından dolayı kütüphaneciler bu modele sıcak bakmaktadırlar (Tonta, 2000, s. 106).

Diğer bir model, yayının basılı kopyasına abone olan kütüphanelerin elektronik kopya için herhangi bir indirimden yararlanamamasına yöneliktir. JBC Online, basılı kaynaklar için \$1,400; elektronik yayınlar için \$1,100 istemekte ve yayının basılı ve elektronik kopyalarının birlikte satın alınmasında kurumlara herhangi bir indirim uygulamamaktadır (Gotsch ve Reich, 1998). Bazı yayıncılar, abonelerin yıllık veri tabanı erişim ücreti ödemelerini ve içeriğin geliştirilmesine katkıda bulunmalarını şart koşmakta, basılı ya da elektronik kopya için ayrıca para istememektedirler.

Bazı kütüphaneler ise elektronik belge sağlamak için, kullanmak üzere yayınevlerinden kupon satın almaktadırlar. Kullanıcılar kütüphanenin abone olmadığı bir dergiden makale isteğinde bulunduklarında satın alınan kuponlar kullanılarak istenen yayının elektronik kopyası hızla sağlanmaktadır. Böylece kütüphaneler az kullanılan elektronik

² FTE (Full Time Equivalent = Tam zamanlı çalışan) sayısı ile 2 ve 4 yıllık meslek okul öğrencileri hariç, lisans + lisans üstü öğrenciler + tam zamanlı öğretim elemanları sayıları kastedilmektedir.

dergilere abone olmak yerine yayınevlerinin ya da ticari elektronik belge sağlama şirketlerinin hizmetlerinden yararlanmaktadırlar (Tonta, 2000, s. 106).

Diğer bir model ise elektronik kaynakların konsorsiyumlar aracılığıyla satın alınmasıdır. Academic Press gibi yayınevleri basılı kaynakların elektronik kopyalarına erişim olanağını lisanslar aracılığıyla sadece kütüphane konsorsiyumlarına sağlamaktadırlar (Tonta, 2000, s. 107). Elektronik kaynakların kütüphane dermesine katılmasında konsorsiyumların rolü büyüktür. Birden fazla kütüphanenin katılımıyla oluşturulan konsorsiyumlar, kaynakların maliyetlerini düşürmek ve onları ortak erişime açmaya imkan sağlamaktadır. Maliyetleri kütüphaneler tarafından paylaşılan kaynakların dermeye katılması, kütüphane bütçelerini belli oranda rahatlatmaktadır.

Elektronik veri tabanlarına aboneliklerin oluşturulması ve fiyatlandırılmasında veri tabanı bazında bazı farklılıklar vardır (Atılğan ve Yalçın, 2009, s. 777). Örneğin IEE/IEEE Electronic Library veri tabanı mühendislik fakültesindeki FTE sayılarına göre sınıflandırma yaparak fiyat belirlerken, Elsevier ScienceDirect veri tabanı basılı abonelik tutarlarına göre bir fiyat tespit etmeyi tercih edebilmektedir. Bunun temel nedenleri elektronik ortamın basılı ortama göre yeni olması, basılı ortamdan farklı özellikler göstermesi ve yayınevlerinin kâr marjlarını düşürmek istememeleridir (Yalçın, 2006, s. 32).

1.4.Elektronik Kaynakları Sağlama Modelleri

1.4.1.Dünyada Elektronik Dergi Sağlama Modelleri

Kütüphanelerin elektronik dergilere; kurumsal abonelikler, yayınevleri / aracı şirketler ve konsorsiyumlar aracılığı ile abonelik gerçekleştirdikleri görülmektedir.

1.4.1.1.Kurumsal Abonelik Modeli

Kurumsal abonelikler, istenilen dergiye kurumun tek başına abone olması anlamına gelmektedir. Üniversite kütüphaneleri bazen istedikleri derginin herhangi bir dergi veri tabanı içinde yer almamasından ya da sadece bir dergi için bütün veri tabanını sağlamanın getireceği ekonomik koşulların zorluğundan kurumsal aboneliği tercih etmektedirler.

Kurumsal aboneliklerde derginin basılı aboneliğinin zorunlu tutulması ve kullanıcı sayısında sınırlama yapılması, bu abonelik modelinde yaşanan sorunlardan bazılarıdır. Örneğin NEJM dergisi 2005 yılı basılı abonelik değeri 500 ABD Doları iken, basılı + elektronik olarak abonelik yapıldığında 750 ABD Doları'na yükselmektedir. Bununla birlikte ancak 5 adet IP üzerinden erişim yapabilme şartı getirilmiştir. Bu tür sınırlandırmalar özellikle birden fazla kampüsü olan üniversite kütüphanelerinde sıkıntılara yol açmaktadır (Yalçın, 2006, s. 33). Bu açıdan bakıldığında kurumsal aboneliklerin yayınevi ve satıcılardan sağlanan modele göre daha pahalı olması söz konusudur.

1.4.1.2.Aracı firmalar / Yayınevleri Aracılığıyla Abonelik Modeli

Diğer bir dergi sağlama modeli ise, aracı firmalar veya yayınevleri aracılığıyla elektronik dergi paketlerine abone olmaktır. Dermelerine az sayıda dergi katan kurumlar kurumsal abonelikleri tercih ederken, daha büyük bir dergi dermesinden bahsedebileceğimiz kurumların çoğu ikinci modeli tercih etmektedir. Her yayınevinin kendi dergi paketleri bulunmaktadır. Bu dergi paketlerinin kurumlara sağlanma ve fiyatlandırılmasında farklı uygulamalar bulunmaktadır. Karlarının düşmesini engellemek isteyen Elsevier gibi bazı yayınevleri, basılı dergilerin aboneliklerinin kesilmesini istememekte, bazıları ise elektronik versiyona geçişte (e-only abonelik) basılı abonelikleri %90-95'i oranındaki ücretini fiyatlara yansıtmaktadır (Atılğan ve Yalçın, 2009, s. 779).

Bir dergi paketinin tamamına abone olmak isteyen kütüphaneler ödeme avantajlarına sahip olmaktadır. Dergi paketinde yer alan bir dergi için ödenen fiyat, kurumsal abonelikte aynı dergi için ödenen fiyattan çok daha ucuza mal olabilmektedir. Ayrıca kütüphaneler, dergi paketlerini satın alabilir veya yıllık abonelik gerçekleştirebilir. Toplu alım yapıldığında dergi paketini satın alan kütüphane sayısı da önem kazanmaktadır. Üye sayısı arttıkça dergi paketlerinin fiyatı kütüphanelere daha da ucuz sağlanabilmektedir.

Birden fazla yayınevinin belirli dergilerine abone olmanın en büyük dezavantajı ise dergiler üzerinde uygulanan ambargodur. Bazı yıllara ait dergilerin tam metinlerine erişememek şeklinde çıkan ambargo, güncel yayına ihtiyaç duyan araştırmacılar için sorun yaratmaktadır.

1.4.1.3.Konsorsiyum Aracılığıyla Abonelik Modeli

Konsorsiyum aracılığı ile sağlanan dergi abonelikleri, konsorsiyum ve yayıncı arasında yapılan yıllık lisans anlaşmalarıyla kurumun ve yayıncının kendilerini garantiye almasını sağlamaktadır. Bu üçüncü model ile yapılan aboneliklerde, konsorsiyum içindeki kurum sayısı ve kurumların kullanıcı sayısı (akademisyenler, öğrenciler v.b.) gibi değişkenler abone olunacak dergi paketinin ücretinin belirlenmesinde önemli bir rol oynar. Bu konu hakkında daha geniş bilgi “Konsorsiyum kapsamında elektronik dergi abonelikleri” başlığı altında incelenmektedir.

1.4.2.Dünyada Elektronik Kitap Sağlama Modelleri

Dünyaya baktığımızda elektronik kitabın sağlanmasında üç modelin kullanıldığı görülür. Bu modeller; abonelik, satın alma ve sınırlı süreli kullanım modelleridir (**Akyüz ve Akbaytürk, 2006, s. 237**).

1.4.2.1.Abonelik Modeli

Abonelik yoluyla elektronik kitabın sağlanmasında yıllık abonelik esastır. Bu modelde, yıllık ücret belirlenirken kurumların tam zamanlı kullanıcı sayıları, elektronik kitabın kullanım sayısının belirlenmesi, yayının kendi fiyatı ve bu tutarın üzerine erişim ücretinin eklenmesi, yayının ikinci yılında fiyatının alınmaması sadece erişim ücretinin alınması veya elektronik kitap koleksiyonu içinden konusal veya istenen eserler seçilerek fiyatlandırmanın sadece seçilen koleksiyona göre belirlendiği farklı ödeme seçenekleri bulunmaktadır.

1.4.2.2.Satın Alma Modeli

Bir diğer model de elektronik kitabın satın alınmasına yönelik modeldir. Satın alınan elektronik kitap kurumun olmakta ve kullanıcıların erişimine açılmaktadır. Bu modelde de farklı ücret politikaları uygulanmaktadır. Satın alma fiyatının kurumun tam zamanlı kullanıcı sayılarına göre belirlenmesi, yayın fiyatı ve üzerine eklenen erişim ücretinin talep edilmesi, yayının fiyatı ve yayının sağlandığı veri tabanına erişim ücretinin alınması, aynı abonelik modelinde olduğu gibi elektronik kitap koleksiyonunun içinden seçilen eserler için ücret

ödenmesi, elektronik kitap için eş zamanlı kullanım sayısı, teknoloji ve bakım ücreti göz önüne alınarak bir ödeme planının çıkarılması, birden fazla kütüphanenin birden çok elektronik kitap satın alarak dermelerini paylaşması ve bu doğrultuda belirli bir ücret ödemesi satın alma modelinin ücret politikalarını oluşturan farklı modellerdir.

1.4.2.3.Sınırlı Süreli Kullanım Modeli

Elektronik kitabın sağlanmasına yönelik son model de sınırlı süreli kullanım modelidir. Abonelik ve satın alma modelinden farklı olarak bu modelde yayınevleri elektronik kitapları sınırlı süre için kurumların kullanımına sunmaktadır. Bu modelde uygulanan farklı ücret politikaları ise; yayının belirli sayıda kullanımının yanında platform ve yıllık bakım ücretinin fiyatlandırmaya dahil edilmesi, kütüphaneler arası ödünç verme yönteminin kullanılması hedeflenerek elektronik kitabın belli bir süre ödünç alınıp kullanılması ve bu sürenin ücrete tabi tutulması ve oluşturulan ders kaydı doğrultusunda kitabın belli bir kısmının veya kendisinin kullanılması bu doğrultuda da ücretin belirlenmesi yönündedir.

İKİNCİ BÖLÜM : ELEKTRONİK BİLGİ KAYNAKLARININ SAĞLANMASINDA KONSORSİYUMLAR

2.1.Konsorsiyum Tanım

Elektronik bilgi kaynakları, günümüzde, üniversite kütüphanelerinin basılı kaynaklarla birlikte dermesini oluşturan ve en güncel yayınları bünyesinde barındırmasıyla akademik konularda kütüphane kullanıcılarının sıklıkla başvurduğu önemli kaynaklardır. Bu kaynaklara olan talebin artmasıyla birlikte, kütüphaneler daha çok elektronik bilgi kaynağını dermesine eklemek için bütçelerinin önemli bir kısmını bu kaynakların sağlanmasına ayırmaktadırlar. Üniversite kütüphanelerinin sıklıkla başvurduğu yöntem ise konsorsiyumlar aracılığıyla bu kaynakları kullanıcıların erişimine açmaktır.

Konsorsiyum kavramı, bilgi yönetimi, hukuk ve iktisat gibi farklı disiplinlerde kullanılan geniş bir kavramdır. Konsorsiyum, kelime kökeni itibariyle latinedeki “consortium” veya “consortio” kelimelerinden gelmekte ve birlik, katılım, ortak mülkiyet gibi anlamları ifade etmektedir (Glare, 1982, s. 418). Üniversite ve kütüphane konsorsiyumları, araştırma geliştirme konsorsiyumları, bankacılık alanında yapılan konsorsiyumlar genel anlamda bu konsorsiyum tanımına uygun olarak ortaya çıkmışlardır (Lei ve Slocum, 1992, s. 81).

Türk Dil Kurumu’nun Türkçe Sözlüğü’nde konsorsiyum ”Uluslararası kuruluşların ve bazı hükümetlerin iktisadi ve mali yardımları yürütmek üzere oluşturdukları yardım kurulu ve şirketler birliği” ve “köprü, yol, baraj vb. büyük projelerin gerçekleştirilebilmesi için birden fazla şirketin bir araya gelmesi” olarak tanımlanmıştır. (TDK, 1988, s. 894)

İktisadi ve ticari açıdan da konsorsiyum terimini tanımlamak olanaklıdır. Ali Püsküllüoğlu’nun Arkadaş Türkçe Sözlüğü’nde ticari açıdan konsorsiyumun tanımı yapılmış ve “türlü sanayi kollarındaki girişimleri, bankaları, ulaştırma ve sigorta şirketlerini birbirine bağımlı ve ortak kılan uluslararası ticaret birliği” olarak belirtilmiştir (Püsküllüoğlu, 1997, s. 651). İktisadi açıdan konsorsiyumlar, “iki ya da daha fazla işletmenin belirli bir projenin finansmanı konusunda yapmış oldukları işbirliği” olarak tanımlanmıştır (Ansiklopedik Ekonomi Sözlüğü, 1995, s. 185).

Hukuki olarak bu kavramın tanımı Yılmaz'ın Hukuk Sözlüğü'nde "iki veya daha fazla kişiden her birinin, belli bir işi yapmak için ortaklaşa taahhüt ettikleri işin bir bölümünün yerine getirilmesinin sorumluluğunun diğerlerinden bağımsız olarak yüklenerek katkılarını birleştirmeleri; büyük kuruluşlar arasında belirli bir veya birden fazla iş için kurulan birlik" şeklinde yapılmıştır (Yılmaz, 1996, s. 480).

Boulton, daha ziyade bütün stratejik birlikleri kastettiği konsorsiyum kavramını, "iki ya da daha fazla şirketin, belirli bir amacı gerçekleştirmek için tek bir tüzel kişilik altında birleşerek meydana getirdikleri organizasyon" şeklinde tanımlamıştır (Boulton, 1961).

Bütün bu tanımlamalardan yola çıkarak, farklı disiplinlerde kullanılan konsorsiyumun "birlik", "ortaklık", ve "işbirliği" gibi kavramlarla açıklandığını ve tanımlandığını söyleyebiliriz.

Konsorsiyumun hukuki, ticari ve iktisadi tanımının yanında, Küçük, Al, Alır, Soydal, Ünal konsorsiyuma kullanıcılarına sağladığı hizmet açısından bakmış ve bu terimi "Birden çok kütüphanenin tek başınayken verdiği hizmetten daha etkin ve gelişmiş hizmet vermek amacıyla birlikte çalışmaları" olarak tanımlamışlardır (Küçük, Al, Alır, Soydal, Ünal, 2004, s. 128).

Konsorsiyum kavramının kütüphanecilik literatüründe genellikle işbirliği, eşgüdüm ve birlikte çalışma kavramları tarafından kuşatıldığı görülür (Pathak ve Deshpande, 2004, s. 228; Bashirullah ve Jayaro, 2006, s. 104). En az iki kütüphane ve / veya kütüphane sistemlerinin bir araya gelerek, yasal anlaşmalarla kurduğu ve temelde kaynak paylaşımını amaçlayan konsorsiyumlar genellikle fiziksel kaynakları paylaşmak (toplu kataloglar, kütüphaneler arası ödünç verme v.b.), ortak derme geliştirmek, elektronik kaynakların ortak satın alınması ve ortak kullanıma açılması, kütüphane otomasyon hizmetlerine yönelik ağ bağlantılığı gibi hizmetleri içermektedir (Toplu, 2009, s. 454; Tonta, 1999, s. 503).

Tüm bu tanımlardan hareket ederek kütüphane konsorsiyumları; ortak çıkar ve hedefleri olan kütüphanelerin iktisadi olarak kendi kendilerine yetebilmek ve kullanıcılarını daha fazla bilgi kaynağına ulaştırmak için oluşturdukları birliktelik olarak tanımlanabilir.

2.2.Konsorsiyum Türleri

Konsorsiyum kavramının gerek ulusal gerekse uluslararası ölçekte yaygınlaşmaya başlamasıyla konsorsiyumlar, oluşumları ve amaçları kapsamında farklılıklar göstermeye başlamıştır. Bazı konsorsiyumlar bölgesel, ulusal ya da coğrafi temelli örgütlenme modellerini tercih ederken, bazı konsorsiyumlar ise konu bazlı veya bilgi merkezlerinin türlerine göre bir yapılanmayı tercih etmişlerdir (**Shachaf, 2003, s. 94**). Selma Alpay Aslan “elektronik bilgiye erişim modelleri” ismiyle sunduğu bildirisinde ortak amaçlarla kurulan üç tip konsorsiyumdan bahsetmiştir.

1. Her tür kütüphaneye açık, sabit bir paket sunan ve ödemelerin konsorsiyuma yapıldığı model,
2. Coğrafi tabanlı konsorsiyumlar,
3. Ortak bir konu tabanında kurulan konsorsiyumlar (**Alpay Aslan, 2007, s. 206**).

ABD’nin Georgia eyaletinde kurulan GALILEO gibi pek çok eyalet çapında kurulan konsorsiyumun yanında, İngiltere’deki NoWAL (North West Academic Libraries- Kuzey Batı Akademik Kütüphaneleri) gibi bölgesel nitelik taşıyan, coğrafi tabanlı konsorsiyumlar da oldukça yaygındır. Bu örgütlenme modellerinde ülkelerin coğrafi büyüklükleri, kütüphanelerin gelişmişlik düzeyleri ve sunulan hizmetlerdeki farklılıklar belirleyici olmaktadır (**Toplu, 2009, s. 456**).

Bazı konsorsiyumlar hizmet temelli bir örgütlenme yapısı içindedirler. Bu türdeki büyük ölçekli konsorsiyumlar, bilgisayar ortamına aktarılmış ve bütün teknik hizmetleri kapsayan işlemlerle, küçük ölçekli konsorsiyumlar ise kullanıcı hizmetleri ve günlük problemlerle ilgilidir. Kütüphaneler arası ödünç verme, işbirliği ve referans ağ işletmeleri ise sınırlı amaçlı konsorsiyumların etkinlik alanına girmektedir (**Bostick ve Dugan, 2001, s. 128; Toplu, 2009, s. 456**).

Kütüphane konsorsiyum modellerinin oluşturulması ve bu sayede kütüphane bütçelerinin daha verimli kullanılması beraberinde kaynak kullanımının artmasına yol açmaktadır. Uygulanan model ve finansman kaynağı ne olursa olsun, kütüphane konsorsiyumlarındaki temel ilke, mümkün olduğunca çok kaynağın, olanaklar doğrultusunda ve en uygun maliyetle en geniş kitleye sunulmasıdır.

2.3.Kütüphane Konsorsiyumlarının Oluşumu ve Tarihsel Gelişimi

Amerika Birleşik Devletleri'nde kütüphaneler arası işbirliğinin temelleri, profesyonel kütüphaneciliğin başlamasıyla birlikte atılmıştır. Bu işbirliği ile ortak derme geliştirmekten ziyade var olan kaynakların daha etkin kullanılması amaçlanmıştır.

İşbirliği ile ilgili bilinen ilk büyük çalışma, ALA (The American Library Association- Amerikan Kütüphaneciler Derneği) tarafından kurulan “Üniversite Kütüphanelerinde Dizin ve Kataloglama İşbirliği Komitesi”dir. Buna ek olarak ALA tarafından “ALA Bülten” yayınlanmış ve yeni komiteler oluşturulmuştur.

1879 yılında işbirliği konusunda makaleler yayınlanmaya başlanmıştır (**Kopp, 1998, s. 8**). 1885 yılında E. Mac R. B. Downs ve 1886 yılında Melvil Dewey'in Library Journal'da kütüphane işbirliği ve kütüphane dermelerinin ortaklaşa kullanımı üzerine yayınlanan makaleleri de aynı dönemde ortaya çıkmıştır. 1890'larda kataloglamada işbirliği ve kütüphaneler arası ödünç verme ile ilgili olarak “Akademik Kütüphaneler Arası İşbirliğinde Büyük Ulusal Programlar” başlatılmıştır.

ALA 1898 yılında “dizin / kataloglama programının parçası olarak ilk analitik kartları”nı yayınlamıştır. 1900'lü yılların başında LC (Library of Congress- Kongre Kütüphanesi), katılımcı kütüphanelere dağıtılan katalog kart sistemini, daha sonra da LC konu başlıklarını hazırlamaya başlamıştır.

1900'lerde Kongre Kütüphanesi'nin yayınladığı konu başlıkları listesi ile ülke çapında ilk konu sınıflandırma sistemi oluşturulmuştur. Kongre Kütüphanesi bu yıllarda kütüphaneler için katalog kartları sağlamaya başlamıştır (**Bostick ve Dugan, 2001, s. 128**).

Yirminci yüzyılın sonuna doğru kütüphaneler arası ödünç verme çalışmaları kütüphaneler arası işbirliğinde odak noktası olarak ortaya çıkmıştır. İkinci Dünya Savaşı öncesinde işbirliği çalışmaları artarak devam etmiştir. 1930'larda ortaya çıkan diğer işbirliği çabaları derme geliştirme, katalog çalışmaları ve ilk bölgesel konsorsiyum düzenlemeleridir. Kütüphaneler arası işbirliğinin İngiltere'deki ilk örnekleri arasında, kütüphaneler arası ödünç verme ve ortak katalog oluşturma amaçlı dokuz bölgesel kütüphane sistemi kurulması da

sayılabilir (Akbatürk, 2003, s. 248). 1958'de Amerika Birleşik Devletleri'nde de kütüphaneler arası işbirliğini geliştirmeye yönelik 12 büyük üniversitenin bir araya gelmesiyle Kurumsal İşbirliği Komitesi (Committee on Institutional Cooperation) oluşturulmuştur. Bu konsorsiyum, elektronik bilgi kaynakları dermesi oluşturulması ve bu kaynakların ortaklaşa satın alınması konusunda günümüzde de çalışmalar yürütmektedir (Tonta, 1999, s. 503).

Oregon Devlet Yükseköğrenim Kurulu, 1932 yılında akademik kütüphaneleri kendi kontrolü altında birleştirmiştir. Kurul karşılıklı ödünç alma ve tek bir merkezden sipariş için programlar kurmuştur.

“Kataloglamada işbirliği için program” 1932 yılında ortaya çıkmış ve 10 yıldan az bir zamanda, büyüyen 400 Amerikan ve Kanada kütüphanesini bünyesine eklemiştir. İlk akademik konsorsiyumlar olan CLUNY (Cooperating Libraries of Upper New York - Yüksek New York Kütüphaneleri İşbirliği) ve Atlanta Üniversitesi Merkezi İşbirliği (Atlanta University Center Cooperation) 1930'ların ilk yarısında kurulmuştur.

İkinci Dünya Savaşı sonrası yaygınlaşan yüksek öğretim ve bilimsel araştırmaların artmasıyla beraber kütüphaneler arası işbirliğinin yeni yönleri ortaya çıkmaya başlamıştır. Bu süre içinde geliştirilen işbirliği çalışmaları, önceki çalışmalara göre daha resmi, kapsamlı ve pahalıdır. USBE (The Universal Serial and Book Exchange – Evrensel Dergi ve Kitap Değişimi), CRL (The Center for Research Libraries - Araştırma Kütüphaneleri Merkezi), Farmington Planı -Dış Satın Alımlar için İşbirliği (The Farmington Plan for “cooperative foreign acquisitions”) ve LACAP (The Latin American Cooperative Acquisitions Program - Latin Amerika Satın Alma İşbirliği Programı) savaş sonrası kendini gösteren çalışmalardır.

1960'larda Savunma Bakanlığı ve IBM (International Business Machines) gibi sanayi devleri süper bilgisayarlar ve ağlarını araştırma ve veri yönetimi için kullanmaya başlamıştır. Kütüphane otomasyonuna yönelik ilk çalışmalar bu dönemde ortaya çıkmıştır. Kütüphaneler ellerindeki verilerin yönetimi için bilgisayar kullanımının etkinliğini ve önemini fark etmişlerdir. Bilgisayarlar bibliyografik işlemler / süreçler için ve veri tabanı kullanımına yönelik kütüphanelere konulmaya başlanmıştır (Thornton, 2000, s. 843-845). Kütüphaneler yeni kullanılmaya başlanan bu teknoloji hakkında birbirlerinden yardım almak ve diğer kütüphanelerin otomasyon deneyimlerinden yararlanmak için var olan konsorsiyumlara katılmaya başlamışlardır (Kopp, 1998, s. 8). Bu gelişmelere paralel olarak 1960'lı yıllardan

itibaren işbirliğinden ziyade konsorsiyum oluşumu ön plana çıkmış ve 1960'lardan 70'lere geçerken konsorsiyum sayılarında artış yaşanmıştır.

1970'lerde OCLC (Ohio College Library Center- Ohio Koleji Kütüphane Merkezi), RLG (The Research Libraries Group- Araştırma Kütüphaneleri Grubu) ve WLN (Washington Library Network- Washington Kütüphane Ağı) gibi konsorsiyumlar “mega konsorsiyum” olarak anılmıştır. Bu konsorsiyumlar kütüphaneler arası işbirliğinin gelişmesinde önemli rol oynamıştır.

Yerel entegre sistemlerin kütüphanelerde uygulanmaya başlamasıyla, sadece kart katalog üretimi ve kütüphaneler arası ödünç aktivitelerinde değil, makinelerce okunabilir kayıtlar da yerel sistemin içine yüklenmeye başlamıştır (Kopp, 1998, s. 10).

1980'li yılların ikinci yarısından itibaren, yayın fiyatlarında normal enflasyonu çok üzerinde meydana gelen artış ve kütüphane bütçelerinde meydana gelen azalma, kütüphaneleri hem kendi kaynaklarını, hem de konsorsiyum içindeki kaynakların durumunu bir kere daha gözden geçirmeye sevk etmiştir (Toplu, 2009, s. 457). Kütüphaneler bu dönemde ortak derme geliştirme ve kaynak paylaşımı programları ile bütçelerini ortak kullanarak daha da büyütmüşler ve olumsuz gelişmelerden daha az etkilenmeyi başarmışlardır (Balas, 1998, s. 42).

Farklı teknolojik, mali, organizasyonel ve politik etkilerin birleşmesiyle, 1990'ların başında işbirliği çabalarında yeniden güç kazanma söz konusu olmuştur. 1990'larda ağ tabanlı elektronik kaynakların artmasıyla, konsorsiyum gelişimi için çok önemli 10 yıllık süre başlamıştır. İçerik ve öz sunan veri tabanları ve tam metin elektronik dergilerde önemli bir artış yaşanmıştır.

1990'lı yıllarda oluşan yeni konsorsiyumların amacı, elektronik kaynakların artış göstermesine paralel olarak, elektronik ortamların grup halinde satın alınmasında mali avantaj sağlamaktır. Kütüphaneler dijital koruma ve site lisansı gibi konularla ilgili sorun yaşamamak ve elektronik kaynakları daha düşük fiyatlarla sağlamak için daha sıkı işbirliği yapmanın gereğini fark etmişlerdir.

Avrupa’da sayısız kütüphane ulusal ve bölgesel konsorsiyum oluşturmıştır. Bu konsorsiyumların bir kısmı hükümet desteği almıştır. 1990’ların sonlarına doğru, Başbakan Tony Blair liderliğindeki İngiliz Hükümeti kütüphane, müze ve arşive hızlı gelişen teknolojinin gerisinde kalmaması için önemli miktarlarda bağış yapmıştır. NESLI (The National Electronic Site Licensing Initiative - Ulusal Elektronik Site Lisansını Teşvik) ve Dağıtık Ulusal Elektronik Kaynaklar (Distributed National Electronic Resource), İngiliz Yüksek Öğrenim Konseyi (UK Higher Education Council)’nin Birleşik Enformasyon Sistemleri Komitesi (Joint Information Systems Committee) aracılığıyla dağıttığı fonlar yardımıyla oluşturulmuştur (Lindley, 2002, s. 84).

COC (Consortium of Consortia-Konsorsiyumların Konsorsiyumu) adıyla 1996 yılında oluşturulan ICOLC (The International Coalition of Library Consortia- Uluslararası Kütüphane Konsorsiyumları Koalisyonu), Kuzey Amerika, Avrupa, Avustralya, İsrail, Çin ve Güney Afrika ülkelerinden 160 kadar kütüphanenin katıldığı bir topluluktur. Bu konsorsiyumun çalışma ve tartışma konularını; elektronik bilgi kaynakları, elektronik bilgi sağlayıcı firmalar ve fiyat politikaları gibi katılımcı ülkeler tarafından belirlenen güncel mesleki sorunlar oluşturmaktadır (Bayram, 1999, s. 58).

Günümüz konsorsiyumlarını önceki oluşumlardan farklı kılan, web’in hızlı büyümesi, web tabanlı bilgi kaynaklarının gelişmesi ve bu kaynakların hem daha pahalı hem de daha tercih ediliyor olmasıdır (Kopp, 1998, s. 11). Yeni kurulan konsorsiyumlar bilgi kaynaklarının artmasıyla beraber, ortak kaynak ihtiyaçlarının sağlanması üzerine kurulmuştur. Günümüz konsorsiyumları bilginin yaratılması, pazarlanması ve satın alınmasında önemli bir etkiye sahiptir (Peters, 2001, s. 150).

2.4.Türkiye’de Konsorsiyum Oluşumu

Türkiye’de basılı yayıncılığın etkin olduğu dönemlerde, ortak derme geliştirme çalışmaları ve bu çerçevede oluşturulan konsorsiyal örgütlenmelere rastlanmıyordu. İşbirliği kapsamında değerlendirilecek etkinliklerin sayısı son derece sınırlıydı. Türkiye’deki bilimsel süreli yayınları ve bunların bulundukları enformasyon merkezlerini saptamak amacıyla 1970’li yıllarda yürütülen süreli yayınlar toplu katalog çalışmaları tamamen TÜBİTAK / TÜRDOK’un inisiyatifi ile yürütülmüştür. Bütün il ve bölgeleri kapsayacak şekilde planlanan bu proje, yeterli işbirliği ortamının oluşmaması sonucu tamamlanamamıştır. Ankara ve

İstanbul Süreli Sayınlar Toplu Katalogları hazırlanarak kamuoyu ile paylaşılırken, İzmir Süreli Yayınlar Toplu Kataloğu ise hazırlandığı halde yayınlanamamıştır. Diğer il ve bölgelere yönelik çalışmalara ise hiçbir zaman başlanamamıştır (Toplu, 1991, s. 244-247).

Mayıs 1984'ten itibaren TÜRDOK (Türkiye Bilimsel ve Teknik Dokümantasyon Merkezi)'un yeteneklerini arttırmak amacıyla TÜBİTAK (Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu) bünyesinde bazı çalışmalar başlatılmıştır. Bu çalışmalar,

- Uluslararası veri tabanlarına erişimi sağlayacak bağlantıları kurmak,
- Türkiye bilimsel ve teknik veri tabanını oluşturmak,
- Ülkede enformasyon teknolojilerini geliştirmek, iletişim ve bilgi işlem alt yapısını gereksinmelere uygun niteliklere kavuşturmak ve standartlaşmayı sağlamak alanlarında yoğunlaştırılmıştır (Esensoy, 1985, s. 195).

1984 Ekim ayında TÜBİTAK Bilgi Erişim Sistemi TUBES'in hizmete açılması ile TÜRDOK'ta elektronik veri tabanları kullanımı başlamıştır (Alpay Aslan, 2007, s. 207).

Türkiye'de ortak derme geliştirme ilkeleri çerçevesinde ve konsorsiyal örgütlenme biçiminde olmasa da, üniversite kütüphanelerinin süreli yayın harcamalarını azaltmak ve akademik çalışmalara destek olmak amacıyla, 1984 yılında YÖK (Yüksek Öğretim Kurulu) Dokümantasyon ve Uluslararası Bilgi Tarama Merkezi kurulmuştur (Tuncer, 1986, s. 34).

YÖK Dokümantasyon ve Uluslararası Bilgi Tarama Merkezi, bütçelerinin büyük kısmını süreli yayınlara ayıran üniversite kütüphanelerini bu dertten kurtarmak için bilimsel süreli yayın sayısını yıllar içinde arttırdı ve 1991 yılında süreli yayın sayısı 9500'e ulaştı (Toplu, 2009, s. 467).

1991 yılında Türkiye'deki 29 üniversite kütüphanesinden sadece ODTÜ Kütüphanesi 1.943 ve Boğaziçi Üniversitesi Kütüphanesi de 1.547 bilimsel süreli yayına abonedir. Geriye kalan 27 üniversite kütüphanesinin 5'inin 1000 ile 1459, 6'sının 500 ile 883 ve 16'sının da 34 ile 488 arasında süreli yayına abone olduğu görülmektedir (Toplu, 1992, s. 94). YÖK Dokümantasyon Merkezi faaliyette olduğu 1984-1996 yılları arasında ulusal ölçekte bilim insanlarına bilgi tarama ve belge sağlama konusunda önemli hizmetlerde bulunmuştur fakat Merkez'in çalışmaları ortak derme geliştirme ve konsorsiyonel oluşumlara dönüşmemiştir.

YÖK Dokümantasyon Merkezi'nin süreli yayın abonelikleri 1992-94 yıllarında kısmen, 1995 yılında tamamen kesintiye uğramış ve bu gelişmeler sonunda kurumun Tez Birimi dışındaki tüm hizmet ve kaynakları 1996 yılında TÜBİTAK'a devredilmiştir. ULAKBİM (Ulusal Akademik Ağ ve Bilgi Merkezi) adıyla yeniden örgütlenen ve iki kurumun deneyim ve hizmetlerini bünyesinde buluşturan bu yeni oluşum belge sağlama, elektronik bilgiye erişim ve bunun altyapısının oluşturulması gibi konularda önemli katkılar sağlamıştır. 1997 yılında ULAKNET (Ulusal Akademik Ağ) kurulmuştur.

ULAKNET üniversiteler, araştırma merkezleri ve üniversitelerle işbirliği içinde olan diğer araştırma kurumları arasında bilgisayar ağı kurmuş ve ulusal / uluslararası düzeyde internet üzerinden erişim sağlamıştır. ULAKBİM ve ULAKNET'in kurulmasıyla birlikte Türkiye'de elektronik ortamdaki bilgiye erişim hızla yaygınlaşmış ve bu gelişme konsorsiyal oluşumlara zemin hazırlamıştır (Toplu, 2009, s. 468).

Türkiye'de konsorsiyum oluşturulması yönündeki ilk girişimler ULAKBİM tarafından başlatılmıştır. Tüm üniversite kütüphanelerinin ağlar vasıtasıyla belli elektronik kaynaklara erişimi amaçlanmıştır (Özel ve Bayraktar, 2003). İlk olarak 1997 yılında Academic Press yayıneviyle irtibata geçilmiş ve bu yayınevinin sağladığı 174 dergide bulunan makaleleri içeren IDEAL (International Digital Electronic Access Library) veri tabanı, internet üzerinden ULAKBİM, Bilkent, ODTÜ ve Hacettepe üniversitesine deneme amacıyla açılmıştır. Diğer atılan önemli bir adım da ULAKBİM tarafından Ankara'da 14 Kasım 1997 tarihinde "Elektronik Bilgi Kaynaklarının Kullanımında İşbirliği" konulu toplantının düzenlenmesidir. Toplantıya üniversitelerin kütüphanelerinden sorumlu 115 rektör yardımcısı ile kütüphane ve dokümantasyon daire başkanları katılmıştır. Toplantıda öğretim üyeleri ve araştırmacıların elektronik ortamdaki bilgiden etkin olarak yararlanması, ULAKBİM'in bünyesinde bir çalışma grubu kurularak bu çalışmalara öncelik etmesinde karar kılınmış, ancak yeterli ekonomik ve kurumsal destek sağlanamadığı için girişim başarısızlıkla sonuçlanmıştır (Toplu, 2009, s. 468). ULAKBİM' in çalışmaları yürütecek yasal örgütsel yapısının eksikliği, ekonomik gücünün yeterli olamaması, idari aksaklıklar yaşanması, kurumların bu konuda yeterli bilgi birikiminin olmaması ve Türkiye'de mali sistemin ortak ödemelere ve kaynak aktarımlarına izin vermemesi de girişimi olumsuz etkileyen diğer unsurlardır.

2.4.1.TÜBİTAK EKUAL Konsorsiyumu

Elektronik Kaynaklar Ulusal Akademik Lisansı

ULAKBİM önderliğinde yürütülen önemli bir çalışma da EKUAL (Elektronik Kaynaklar Ulusal Akademik Lisansı)'dır (Yörü, 2008, s. 85). TÜBİTAK ULAKBİM tarafından, 2005 yılında, Ar-Ge faaliyetleri gerçekleştiren üniversiteler, araştırma kurumları, sanayi kuruluşları ve bu faaliyetlere kaynak sağlayan tüm kurum ve kuruluşlara ulusal düzeyde bilgi hizmeti vermek amacıyla, 19 Kasım 2005 tarih, 136 sayılı TÜBİTAK Bilim Kurulu kararı ile ve TARAL (Türkiye Araştırma Alanı) kapsamında desteklenmek üzere TÜBİTAK Elektronik Kaynaklar Ulusal Akademik Lisans - EKUAL hayata geçirilmiştir (Atılğan ve Yalçın, 2009, s. 781).

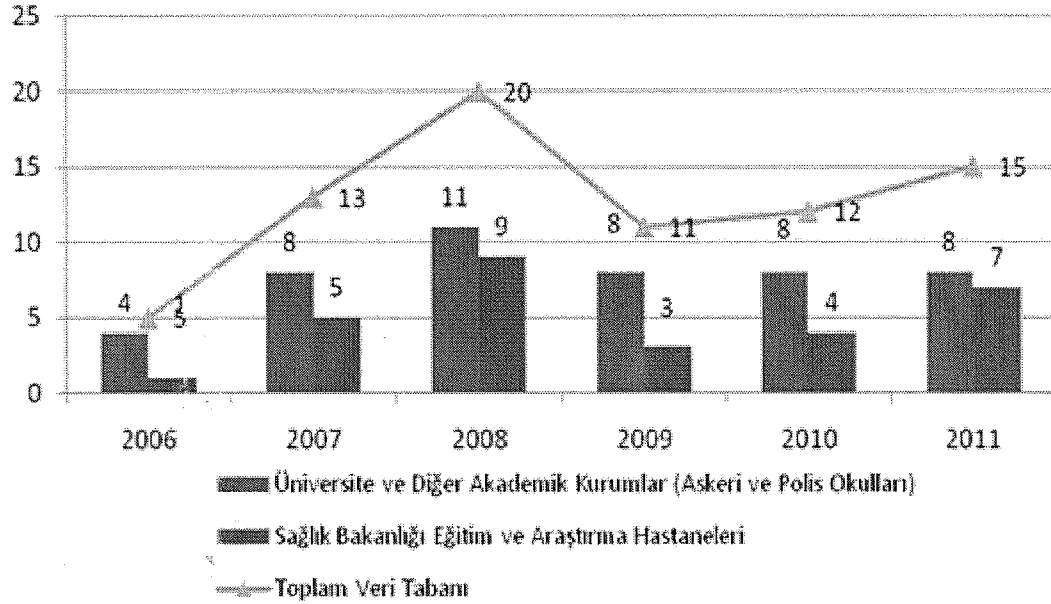
Nitelikli bilim insanı sayısının artırılması, yeni bilgi, ürün, süreç, yöntem ve sistemlerinin tasarımı, oluşturulması, ulusal ve uluslararası düzeyde bilime ve bilgiye dayalı rekabet gücünün artırılması, araştırma ve geliştirme faaliyetlerinin gerçekleştirilmesinde temel araç olan akademik içerikli elektronik veri tabanları TÜBİTAK EKUAL projesinin temelini oluşturmaktadır (ULAKBİM, 2011).

Projenin hayata geçirilmesi ile birlikte, EBSCOhost, IEEE, Web of Science, OVID, ScienceDirect, Taylor and Francis gibi daha önce ANKOS lisans anlaşmaları kapsamında yer alan ve abonelik talebi fazla olan veri tabanları, ULAKBİM tarafından ilgili kurumlar adına abone olunarak EKUAL kapsamında kullanıma açılmıştır (Toplu, 2009 s. 475). Üniversite ve araştırma kütüphaneleri bu veri tabanlarına hiçbir ücret ödemedi kullanıcılarına erişim sağlarken, aynı zamanda derme gelişimi konusunda da büyük avantajlar elde etmişlerdir.

ULAKBİM'in, EKUAL kapsamında sürdürdüğü başka bir önemli çalışma da, elektronik veri tabanları kullanımını Sağlık Bakanlığı Eğitim ve Araştırma Hastaneleri'ni kapsayacak şekilde genişletmesidir. Bu girişim, daha önce bilimsel bilginin daha çok üniversitelerle sınırlı kaldığı düşünülürse, bilimsel bilgiye erişimin yaygınlaştırılması açısından son derece önemlidir (Toplu, 2009, s. 476). Eğitim-Araştırma hastanelerinde sürekli yayınlara ilgi, ULAKBİM veri tabanlarına tam metin makale erişimin sağlanmasıyla birlikte artmıştır (Civelek, 2007, s. 83). Halen Sağlık Bakanlığı'na bağlı 65 Eğitim-Araştırma

hastanesinde, 17.273 araştırmacı, tam metin bilgi kaynaklarına ve kanıta dayalı veri tabanlarına hiç bir ücret ödmeden elektronik ortamda erişebilmektedir (ULAKBİM, 2011).

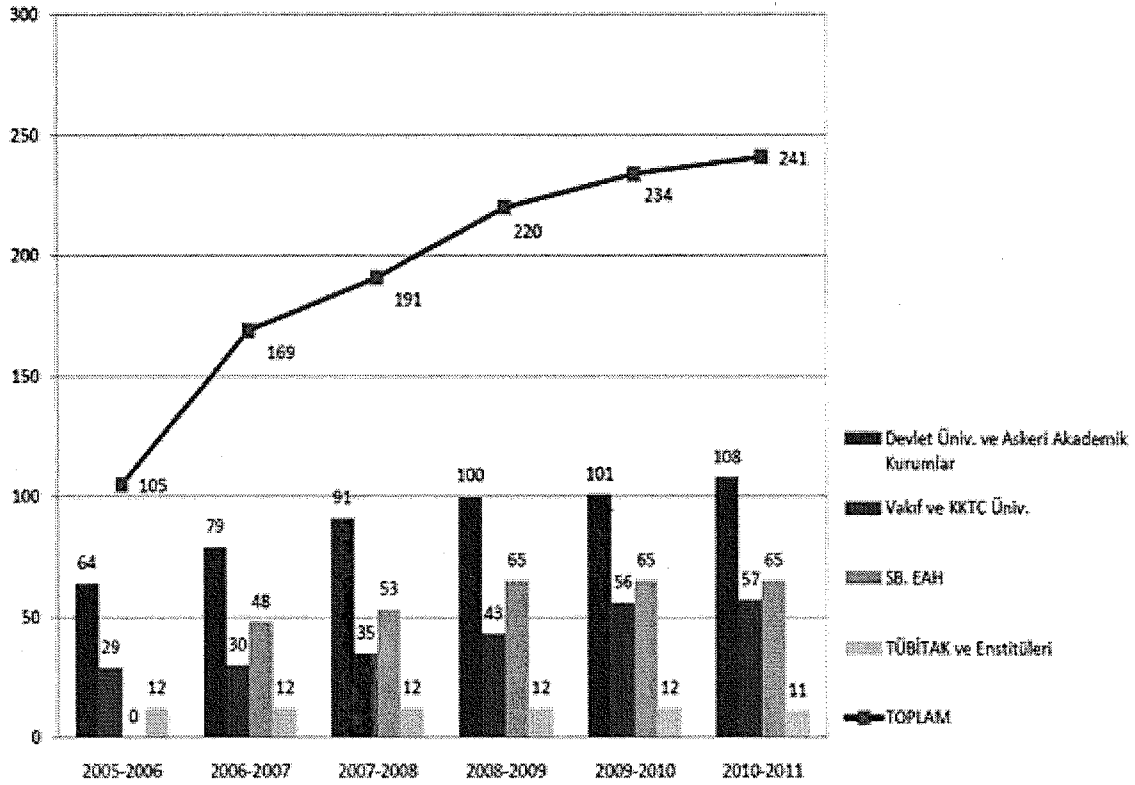
Şekil 2: TÜBİTAK EKUAL: Veri Tabanları Sayısı (2006-2011)

(Gürses, 2011)

Toplam üye sayısı 194'e yükselmesine rağmen, 2009 yılında yaşanan küresel ekonomik krize paralel olarak toplam veri tabanı abonelik sayısı 11'e düşmüş, 2008 yılında 23 milyon ABD doları olan abonelik tutarı 15 milyon ABD dolarına gerilemiştir. Veri tabanı sayısı bu tarihten sonra yıllar içinde artış göstermiş ve 2011 yılında 15'i bulmuştur.

Şekil 3: TÜBİTAK EKUAL: Üye Kurumlar Sayısı (2005-20011)

(Gürses, 2011)

2011 yılı itibari ile 102 Devlet üniversitesi, 52 Vakıf Üniversitesi, 5 KKTC Üniversitesi, 6 Askeri Kurum ve 65 Eğitim ve Araştırma Hastanesi ile TÜBİTAK ve bağlı enstitüleri olmak üzere toplam 241 kurum ulusal akademik lisans kapsamında yer almaktadır.

2011 yılı itibariyle 13 akademik içerikli bibliyografik ve tam metin, 4 kanıta dayalı ve 1 atıf veri tabanı olmak üzere toplam 18 veri tabanı TÜBİTAK EKUAL kapsamında üye kullanımına açıktır. 15.000.den fazla tam metin akademik dergiye, 70.000.000'dan fazla bibliyografik kayda, 990.000'den fazla uluslararası bildiriye ve yaklaşık 2000 standarda ülke genelinde erişim sağlanmıştır. 2011 yılı itibariyle TÜBİTAK EKUAL Projesi kapsamında yaklaşık 1.389.393 araştırmacı, uluslararası akademik içerikli veri tabanlarını kullanmaktadır (TÜBİTAK EKUAL, 2011).

ULAKBİM, elektronik bilgiye erişim konusunda, ulusal ölçekte sağladığı bu olanaklar yanında, ScienceDirect, IEEE ve IOP veri tabanlarının geriye dönük arşivlenmesi konusunda da çalışmalar yürütmektedir. Lisans anlaşmalarının son yılları kapsayacak şekilde yapılması,

beraberinde daha önce erişilen bir elektronik bilgi kaynağına sonraki yıllarda erişilememesine yol açmaktadır. Bu noktada geriye dönük arşivleme bilgiye erişim için büyük önem taşımaktadır (Toplu, 2009, s. 477). ANKOS ve ÜNAK-OCLC konsorsiyumlarında, konsorsiyumların yapısı, ekonomik güçleri, yasal konumları vb. nedenlerden dolayı, böyle bir çalışmanın yapılması çok zordur.

ULAKBİM' in EKUAL projesi, bu projeden yararlanmakta olan ve ekonomik güçleri sınırlı enformasyon merkezleri açısından son derece önemlidir. Gelişmiş ülkelerde kütüphane bütçelerinin üniversite bütçelerine oranı %3-4 civarında iken Türkiye'de bu oran çok daha düşüktür. 2011 yılında 11.484.800.500 TL olan üniversite bütçelerinin, sadece 43.400.500 TL'sinin kütüphanelere ayrılmasıyla bu oran %0,38'e kadar düşmüştür (Çukadar, Gürdal, Çelik, Kahvecioğlu, 2011, s. 12). Kamu üniversite kütüphaneleri başta olmak üzere, Türkiye'deki kütüphanelerin büyük bir çoğunluğunun yeterli ekonomik kaynağı bulunmadığı düşünüldüğünde, ULAKBİM'in EKUAL projesinin önemi daha da artmaktadır. Bu sayede enformasyon merkezleri, yetersiz olan bütçelerini daha verimli kullanabilme olanağını elde etmekte ve daha sağlıklı derme geliştirme politikaları izleyebilmektedirler. (Toplu, 2009: 477).

Projenin süreklilik taşıyıp taşımayacağı, veri tabanlarının lisans anlaşmalarının devamlılığının sağlanıp sağlanamayacağı gibi konular hala birer bilinmezdir. Bilinen o ki, bu projenin devamlılığının sağlanması, derme gelişimlerini TÜBİTAK EKUAL Projesi kapsamında daha iyi duruma getiren tüm üyeler için büyük önem taşımaktadır.

2.4.2.ÜNAK-OCLC Konsorsiyumu

OCLC (Online College Library Center), kütüphaneler arası kaynak paylaşımı yapmak ve kütüphanelerin belli masraflarını azaltmak amacıyla 1967 yılında Ohio College Kütüphanesi tarafından kurulmuştur. 1981'de ise Online Computer Library Center adını almıştır (Özel ve Bayraktar, 2003). Kayıt sağlamada, araştırmada ve uzmanlığın paylaşımında önemli bir role sahip olan OCLC, kataloglama, tarama ve otorite kontrolünde de kütüphane ve bilgi merkezlerine önemli imkanlar sunmaktadır.

ÜNAK (Üniversite ve Araştırma Kütüphanecileri Derneği), OCLC' yi ilk kez 1993 yılında Boğaziçi Üniversitesi'nde yaptığı bir seminerle tanıtmıştır (Günden, 2001, s. 110). O

yıllarda Türkiye’de ağ yapısı, hizmetlerin elektronik olarak yürütülmesine imkan vermediği için konsorsiyum oluşumu gerçekleşmemiştir (**Toplu, 2009, s. 473**). Ancak 2000 yılına gelindiğinde, ULAKNET (Ulusal Akademik Ağ)’in kurulmasıyla, birçok alt yapı sorunu çözülmüş ve Türkiye’de konsorsiyumların kurulması için gerekli alt yapı oluşmuştur.

Ticari bir kuruluş olmayan OCLC, kendisi gibi bir meslek örgütü olan ÜNAK’ı Türkiye’de bir konsorsiyum kurulabilmesi amacıyla seçmiştir. Konsorsiyum oluşumu, 19 Eylül 2000’de Ankara’da, 21 Eylül 2000’de İstanbul’da yapılan iki seminer ile başlamıştır. Semineri takiben konsorsiyuma girmeyi düşündüğünü belirten 39 kütüphaneye, toplantılarda karar verilen OCLC Basic Package+Wilson Select Fulltext paketi deneme amaçlı erişime açılmıştır. İlk 15 günde 20.746 tarama yapılmıştır (**ÜNAK-OCLC Konsorsiyumu, 2011**). İlk ÜNAK-OCLC Konsorsiyumu toplantısı “Making the Most of FirstSearch” temasıyla 2001 yılında yapıldı. Toplantının sonunda;

- ECO (Tam metin elektronik dergilere ulaşım)’da bulunan 3865 dergiye tam metin deneme erişiminin sağlanması ve istatistiklere göre yayınevlerinin seçimi,
- Worldcat’in Online Cataloging, CORC, ve PAIS International için deneme erişimi istenmesi,
- Bu toplantıların her yılın mayıs ayında tekrarlanması kararları alınmıştır (**Günden, 2001, s. 110**).

ÜNAK-OCLC Konsorsiyumu üç farklı ürün grubu için yürütülmektedir. Bunlar; 11 veri tabanını içeren, web tabanlı çevrim içi danışma hizmeti sağlayan ve önemli bibliyografik ve tam metin veri tabanları ile danışma kaynaklarını aynı ara yüzle tarama olanağı sağlayan FirstSearch, 400’den fazla yayınevinin e-kitap koleksiyonunu kapsayan NetLibrary ve bilgi kaynaklarının MARC kayıtlarının paylaşımına dayanan World Cat – Connexion’dır. ÜNAK-OCLC konsorsiyal oluşumunda 2011 yılı itibariyle FirstSearch konsorsiyumunda 20, NetLibrary’ de 5 ve WorldCat’te ise 23 üye yer almaktadır (**ÜNAK-OCLC Konsorsiyumu, 2011**). Yapılan yıllık toplantılarda; ücretlendirme, yeni ürünlerin tanıtımı ve veri tabanlarının kullanımı gibi konularla, karşılaşılan sorunlar ve bu sorunlara yönelik çözüm önerileri ele alınmaktadır.

ÜNAK-OCLC Konsorsiyumu, mesleki bir dernek olan ÜNAK’ın kurumsal yapısı altında ve onun aracılığı ile faaliyetlerini sürdürmektedir. Lisans anlaşmaları sadece OCLC ile yapılmakta ve lisans anlaşmalarının fatura düzenlemeleri ÜNAK ve üyeler arasında

yapılmaktadır. ÜNAK bu işlemleri, iktisadi işletme yapısına sahip bir dernek olduğu için yürütebilmektedir (Toplu, 2009, s. 474).

Diğer önemli bir husus da WorldCat lisans anlaşmasının sunmuş olduğu olanaklardır. WorldCat, kataloglama alanında kayıt değişimine ve katılımcı kütüphanelerin yerel ölçekte üretmiş oldukları kayıtların bu sisteme aktarılmasına olanak sağlamaktadır. Bu sayede, bibliyografik kayıtların yaratılmasında, kataloglama ve sınıflandırma konularında standartlaşmaya öncülük etmektedir. Ayrıca sistemin, toplu katalogların oluşumunda, kütüphaneler arası ödünç verme ve belge sağlama hizmetlerinde etkin bir şekilde kullanılabildiği görülmektedir. Toplu' ya göre; "Türkiye'de toplu katalog ve ulusal bir sistemin oluşumu konusunda sağlıklı bir gelişim olmadığı dikkate alındığında, WorldCat konsorsiyumu bu tür çalışmalara öncülük edebilir. Hatta ULAKBİM, ÜNAK-OCLC Konsorsiyumu ile işbirliğine giderek, bu konularda yürütmekte olduğu çalışmaları, daha sağlıklı bir zeminde yürütebilir. Ayrıca ÜNAK-OCLC Konsorsiyumuna üye kurumların, aynı zamanda ANKOS ve TÜBİTAK EKUAL'in her ikisine de üye olduğu dikkate alındığında, bu yönde üçlü bir çalışmanın yürütülmesi güçlü bir irade ile mümkün hale gelebilir. Böyle bir oluşum, aynı zamanda kütüphaneler arası belge sağlama ve ödünç verme hizmetlerinin de sağlıklı bir ortamda yürütülmesine olanak sağlayacaktır" (Toplu, 2009, s. 475).

2.5.Konsorsiyum Kapsamında E-Kitap Abonelikleri

Dünyada olduğu gibi ülkemizde de e-kitaplara erişimde üniversite ve araştırma kütüphaneleri özellikle erişim maliyetlerini en aza indirmek amacıyla konsorsiyumlar kurmaktadır. Türkiye'de kurulan ANKOS (Anadolu Üniversite Kütüphaneleri Konsorsiyumu) ve ÜNAK (Üniversite ve Araştırma Kütüphanecileri Derneği) konsorsiyumları genelinde elektronik kaynakların, özelinde e-kitapların ve e-dergilerin üniversite kütüphanelerinde kullanımlarının artması amacıyla çeşitli faaliyetler yürütmektedirler.

2005 yılında ANKOS E-Kitap Araştırma Grubu tarafından "elektronik kitap dünyası sektörünün analizi ve sağlama yöntemlerini saptamak, elde edilen bilgileri meslektaşlarla paylaşmak" amacıyla bir araştırma yapılmıştır. Araştırmanın amacı; dünyada e-kitap sektörünün faaliyet gösterdiği konuları, yayınevlerini, pazar payını, sağlama yöntemlerini, konsorsiyumları, fiyatlandırma, sorgulama ve teknik özellikleri, kütüphaneler arası ödünç

verme, uzaktan eğitimde e-kitapların kullanımı, saklama ve arşivleme konusundaki belirsizlikler ve istatistiki bilgilere ulaşmaktır. 5. ANKOS Toplantısı'nda dünyada e-kitap kullanımının yaygınlaştığı, e-kitapların kütüphane ve bilgi merkezlerine girmeye başladığı, derme geliştirme politikalarını ve hizmetlerini değiştirmeye başladığı belirtilmiş ve araştırma sonuçları paylaşılmıştır (Önder, 2010, s. 240).

ANKOS'un 7. Yıllık Toplantısı'nda Türkiye'nin e-kitap veri tabanı kullanım alışkanlığının ve kullanımda dilin etkisinin belirlenebilmesi için vaka olarak 2003 yılından bu yana pazarda olan Ebrary ele alınmıştır. Konuya ilişkin anket hazırlanarak ANKOS üyelerine gönderilmiş ve anket sonucunda gelen veriler ve istatistikler incelenmiş, Ebrary'in Türkiye'de durumu ortaya çıkarılmış ve ayrıca dünyada Ebrary veri tabanını kullanan ülkeler ile Türkiye karşılaştırılmıştır. Ayrıca Türkiye pazarında halen kullanımda olan, pazara girmeye çalışan, deneme kullanıma açılmış ve 2007 yılında pazara girmeyi planlayan e-kitap veri tabanları, Türkiye'ye sundukları modeller açısından değerlendirilmiş ve dünya pazarında Türkiye'deki yeri konsorsiyum modeli olarak belirlenmiştir (Akyüz ve Akbaytürk, 2007). Aynı toplantıda, ülkemizde üniversite kütüphanelerini e-kitaplara yönelten sebepler belirtilmiştir (Önder, 2010, s. 240). Bu sebepler:

- Zamandan ve mekandan bağımsız olarak erişilebilmesi,
- Eş zamanlı olarak çok sayıda kullanıcı tarafından kullanılabilmesi,
- Depolama, prosesleme, ciltlenme gibi basılı kitaplara özgü maliyetlerden kurtarması,
- Kaybolma, yıpranma gibi riskler taşımazken, rafa geri yerleştirme gibi gereksinimleri ortadan kaldırması olarak belirlenmiştir (Önder, 2010, s. 241).

2.5.1. E-Kitap Konsorsiyumu : OhioLINK

1992 yılında, OhioLINK Üniversiteler Yönetim Kurulu Meclisi işbirliğiyle, kurulan OhioLINK (Ohio Library and Information Network) Konsorsiyumu'nda 16 devlet üniversitesi, 24 bölgesel üniversite kampüsü, Ohio Üniversite Sistemi'nde yer alan 23 vakıf koleji, 49 özel kolej ve araştırma üniversitesi ile devlet kütüphanesi yer almaktadır.

OhioLink ve üye kütüphanelerin erişim sağladığı kaynaklar;

- 48 milyon kitap

- Milyonlarca elektronik makale
- 14.000 elektronik dergi
- 150 elektronik veri tabanı
- 62.000 e-kitap
- Binlerce fotoğraf, video ve ses kaydı
- Ohio öğrencilerden sağlanan 26.000 lisans ve doktora tezleridir (**OhioLink, 2010**).

Konsorsiyum içinde yer alan kütüphanelerin erişim sağlayabildiği OhioLINK “Elektronik Kitap Merkezi”nde, farklı yayıncılardan, Ohio akademik kütüphaneleri tarafından sağlanan akademik ve referans kaynaklarından oluşan geniş bir e-kitap koleksiyonu bulunmaktadır. Merkezi bir katalogdan üye kütüphaneler tarafından taranabilen e-kitaplar, kısa sürede online olarak bağlı olan enstitülere gönderilebilmektedir. 1998 yılında 550.875 e-kitap OhioLINK üzerinden istenmiştir. Bu konsorsiyuma bir e-kitap yayıncısı olan SoftBook Press de 100 eser sunmuştur (**Anameriç ve Rukancı, 2003, s. 160**).

OhioLINK e-kitap koleksiyonu, kütüphane katalogundan veya ayrı koleksiyonlar içinde taranabilir. Bu koleksiyonlar:

1. **Elektronik Kitap Merkezi** : ABC-CLIO, Gale, Oxford University Press, Sage ve Springer gibi yayıncılardan sağlanan 30.700’den fazla akademik ve referans e-kitap içerir. Koleksiyon yeni kitaplar eklenerek güncel tutulmaktadır.
2. **Netlibrary Koleksiyonu**: Bu koleksiyonda 15.000 'den fazla OhioLINK tarafından satın alınan e-kitap bulunmaktadır.
3. **Oxford Reference Online Koleksiyonu** : 100’den fazla el kitabı, sözlük gibi referans kitaplarını içerir. The Oxford Companions Series ve The Oxford Dictionary of Quotations gibi kaynaklara erişim sağlanmaktadır.
4. **Oxford Scholarship Online**: Oxford University Press tarafından, beşeri ve sosyal bilimler alanında yayınlanan 2000’den fazla bilimsel esere tam metin erişim sağlanır. Koleksiyon; ekonomi ve finans, felsefe, siyaset bilimi ve din konularını kapsar.
5. **Online Collection Safari Tech Books** : Bilgisayar bilimi, bilgi teknolojileri ve bilgisayar bilimiyle alakalı yayınlanan 7200’den fazla elektronik kitap bu koleksiyon içinde yer almaktadır (**OhioLink, 2011**).

OhioLINK e-kitap koleksiyonuna mevcut öğrencileri, öğretim üyeleri ve OhioLINK'e üye kurumların personeli erişim sağlamaktadır.

2010 yılında yayınlanan OhioLINK raporuna göre; elektronik kitap ve elektronik kitap okuyucularının kullanım oranı daha önceki senelere göre yükselişe geçmiştir. İndirilen e-kitaplar 2009 yılına göre %18 artış göstermiştir ve 2010 yılında toplam sayı 4.7 milyona ulaşmıştır.

OhioLINK dijital kaynaklarının çoğunu –özellikle dergi ve kitapları- satın almaktadır. Kaynakların kullanım ve dağıtım haklarına sahip olmaları, konsorsiyuma üye kütüphanelerin derme geliştirme politikalarının daha planlı olmasına yol açmıştır.

2.6. Konsorsiyum Kapsamında E-Dergi Abonelikleri

Elektronik kaynaklara konsorsiyum kapsamında abonelik çok sayıda yayına sabit ücretlerle erişim olanağı sağlamıştır. Yapılan konsorsiyal anlaşmalarla farklı özellik ve ölçekteki kurumlar elektronik veri tabanlarına birlikte abone olma imkanı bulmuşlardır (Özen, 2007, s. 201).

Elektronik yayın aboneliğinde gerek dünyada gerekse Türkiye’de son yıllarda giderek yaygınlaşan model konsorsiyum aracılığı ile yapılan konsorsiyal lisans anlaşmalarıdır. Academic Press gibi yayınevleri basılı dergilerin elektronik kopyalarına erişim olanağını lisanslar aracılığı ile sadece kütüphane konsorsiyumlarına sağlamaktadır. Konsorsiyum düzeyinde yapılan lisans anlaşmaları ile yayınevleri kendilerini garantiye almaktadırlar (Tonta, 2000, s. 120). Yapılan anlaşmalarla yayınevlerinin tüm yayınlarına erişim sağlanması, kütüphane dermelerinin sayısal olarak artışını sağlamış, buna karşılık konu alanı dışında ve az kullanılan birçok yayının da dermeye katılmasına yol açmıştır (Özen, 2007, s. 201). Konsorsiyumlar üye kütüphanelere daha az maliyetle daha fazla kaynağa erişim hakkı sunmayı hedeflemiş olsalar da, kütüphanelerin konsorsiyum bünyesinde farklı yayınevlerinden sağladıkları yayınlar ihtiyaç duyulmayan başlıkların sağlanmasına ve aynı derginin farklı yayınevleri ile birden çok kopyasının dermede yer almasına neden olabilmektedir. Örneğin; Drexel Üniversitesi Hargety Kütüphanesi’nde yapılan araştırmada farklı lisans ve anlaşmalarla sağlanan 13,500 dergiden 8,600 tanesinin farklı başlık içerdiği

belirtilmiştir. Yayınevlerinin “büyük anlaşma” olarak nitelendiği bu politikalar sonucunda konsorsiyumlar yayınevleriyle sorun yaşamaktadırlar. Buradan da anlaşılacağı üzere lisans anlaşmalarının fiyatlandırma ve erişim modellerinde hala birlik sağlanmış değildir (Besimoğlu, 2007, s. 34–35).

Elektronik bilgi kaynaklarının özellikle elektronik dergilerin fiyatları, fiyat politikaları ve bunun kütüphanelere etkisi konusu birçok araştırmacı tarafından tartışılmaktadır. Cox tarafından 2003 yılında bu konu hakkında bir araştırma yapılmıştır. Yapılan araştırmanın amacı Emerald Yayınevi dergilerinin basılı ve elektronik sürümlerinin 2002 yılındaki abonelik ücretlerini karşılaştırmaktadır. Emerald Yayınevi tarafından yayınlanan dergilerin basılı ve elektronik sürümlerinin fiyatı her bir dergi için 3,849 dolar hesaplanmıştır. Bu dergilerin elektronik sürümleri ortalama her bir dergi için 218 dolar olarak belirlenmiştir. Bu durumda basılı sürümlerin her makalesi 108 dolara mal olurken, elektronik dergilerin her makalesinin 6 dolara mal olduğu hesaplanmıştır (Afzali, 2004, s. 191).

Diğer bir önemli araştırma da konsorsiyum kapsamında üye olunan elektronik dergi ve basılı dergilerin maliyet farkı üzerine yapılmıştır. Oliver Obst'un (Obst, 2003, s. 30) NRW (Northrhine– Westfalia) Konsorsiyumu üyelerinin 2001'de abone oldukları dergiler üzerinde yaptığı bu araştırmanın sonucunda, basılı dergilerde her makalenin kullanım maliyeti 18.86 dolar olarak hesaplanırken, elektronik dergilerde maliyet 3.47 dolar olarak hesaplanmıştır.

Dünyada kurulan konsorsiyumlar elektronik dergi aboneliklerinin ulusal / kurum bazında kütüphanelerde artmasına yönelik önemli çalışmalar yapmaktadırlar. Bu bağlamda, CSIR (The Council of Scientific and Industrial Research- Bilimsel ve Endüstriyel Araştırma Konseyi) Konsorsiyumu yaptığı çalışmalar ve elektronik dergi kullanımında sağladığı artışla iyi bir örnek teşkil etmektedir.

CSIR, 1942 yılında kurulmuş, 37 ulusal laboratuvar ve enstitüyü de kapsayan Hindistan'ın en büyük Ar-Ge organizasyonudur (Varaprasad ve Madhusudhan, 2010, s. 95). CSIR'de 5000 idari ve 11.000'i teknik çalışan olmak üzere 16.000 kişi tarafından desteklenen 3000'i doktora düzeyinde eğitim gören 5000 aktif araştırmacı, Kimyasal, Fiziksel, Biyolojik Bilgi; Çevre ve Mühendislik Bilimleri ve Teknolojilerini kapsayan geniş bir alanda ülkenin her yerinde bilimsel ve endüstriyel araştırmanın öncüsü konumundadırlar (Patra, 2006, s. 822). Laboratuvarların çoğu kendi kütüphane veya dokümantasyon

merkezlerini kurmuşlardır. Kitaplar, standartlar, teknik raporlar, konferans bildirileri ve patentler gibi kaynakların dışında bilimsel dergiler önemli Ar-Ge bilgi kaynaklarıdır. CSIR kütüphane ve bilgi merkezlerinin çoğu yüksek hızda internet ve ağ altyapısı ile donatılmıştır **(Goudar ve Narayana, 2004)**. CSIR içinde yer alan laboratuvarların kütüphaneleri arasında elektronik dergilere erişim için ortak bir sistem geliştirilmesine karar verilmiştir. Konsorsiyumun kurulma sebepleri; kütüphane kaynaklarının paylaşımı, uluslararası elektronik dergi veri tabanlarının sağlanması, bilim adamları ve akademisyenlerin bu kaynaklara erişim sağlayabilmesi ve laboratuvar kütüphanelerinin tek tek sağladıkları kaynakların yıllık maliyetinin kurulacak konsorsiyum ile daha uygun maliyetle sağlanabilmesidir **(Goudar ve Narayana, 2004)**.

Konsorsiyum oluşumunu gerçekleştirmek için atılan önemli bir adım, 10 Haziran 2002 tarihinde CSIR'ın dünya standartlarında 1500 e-dergiye erişim sağlamak için Elsevier Science ile anlaşma imzalamasıdır. Yapılan anlaşma ile CSIR konsorsiyumu içinde yer alan kütüphaneler, Science Direct veri tabanı içindeki dergilere erişim sağladılar. Kullanım sayısı sözleşme boyunca beklenenin üstünde olmuş, Temmuz 2002'de 100.000'e yakın makale indirilmiştir.

CSIR Konsorsiyumu elektronik dergilerin etkin kullanımını sağlayabilmek için "Eğiticilerin Eğitimi Programı" toplantısını düzenlemiştir. Bununla birlikte, 2004 yılında Elsevier 'in öncülüğünde "ScienceDirect Tazeleme Eğitimi Oturum"u yapmıştır **(Patra, 2006, s. 829)**. Hızlı ve gelişmiş tarama, geçmiş tarama kayıtlarının da görebileceği "profilim", kullanıcının belirlediği başlıklarla ilgili çıkan yeni eklenen kayıtları e-posta yoluyla haber veren "My Alert" ve diğer yeni uygulamalarla ilgili geniş bilgi verilmiştir.

Tablo 2: CSIR Konsorsiyumu: Dergilerin Etki Faktörü (2002-2007)

Yıl	Toplam etki faktörü	Ortalama etki faktörü	Büyüme %
2002	3171,739	1632	
2003	3980,56	1751	7
2004	5067,16	1899	16
2005	6057,754	2007	23
2006	6918,322	1983	21,5
2007	7465,908	2003	22,7

(Chand ve Nishy, 2008, s. 49)

CSIR Konsorsiyumu e-dergilerin kullanımı ve bilgisayara indirilen makale sayısı yönünden ölçülebilir bir başarı elde etmiştir. Yukarıdaki tablodan da anlaşılacağı gibi, bildiri sayısındaki artışla birlikte dergilerin IF (Impact Factor- Etki Faktörü) artmış ve önemli bir gelir elde edilmiştir.

Kantitatif gelişmelerin yanında niteliksel gelişmelerle, konsorsiyum sayesinde elektronik dergilere erişimde yıllar içinde büyük kazanımlar elde edilmiştir. Makale indirme sayısı yıllar içinde sürekli artan bir çizgi izlemiştir.

Tablo 3: CSIR Konsorsiyumu: İndirilen Makale Sayıları (2002-2007)

Yıl	SCI ³ kapsamındaki dergilerden indirilen makale sayıları	Büyüme %
2002	1944	
2003	2273	17
2004	2668	37
2005	3018	55
2006	3488	79
2007	3727	92

(Chand ve Nishy, 2008, s. 49)

CSIR Konsorsiyumu içinde yer alan araştırma enstitüleri ve laboratuvarlar bünyesindeki araştırmacılar, e-dergilere yapılan aboneliklerle paralel olarak yeni yayınları takip edebilmiş ve yeni yayın sayılarını arttırmış, bunun sonucu olarak yayınlarına yapılan atıf ile önemli gelir elde edilmiştir.

Bilgi kaynaklarının daha çok kullanıcıya ulaşması ve dünyanın önde gelen kuruluşlarıyla karşılaştırılabilir bilgi kaynakları tabanını geliştirmek için CSIR Konsorsiyumu 11. Beş Yıllık Planı'nı onaylamıştır. 2009 yılında, DST (Department of Science Technology-Bilim Teknolojisi Departmanı), bünyesinde bulunan özerk kurumlar ve meslek kuruluşları da bilgi kaynaklarına erişim için konsorsiyuma katıldı. Aynı yıl konsorsiyum dergi, bibliyografik veri tabanı, patent ve protokolleri içeren 29 bilgi ürününü içeren anlaşmalar yaptı.

Ülkemizde ise, ULAKBİM, elektronik bilgi kaynaklarını ulusal akademik ağ aracılığıyla bütün üniversitelerin kullanımına açmak için merkezi bir görev üstlenmek düşüncesiyle hareket ederek girişimlerde bulunmuştur.

ULAKBİM, Academic Press yayıneviyle ilişkiye geçilerek bu yayınevi tarafından çıkarılan 174 dergide yer alan makaleleri içeren IDEAL (Internatioanl Digital Electronic

³ Science Citation Index : Uluslararası hakemli dergi ve bilimsel çalışmalara yer veren veri tabanıdır.

Access Library) veri tabanına ULAKBİM, Bilkent, ODTÜ ve Hacettepe kütüphanelerinin internet aracılığıyla erişebilmeleri için denemeler başlatılmıştır (Al, 2000, s. 19).

Bir diğer önemli girişim, ULAKBİM'in 1999 yılında VEDES (Veri tabanları ve Elektronik Dergiler Ev Sahipliği) adı verilen bir proje ile VEDES kapsamında ulusal akademik ağ üzerinden deneme amacıyla üniversitelerin kullanımına açılacak olan Web of Science ve SilverPlatter ERL veri tabanlarını tanıtmak amacıyla yapmış olduğu tanıtım toplantısıdır. Bunun için, ISI (Institute for Scientific Information) ve SilverPlatter firmalarıyla işbirliği yapılmıştır (Güzeldere, 1999, s. 429). VEDES projesi kapsamında, ISI-Web of Science ve SilverPlatter veri tabanları ULAKBİM'in web sayfası aracılığıyla 1999 Haziran'ında deneme amaçlı olarak hizmete açılmıştır (Al, 2000, s. 20). Deneme süresinin sonunda ULAKBİM yetkilileri, bu veri tabanlarına ULAKNET üzerinden erişim sağlanabileceğini söyler fakat konsorsiyum oluşturmaktan vazgeçerler. 1999 yılında veri tabanları için ortak lisans anlaşması imzalayan 4 kütüphane, 2000 yılında 12 kütüphaneye çıkar ve 2001 yılında ANKOS kurulur.

ANKOS, yayınevleri ve aracı firmalarla yürütmüş olduğu pazarlıklarla, üniversite kütüphanelerinin güncel bilgiye en uygun fiyatla erişimini sağlamak için kurulmuştur. Özellikle, en güncel bilgiyi barındıran e-dergilerin kullanımı ANKOS bünyesindeki üniversite kütüphanelerinde yıllar içinde artmaktadır.

Tablo 4: ANKOS: Tam Metin İndirilen E-Dergi (2011)

Kullanılan elektronik kaynak türü	2008	2009	2010
Toplam indirilen tam metin / e-dergi	5.966.999	7.635.294	8.282.379

(Gürdal ve Çimen, 2011)

Bu artışın en önemli sebebi, büyük ve küçük bütçeli kütüphanelerin eşit şartlarda elektronik bilgiye erişim imkanı bulmalarıdır. Yukarıdaki tablodan da anlaşılacağı üzere, e-

dergilerin tam metin görüntülenme sayıları yıllar içinde artış göstermekte, bu artış da ülkemizdeki bilimsel makalelerin daha fazla sayıda üretilmesine imkan sağlamaktadır.

2.6.1. E-Dergi Konsorsiyumu: HEAL-Link

1990-95 yılları arasında yaşanan dergi ücretlerindeki %82 oranında artış tüm dünya kütüphanelerinde aynı olumsuz etkiyi yaratmış ve kütüphaneler yeni politikalar geliştirmeye başlamışlardır. Yunanistan kütüphaneleri de bu dönemde bütçe konusunda sıkıntı yaşadığı için yeni açılımlara ihtiyaç duymuştur.

Yunanistan'da yüksek öğrenim devlet bünyesindedir. Yüksek enflasyonla beraber yaşanan devlet bütçesindeki durgunluk akademik kütüphanelerin yıldan yıla dergi aboneliklerini düşürmesine ve kitaplar için ayrılan yıllık bütçenin azalmasına yol açmıştır. 1997 yılında Yunan akademik kütüphanelerinde yüksek borç dolayısıyla derme sayısını azaltma, özellikle dergi aboneliklerinde, yoluna gidilmiştir. Selanik'te bulunan Aristotle Üniversitesi Fizik Bölümü dergi aboneliklerini 200 dergiden 54 dergiye indirmek zorunda kalmıştır (Xenidou-Dervou, 2007, s. 1).

HEAL-Link'ten önce Yunanistan tarihinde kütüphane işbirliğinden bahsetmek olanaksızdı. 1990'lı yıllarda Ulusal Dokümantasyon Merkezi'nin (National Documentation Center) girişimiyle, kısıtlı ulusal koleksiyon yüksek ücretler alınarak kütüphaneler arası ödünç sistemiyle kullanıcılara ulaşıyordu.

1995 yılında Milli Eğitim Bakanlığı ve Diyanet İşleri'nin girişimiyle kütüphane servislerinin iyileştirilmesi için yapılan fon önerisi, Avrupa Birliği'nin Yapısal Finansman Programı'ndan (European Union's Structural Funding Program) alınan fon yardımıyla sonuçlandı. Kurumlar bu fonla personel kiraladılar, dergi bütçelerini arttırdılar, yeni kütüphane otomasyon sistemi ödünç aldılar ve geriye dönük kataloglama yapmaya başladılar. İşbirliğini desteklemek için Yunanistan Akademik Kütüphaneleri Bakanlığı (Greek Academic Libraries the Ministry) üç ayaklı bir proje için fon aldı. Projede:

1. Yunanistan Akademik Kütüphaneleri toplu kataloğu yaratmak,
2. Artan dergi maliyetleriyle başa çıkmak,

3. Yunanistan tezlerini bünyesinde toplayacak elektronik veri tabanı çalışmalarına başlamak yer alıyordu.

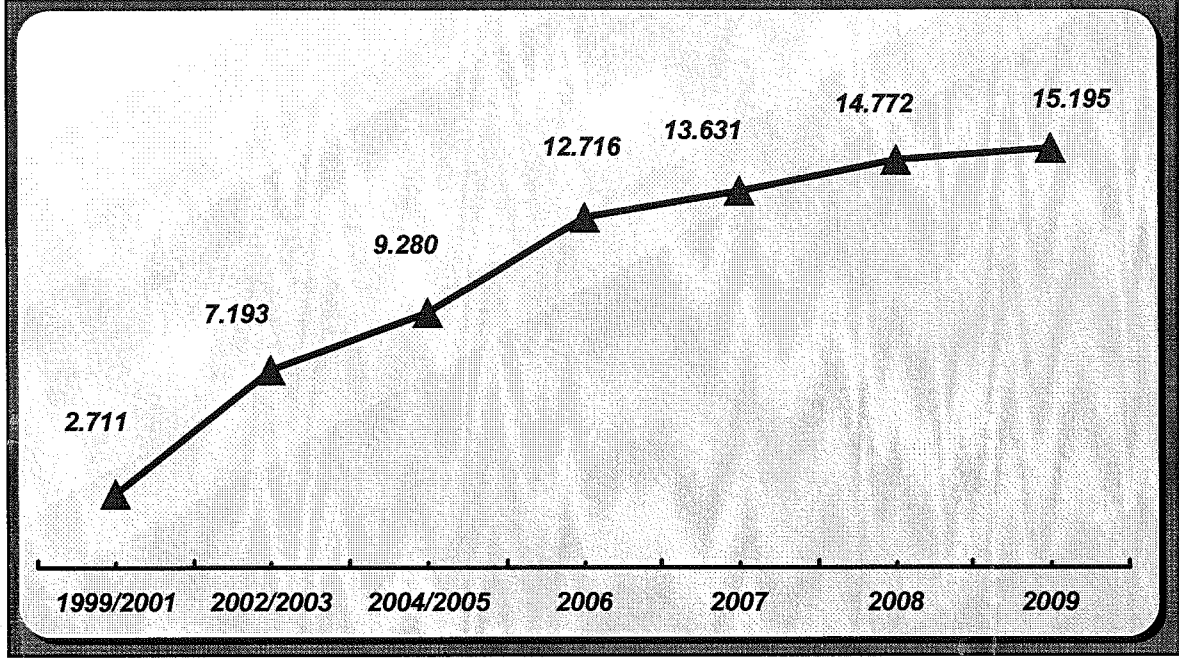
Proje çerçevesinde çok sayıda komite atandı; komitelerden birinin hedefi, ulusal düzeyde işbirliğini sağlamak adına dergi abonelikleri ile derme geliştirmek konusunda çalışmalara başlamak oldu. Bu komite fizik, kimya ve bilişim alanlarında pilot projeler başlattı. Üniversitede bölümlerin ders programları üzerinde detaylı bir araştırma yapıldı ve kütüphanelerdeki dergi dermeleri değerlendirmeye alındı. Taslak yazılım satın alındı ve bir yılı aşkın süre proje devam etti. Proje, işbirliği çalışmalarına kuşkuyla bakan üniversite rektörlerinin tepkisiyle sonlandırıldı (Xenidou-Dervou, 2007, s. 2).

Aynı komite online veri tabanları için ulusal lisansları inceleme çalışmalarına başladı. Derme geliştirme çalışmaları için uluslararası uygulamaların gerekli olduğuna karar veren komite, bu amaç doğrultusunda konsorsiyum oluşturmak için gerekli hukuki yapıyı araştırdı (Xenidou-Dervou, 2007, s. 2). 1998 yılında Ohiolink hakkında konuşmak üzere Dr. David Kohl Yunanistan Akademik Kütüphaneleri Yıllık Konferansı'na davet edildi. Dr. David Kohl'un tavsiyesi üzerine ICOLC (International Coalition of Library Consortia- Uluslararası Kütüphane Konsorsiyumları Koalisyonu)'nin mail listesine dahil olundu. Bu listeye üye olmak için konsorsiyumun bir isme, web adresine ve profile ihtiyacı vardı. Bütün bunlar göz önüne alınınca, ICOLC'nin mail listesine girmek, konsorsiyum kurma çalışmaları açısından dönüm noktası olmuştur (Xenidou-Dervou, 2001, s. 122). Aynı yılın aralık ayında Elsevier ile anlaşma imzalandı ve FirstSearch'e erişim sağlandı. 1999 yılı sonu itibariyle Springer, Kluwer, MCB ve Academi Press veri tabanlarına erişim sağlandı. Bütün bu gelişmelerden sonra Kalkınma Bakanlığı ve Tarım Bakanlığı'ndan 21 araştırma enstitünün talebiyle 2000 yılında HEAL-Link konsorsiyumu kurulmuş oldu.

HEAL-Link 37 üye idaresinde ve büyüklü küçüklü akademik kurumlardan gelen birer temsilci ile çalışmalarına başladı. Yasal bir yapısı olmamasına rağmen, akademik kurumlardaki rektörler anlaşmalara imza attı. HEAL-Link lisans anlaşması modeli olarak ICOLC ve NESLI'nin modellerini örnek aldı.⁴ (Xenidou-Dervou, 2001, s. 122).

⁴ NESLI Model Lisansı: yayınevlerinin site tanımlaması, kütüphaneler arası ödünç verme, materyallere üyelik için erişimin devam etmesi, makalelerin çıktısının alınması ve saklanması ile ilgili kullanıcı hakları gibi konulara yaklaşımlarında bir standardizasyonu araştırır (Al, 2000, s. 18).

Şekil 4: HEAL-Link: E-Dergi Sayısı (1999-2009)

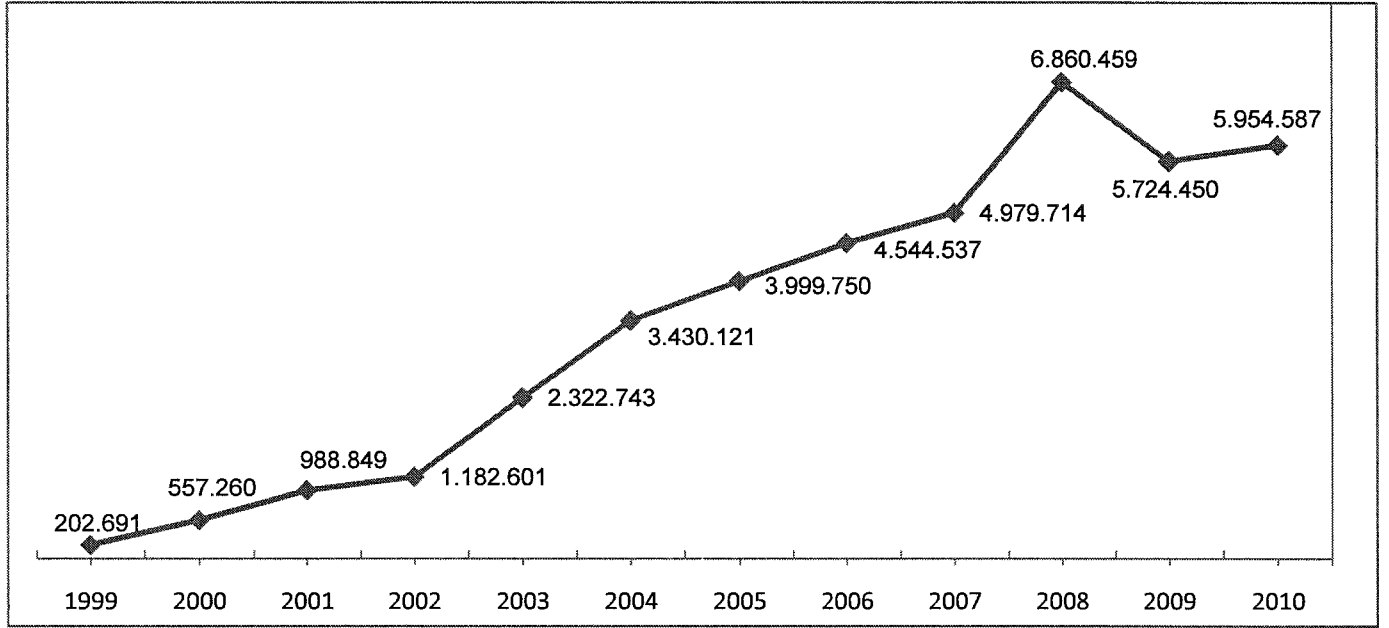

(Xenidou-Dervou, 2007, s. 4)

2000 yılında 3500 derginin basılı ve çevrim içi olarak sağlanması için üç yıl süreli beş lisans anlaşması⁵ yapıldı (Alpay Aslan, 2007, s. 205). 2003 yılında ise 14 firma ile yapılan anlaşmalarda, yüksek maliyet nedeni ile basılı dergilerden vazgeçilerek yalnızca elektronik dergi almak suretiyle dergi sayısı 8.000'e yükseltildi. 2003–2006 yılları arasında tüm lisans anlaşmalarını sadece e-dergi üzerine yapan HEAL-Link, bu özelliğiyle dünyada ilk olmayı başarmıştır.

⁵ Lisans anlaşması yapılan veritabanları : Elsevier, Springer, Kluwer, MBC ve Ideal (Academic Press)

Şekil 5: HEAL-Link: İndirilen Toplam Makale Sayısı (1999-2010)

(Xenidou-Dervou, 2011, s. 5)

HEAL-Link'e üye olan 60 kuruluş, tüm yüksek öğrenim kurumlarının yanı sıra Milli Kütüphane ile araştırma enstitülerinin çoğunu da kapsamakta ve halen karma ödenek modeli sürdürülmektedir (Alpay Aslan, 2007, s. 206).

HEAL-Link'in Yönetim Kurulu akademik kurumlardan gelen 34 üyeden oluşmaktadır. Yönetim Kurulu Başkanı lisans anlaşmalarını imzalama yetkisine sahiptir. Yönetim Kurulu tarafından atanan 5 üye, konsorsiyum çalışmalarından ve müzakerelerden sorumludur. Bir sistem yöneticisi ve bir kütüphaneciden oluşan iki tam zamanlı çalışan, üyelere teknik konularda yardımcı olmaktadır (Hormia-Poutanen ve Xenidou-Dervou, 2006, s. 364). Yönetim Kurulu, yayıncılardan aldıkları istatistiklere göre, veri tabanı üyeliğinin devamlılığı için karar verir. Yayıncılarla yapılan pazarlıklarda kullanım istatistikleri doğrultusunda dergilerin geçmiş ve şimdiki abonelikleri değerlendirilir (Xenidou-Dervou, 2001, s. 122).

E-dergilere erişim için oluşturulan internet sitesi 1999 yılından beri faaliyet göstermektedir. Girit Üniversitesi tarafından geliştirilen, Z39.50 protokolüne göre tasarlanmış, aynı anda tüm Yunan akademik kurumlarının kataloglarını ve HEAL-Link

portalını tarayabilen Zephyr isimli portal sayesinde kullanıcılar kaynakları kolaylıkla tarayabilmekte ve telif hakları konusunda bilgilenmektedirler. 2005 yılında da HEAL-Link, federal arama çalışmalarına başlamıştır.

HEAL-Link'in temel amacı, Yunanistan'daki akademik ve araştırma çevrelerinin dergilerin tam metnine erişimini sağlamaktır. Bu demektir ki tüm üyeler eşit sayıda tam metin kaynağa, eşit olanaklarla erişim sağlayabileceklerdir. Bu amaca ek olarak, veri tabanlarının sağlanması için gerekli müzakereleri üye kurumlar adına yapmak da HEAL-Link'in misyonudur.

Konsorsiyumun diğer amaçları:

- Basılı ve elektronik dergi aboneliklerinde ortak bir politika oluşturulması ve üye kurumlar arasında işbirliğinin sağlanması,
- Yunanistan akademik kütüphanelerinin bibliyografik kayıtlarının yer aldığı ortak listeler oluşturmak ve bu kayıtları diğer üyelerin kullanımına açmak,
- Elektronik kaynaklar ve bilgi hizmetlerinin yanı sıra bilimsel dergilere, yapılacak ortak aboneliklerle, uzaktan erişim sağlamak,
- Sürekli eğitim programlarıyla üye kütüphane personellerinin eğitimiyle ilgilenmektir.

HEAL-Link konsorsiyumunun üye kurum sayısı 2010 yılı itibariyle 22 üniversite ve 15 araştırma enstitüsüyle birlikte 37 üyeye ulaşmıştır (**Heal-Link, 2010**).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM : ELEKTRONİK BİLGİ KAYNAKLARININ SAĞLANMASINDA ANKOS ÖRNEĞİ

3.1.ANKOS Tanım ve Tarihçe

Bilgi ve teknoloji çağı olarak nitelendirilen çağımızda; güvenilir bilgiye en hızlı ve en kolay şekilde ulaşmak önem kazanmış, bilginin basılı ortamdan elektronik ortama aktarılması yaygınlaşmış, teknoloji, bilgiye ulaşmada neredeyse sınırsız olanaklar sunar hale gelmiştir. İnternetin bilgi paylaşımı, işbirliği ve ticaret için yeni bir evrensel alan yaratmasıyla birlikte konsorsiyumların zorunluluk haline gelmesi sonucu; elektronik dergiciliğin başladığı 2000’li yıllardan itibaren dünyadaki büyük kütüphaneler bir araya gelerek kullanıcının bilgiye erişimini daha kolay ve ekonomik hale getirmek amacıyla konsorsiyumlar oluşturmuşlardır.

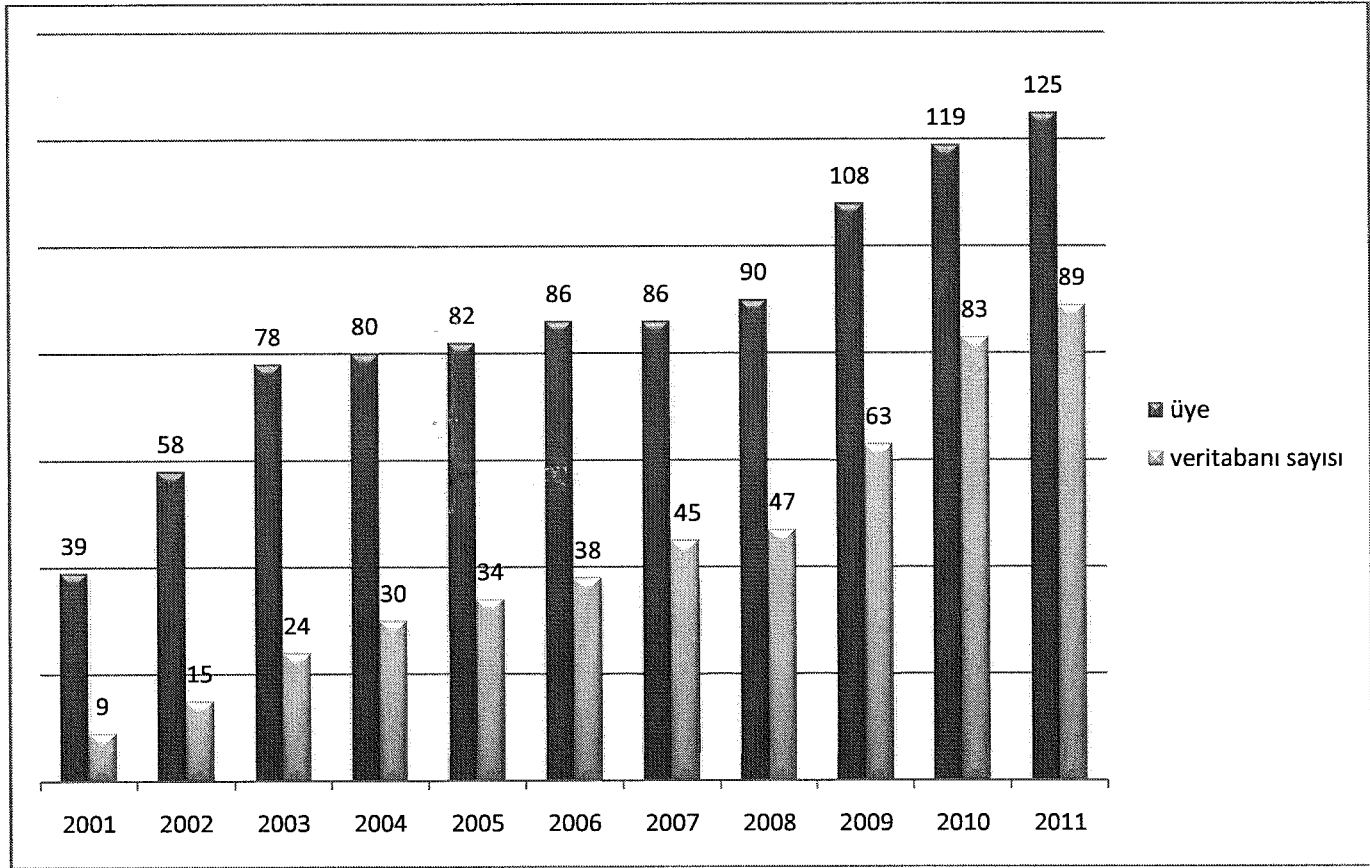
Türkiye ile karşılaştırıldığında Kuzey Amerika ve Avrupa’da konsorsiyum kurma çalışmaları kırk yıldan daha fazla bir süre önce başlamışken (Nfila ve Darko-Ampem, 2002, s. 204) Türkiye’de bu çalışmalar, üçüncü bin yılın arifesinde bir devlet ve üç özel üniversite kütüphanesinin 1999 yılı için iki veri tabanını ortak satın almak üzere, Ebsco’nun hazırladığı bir sözleşmeyi imzalamalarıyla başlamıştır (Karasözen ve Lindley, 2004, s. 402).

Elektronik kaynakların yaygınlaşması ve basılı materyal paylaşımına dayalı işbirliği çalışmalarının Türk üniversite ve araştırma kütüphaneleri için yetersiz kalmaya başlaması ANKOS (Anadolu Üniversite Kütüphaneleri Konsorsiyumu)’un oluşumuna temel teşkil etmektedir. ANKOS 2000 yılında 12 üniversite kütüphanesinin üç veri tabanına ortak aboneliğiyle çalışmalarına başlamıştır.

ANKOS’un amacı; üniversite ve araştırma kurumlarındaki kullanıcıların çeşitli yayınevlerinin elektronik dergi ve veri tabanlarına, lisans anlaşmaları çerçevesinde en uygun fiyatla, en fazla elektronik kaynağa erişimlerini sağlamak; Türkiye’deki akademisyen ve öğrencilerin küresel bilgi ağına en üst düzeyde erişimlerini gerçekleştirmek ve eğitim ve araştırmaya kütüphanelerin desteğini arttırmak için ortak çalışmalar yürütmektir (Çukadar, 2008, s. 545).

Türk kütüphaneciliği ve dünya kütüphaneciliği açısından örnek bir işbirliği modeli olan ANKOS kısa sürede ülkemizdeki üniversite ve araştırma kütüphanelerinin katılımıyla önemli gelişmelere ve yeniliklere öncülük etmiştir. 2000 yılında 3 veri tabanı ve 12 kurumun üyeliğiyle çalışmalarına başlayan ANKOS, bunu 2001’de 9 veri tabanı, 39 kurum, 2006’da 38 veri tabanı, 86 kurum ve 2011’de 89 veri tabanı 125 kuruma çıkartmıştır (Gürdal ve Çimen, 2011).

Tablo 5: ANKOS: Yıllara Göre Üye Kurum ve Veri Tabanı Sayısı (2001-2011)

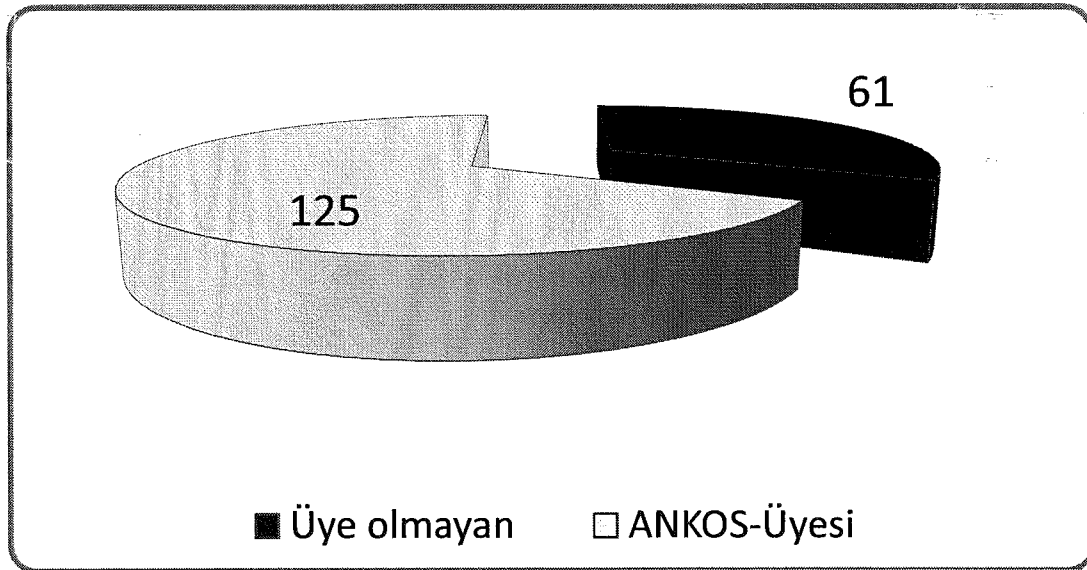
(Gürdal ve Çimen, 2011)

ANKOS bünyesindeki üye kurumların sayısı her yıl artış göstermektedir. Yıllar içinde üniversite kütüphaneleri yanında farklı alanlarda faaliyet gösteren kurumlar da ANKOS’a katılmış ve konsorsiyum içindeki veritabalarına erişim sağlamışlardır. Bu kurumlar:

Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu
İstanbul Eğitim ve Araştırma Hastanesi

Kara Harp Okulu
Maden Tetkik ve Arama Genel Müdürlüğü
Maliye Bakanlığı
Plato Meslek Yüksekokulu
Polis Akademisi
Rekabet Kurumu
Sayıştay Başkanlığı
Sermaye Piyasası Kurulu
Şişli Etfal Eğitim ve Araştırma Hastanesi
TAEK (Türkiye Atom Enerjisi Kurumu)
TC Merkez Bankası
TÜBİTAK ve Birimleri

Tablo 6: ANKOS'a Üye Üniversite Kütüphanelerinin Yüzdesi (2011)

(Gürdal ve Çimen, 2011)

Yıllar içinde üniversite bütçelerinin artmasına rağmen, kütüphane bütçelerinde düşüş gözlemlenmektedir (Çukadar, Gürdal, Çelik, Kahvecioğlu, 2011, s. 16). Aşağıdaki tablo, devlet üniversiteleri ve kütüphanelerine ayrılan bütçeyi göstermektedir.

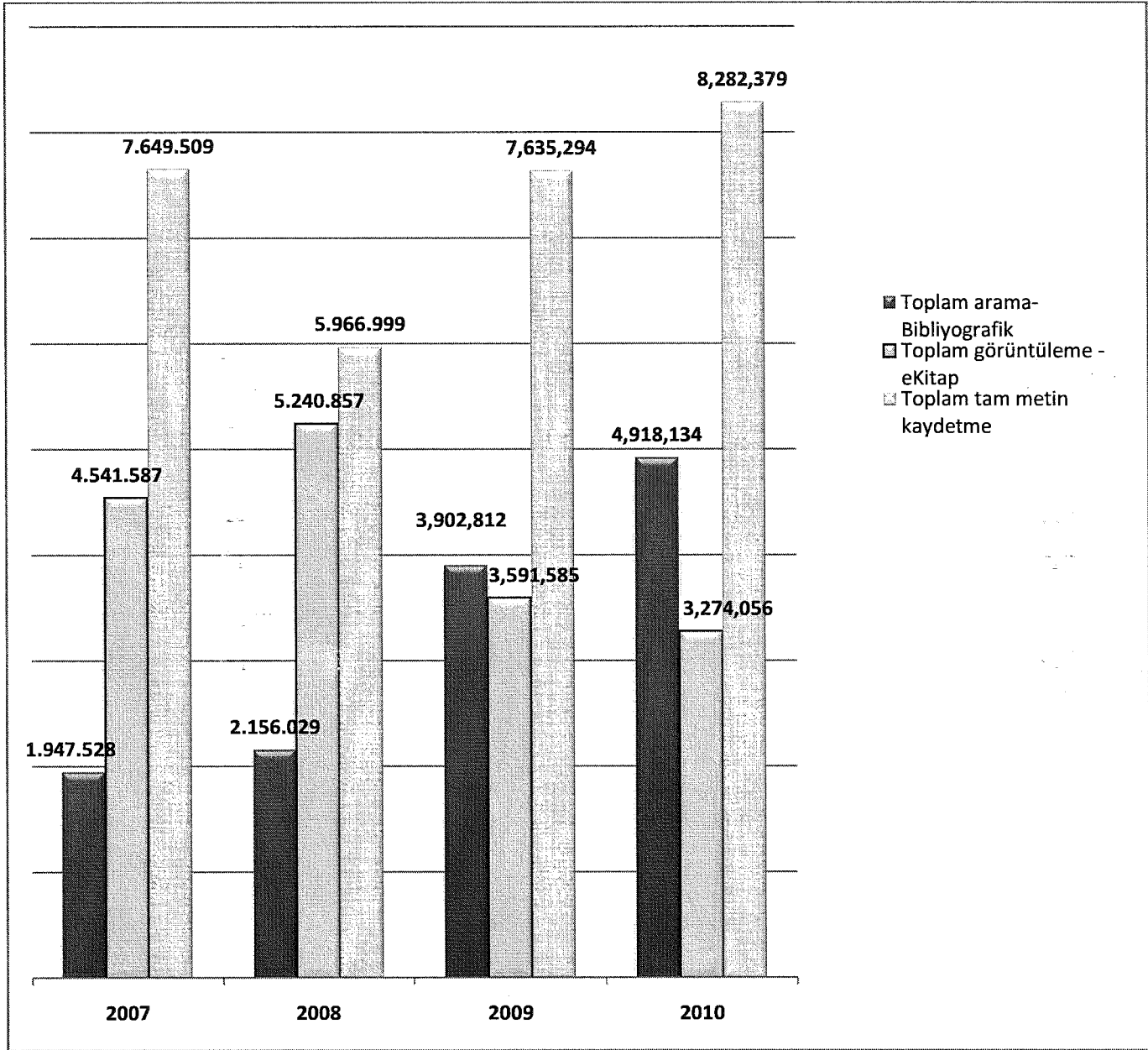
Tablo 7: Türkiye’deki Üniversite Kütüphane Bütçelerinin Üniversite Bütçesine Oranı (2008-2011)

Yıl	Üniversite Bütçeleri	Kütüphane Bütçeleri	Oranı (%)
2008	7.290.795.650 TL	43.740.000 TL	0,60
2009	8.729.104.225 TL	46.191.000 TL	0,53
2010	9.337.141.600 TL	39.348.000 T	0,42
2011	11.484.800.500 TL	43.400.500 TL	0,38

(Çukadar, Gürdal, Çelik, Kahvecioğlu, 2011, s. 12)

Bu düşüşe rağmen, ANKOS’un kurulduğu 2000 yılından bu yana, Türkiye’deki üniversite kütüphanelerinde yayın sayısında sürekli bir artış gözlenmektedir. Mart 2011 sonunda İngiltere’de yayınlanan Royal Society’ nin raporuna göre Türkiye, bilimsel araştırma ve yayın sayısı artışında Çin’in ardından en dikkat çekici ikinci ülke konumundadır. Bu başarıda, araştırma ve geliştirmeye ayrılan payın yanında, elektronik kaynakların sağlanması ve paylaşımında ANKOS’un yaptığı çalışmaların çok büyük payı vardır. Bugün en düşük bütçeli üniversite kütüphanesinde bile 10.000’in üzerinde elektronik dergiye erişim bulunmaktadır **(Çukadar, Gürdal, Çelik, Kahvecioğlu, 2011, s. 16).**

**Tablo 8: ANKOS: Elektronik Bilgi Kaynaklarının Toplam Kullanım Sayıları
(2007-2010)**

(Gürdal ve Çimen, 2011)

Tablodan da anlaşılacağı üzere, yıllar içinde ANKOS konsorsiyumunda yer alan üniversite kütüphaneleri, bütçeleri ile ilgili tüm olumsuzluklara rağmen, artan ihtiyaçları karşılamak adına elektronik bilgi kaynaklarını kullanıcılarının erişimine açmayı sürdürebilmektedirler. Şüphesiz, ANKOS'un yayınevleri ile yaptığı pazarlıklar ve üniversite

kütüphanelerinin en uygun fiyatlarla kaynaklara erişimini sağlamaya yönelik geliştirdiği politikalar bu noktada büyük pay sahibidir.

Konsorsiyumların temel amacının fiyatların mümkün olduğunca aşağıya çekilebilmesi ve kütüphanelerin yayınevlerine karşı pazarlık güçlerinin arttırılabilmesi olduğu gerçeğinden hareketle, ülkemizde ANKOS kapsamında yürütülen çalışmalar sayesinde veri tabanı fiyatları bazında da önemli iyileştirmelerin sağlandığı görülmektedir (**Atılğan ve Yalçın, 2009, s. 780**). Örneğin, TAEK (Türkiye Atom Enerjisi Kurumu) bir ANKOS üyesi olmasına rağmen IEEE veri tabanı konsorsiyumuna yayınevi tarafından kabul edilmemiştir. TAEK'ten kurumsal abonelik için istenen tutar 105.000 ABD Doları'dır. Oysaki konsorsiyum çerçevesinde abonelik sağlanabilseydi ödenecek tutar 2006 yılı için 22.044 ABD Doları civarında olacaktı. Bir diğer örnek de HukukTürk Mevzuat ve İçtihat veri tabanı için verilebilir. HukukTürk veri tabanı konsorsiyum içinde yer alan kurumlar için yıllık ücretini belirlerken, kurum sayısını (abone olmak isteyen kurum sayısı arttıkça fiyatlandırmada düşüş gerçekleşir), kurumların FTE sayısını, hukuk fakültesi olan / olmayan kurumları göz önüne alarak bir fiyatlandırma tablosu hazırlar. Halbuki konsorsiyum içinde yer almayan kurumlara tek fiyat uygulaması vardır. ⁶ (**HukukTürk, 2011**)

3.2. ANKOS'un İşleyişi

ANKOS firmalar ve kurumlar arasındaki koordinasyonu, Yürütme Kurulu üyeleri tarafından görevlendirilen, "ANKOS Veri Tabanı Sorumlusu" olarak çalışan kütüphanecilerden destek alarak sağlamaktadır. Ürün önerileri üyeler ve satıcı firmalar tarafından Yürütme Kurulu'na yapılmaktadır (**Erdoğan ve Karasözen, 2005, s. 73**). Yürütme Kurulu, ANKOS önerilen ürünü dikkate alırsa, bir kurul üyesinden ilgili ürün için deneme erişiminin ayarlanması, duyurusunun üye kurumlara yapılması, deneme sonunda satıcı firmadan kullanım istatistiklerinin alınması ve üye kurumların ürüne aboneliğinin takibi işlemlerinin yapılması için bir kütüphanecisinin "Veri Tabanı Sorumlusu" olarak görevlendirmesini ister. Önerilen ürüne üye kurumlardan yeterli talep varsa veri tabanı sorumlusu, satıcı firmanın ANKOS'un lisans ilkelerinden ve TRNSL (Türk Ulusal Site Lisansı)'den haberdar olmasını sağlar. TRNSL, ANKOS çalışma gruplarından biri olan "Lisans Çalışma Grubu" tarafından geliştirilen bir lisans modelidir.

⁶ Kurumsal bazda aboneliklerde 2011 yılı için istenen yıllık ücret 470,82 TL.'dir.

Sözleşme görüşmeleri Yürütme Kurulu'nun bir üyesi ve Lisans Çalışma Grubu tarafından yürütülür. Fiyatlandırma ve sözleşme metninin son şeklini alması için başlatılan görüşmeler birlikte yürütülür. Fiyatlandırma görüşmeleri bazen Veri tabanı Sorumlusu tarafından yapılırsa da genelde bu işlem Yürütme Kurulu üyesi tarafından yürütülmektedir (Erdoğan ve Karasözen, 2005, s. 73-74).

ANKOS bünyesinde görev alan tüm kütüphaneciler gönüllülük esasına dayalı olarak görevlerini yürütmektedirler. Ancak veri tabanı sorumlularının hangi esaslar göz önüne alınarak seçildiği, yürütme kurulunda görevlendirmelerin nasıl yapıldığı konuları net değildir. Bu noktada, ANKOS'un kurumsallaşma çalışmalarına hız vermesi, gelecekte kurumsallaşmayla ilgili yaşanabilecek olası problemlerin engellenmesi adına büyük önem taşımaktadır.

ANKOS çalışmalarını daha etkin kılmak için çalışma ve araştırma grupları oluşturmuştur. Bu gruplar; Lisans Anlaşmaları, Halkla İlişkiler, Kullanıcı İstatistikleri, Veri Tabanı Değerlendirme, Açık Erişim ve Kurumsal Arşivler, Kurumsallaşma ve İşbirliği Araştırma Grupları'dır. Bu gruplar ilgili oldukları alanlarda uluslararası düzeydeki gelişmeleri takip ederek hem ANKOS'un faaliyetlerini hem de dünyadan gelişmeleri yapılan yıllık toplantılarda katılımcılara sunmaktadırlar (Toplu, 2009, s. 472).

3.3. ANKOS'un Organizasyon Yapısı

3.3.1. ANKOS Başkanı

ANKOS Başkanı, Yürütme Kurulu ile birlikte ANKOS ve Çalışma Grupları'nın faaliyetlerini koordine eder.

3.3.2. Yürütme Kurulu Üyeleri

Konsorsiyum'a, ANKOS adına gerekli kararları almak üzere yıl içinde düzenli olarak toplanan ve 7 üye kütüphanenin yöneticilerinden oluşan Yürütme Kurulu rehberlik eder. Ürün önerileri üyeler ve satıcı firmalar tarafından Yürütme Kurulu'na yapılmaktadır (ANKOS, 2011). Fiyatlandırma görüşmeleri duruma göre, bazen Veri Tabanı Sorumlusu tarafından

yapılsa da genelde işlem bir Yürütme Kurulu üyesi tarafından yürütülmektedir (Erdoğan ve Karasözen, 2005, s. 74).

3.3.3. ANKOS Çalışma Grupları

Konsorsiyumun yürüttüğü işler Çalışma / Araştırma Grupları arasında paylaşılmıştır. Lisans Anlaşmaları Grubu; ANKOS üyesi kurumların abone olmayı planladıkları elektronik bilgi kaynaklarının lisans anlaşmalarını Türk Ulusal Site Lisansı ile uyumlu hale getirmek ve dünyada lisans anlaşmaları ile ilgili gelişmeleri izleyerek ANKOS üyeleri yararına kullanmak amacıyla kurulmuştur ve çalışmalarını bu yönde yürütmektedir.

Halkla İlişkiler Grubu; ANKOS'un yurt içinde ve yurt dışında tanınmasını sağlamaya yönelik çalışmalar yapmak, mevcut ve hedef kitleler ile ilişkileri düzenlemek amacıyla kurulmuştur.

Kullanıcı İstatistikleri Grubu; ANKOS üyesi kurumlarla ilgili sayısal veriler ve abone olunan veri tabanları ile ilgili kullanım bilgilerini toplamak; bu bilgilere dayanarak fayda / maliyet analizleri yapmak, böylelikle ANKOS'un çalışmalarını yaparken ve hedeflerini belirlerken sağlam verilerle hareket etmesini sağlamak amacıyla yönelik çalışmalar yürütmektedir.

Veri Tabanı Değerlendirme Grubu; elektronik kaynak seçme kriterlerini belirlemek, yayıncılar / aracı firmalar ve konsorsiyum üyeleri arasında bilgi akışı sağlamak, yeni elektronik kaynakları saptamak, elektronik kaynaklarla ilgili gelişmeleri takip etmek, dünya genelindeki konsorsiyum çalışmalarını incelemek vb. amaçlara yönelik çalışmaktadır.

Açık Erişim ve Kurumsal Arşivler Grubu; Açık Erişim ve Kurumsal Arşivler konusunda Türkiye'de bilgi profesyonelleri arasında farkındalık yaratmak, ilgili uygulamalarda ANKOS- bilgi profesyoneli- araştırmacı işbirliğini sağlamak, yurt içi ve yurt dışında bu konuda faaliyet gösteren kurumlar ile işbirliği içinde çalışmak, AEKA (Açık Erişim ve Kurumsal Arşivler Çalışma Grubu)'nın misyonunu oluşturmak amacıyla kurulmuştur.

Kurumsallaşma Grubu ise; ANKOS'un kurumsallaşması için gerekli araştırma ve çalışmaları yürütmektedir. 2009 yılında yapılan toplantıda en uygun kurumsallaşma yönteminin dernekleşme olduğu sonucuna varılmış ve tüzük çalışmaları başlatılmıştır.

3.3.4. ANKOS Araştırma Grupları

Ulusal kaynak paylaşımı konusunda çalışmalar yaparak bilgi profesyonelleri arasında farkındalık yaratmak, yükseköğretim kurumlarının kütüphane/bilgi merkezleri arasında kaynak paylaşımı süreçlerini çevrimiçi olarak takip etmek amacıyla yazılan KİTS (Kütüphaneler arası İşbirliği Takip Sistemi) uygulamasının yönetimi ve geliştirilmesine yönelik çalışmalar yürütmektedir.

3.3.5. Veri Tabanı Sorumluları

ANKOS, satıcı firmalar ile ilişkilerinde, Yürütme Kurulu üyeleri tarafından görevlendirilen gönüllü kütüphanecilerin "ANKOS Veri Tabanı Sorumlusu" olarak desteğini almaktadır. Veri Tabanı Sorumluları, ANKOS Yürütme Kurulu'nun dikkate alınmaya değer bulduğu ürünün, deneme erişiminin açılması, duyurusunun yapılması, deneme sonunda satıcı firmadan kullanım istatistiklerinin alınması ve üyelerin ürüne abone olmak için istekleri hakkında bilgi toplanmasından sorumludur. Eğer ürün, ANKOS üye kurumların kullanımına açılırsa, Veri Tabanı Sorumlusu ürünün kullanımı süresince yaşanan sorunların çözümünde ve üyelerden gelen soruların doğru şekilde firmaya iletilmesinde etkin rol oynar.

3.4. ANKOS'un Çalışmaları ve Üyelikleri

ANKOS, bir yandan bilgi dünyasında yaşanan gelişmeleri takip ederken, bir yandan da üniversite bütçelerinin düşük olduğu ülkemizde ihale yasası ve uygulamalarındaki olumsuzlukların, yeterli ve nitelikli personel eksikliğinin, üniversite kütüphaneleri bütçelerindeki farklılıkların kütüphanelerin ve dolayısıyla kütüphane kullanıcılarının bilgiye erişiminde olumsuzluklar yarattığı bilinciyle hareket etmektedir.

ANKOS ülkemizdeki kütüphane alanında işbirliğinin gelişmesine, yeni nesil kütüphanecilerin yeni gelişmeleri takip ederek bilgilerini arttırmalarına ve e-bilgi kullanımı, sunumu ve değerlendirme konularında deneyim sahibi olmalarını sağlamaktadır.

Web 2.0 gibi web tabanlı bilgi teknolojilerini ve e-bilgi pazarını takip eden ANKOS, yeni nesil bilgi kullanıcılarının da beklentilerini karşılamaya çalışmaktadır. Sürekli güncellenen web sitesi sayesinde kullanıcılar bilgi paylaşımı sağlamakta ve yeni gelişmeleri takip edebilmektedir.

Her yıl düzenlenen ANKOS yıllık toplantıları, kütüphaneciler ve firma yetkililerini bir araya getiren, firma yetkilileri yaptıkları sunumlarla ürünlerini kütüphanecilere tanıtmaya fırsatı bulduğu, kütüphanecilerin de yeni ürünler konusunda bilgi sahibi olabildikleri önemli bir buluşma platformudur.

ANKOS; Portekiz, İspanya, İtalya ve Yunanistan'ın dâhil olduğu SELL (Southern European Libraries Link- Güney Avrupa Kütüphaneler Birliği)'in 2001 yılından bu yana üyesidir.

Ticari yayıncıların fekellerini kırmak, bilimsel dergilerdeki fiyat artışlarını önlemek ve rekabet ortamı yaratmak amacıyla 1999 yılında Amerika'da kurulmuş olan SPARC (The Scholarly Publishing and Academic Resources Coalition- Bilimsel Yayıncılık ve Akademik Kaynaklar Birliği)'in 2002 yılında Avrupa şubesi açılmış ve ANKOS aynı yıl Avrupa SPARC'ın üyesi olarak bu girişimi desteklemiştir. SPARC'ın başlattığı açık erişim ve açık arşivler girişimi, tüm dünyada yayıncılık ve kütüphanecilik çevrelerinde üzerinde en çok konuşulan konulardan biri haline gelmiştir ve giderek yaygınlaşmaktadır.

ANKOS ayrıca ICOLC (International Coalition of Library Consortia- Uluslararası Kütüphane Konsorsiyumları Koalisyonu)'nin ve COUNTER (Counting Online Usage of Networked Electronic Resources-Elektronik Kaynaklar İstatistik Standartları Birliği) üyesidir.

Yurt içinde de ULAKBİM EKUAL projesini desteklemekte olan ANKOS; bu proje kapsamında özellikle abonelik modeline dayanan, geçici bir bilgi türü olan elektronik bilginin, kalıcı hale gelebilmesi için tüm ülkemiz adına depolanması ve e-arşiv oluşturma konularında ULAKBİM'in teknik ve maddi desteğini beklemektedir. Bilginin depolanması çözüm bekleyen en önemli konulardan biridir ve ulusal bir e-arşiv yapılması ülkemiz açısından önemli bir adımdır.

3.5. ANKOS Çalışma ve Araştırma Grupları

3.5.1. Açık Erişim Kavramı ve ANKOS Açık Erişim ve Kurumsal Arşivler Çalışma Grubu

3.5.1.1. Açık Erişim Kavramı

Açık erişim kavramının anlamına değinen üç önemli belge; “Budapeşte Açık Erişim Girişimi”, Açık Erişim Yayıncılığı üzerine yazılan “Bethesda Bildirimi” ve Fen ve İnsan Bilimlerindeki Bilgiye Açık Erişimle ilgili yazılan “Berlin Bildirgesi”dir (Kayaoğlu, 2006, s. 33).

Budapeşte Açık Erişim Girişimi (Budapest open access initiative)’nin, açık erişim kavramıyla vurgulamak istediği; hakemli dergi makalelerine açık erişimle kamu interneti üzerinden ücretsiz olarak erişimdir. Diğer bir deyişle, açık erişim, herhangi bir kullanıcının bu makaleleri okuma, bilgisayarına indirme, çoğaltma, dağıtma, basma, tarama ya da tam metinlerine link verme, dinleme, veri olarak yazılımlara aktarma ya da mali, yasal ve internetin kendine erişim sağlama dışında herhangi bir teknik engel olmaksızın diğer başka yasal kullanımlarına da izin verilmesi olarak tanımlanır. Çoğaltma ve dağıtım konusundaki tek sınırlama ve bu alandaki telif hakkı için tek rol yazarlara, çalışmalarının bütünlüğü üzerinde denetim ve uygun bir biçimde kabul görme ve atıflanma hakkını vermelidir” (Budapest open access initiative, 2002).

Bu tanım, açık erişimin yalnızca makalelere ücretsiz erişim fikrine dayanmadığını, aynı zamanda yazara yapılacak uygun atıfla makalelerin değişik amaçlı kullanımına ve yayımına izin verildiğini göstermektedir. Öte yandan, bilimsel makaleleri arşivleme ve uzun süreli koruma konusuna değinilmemiştir.

Bethesda Bildirimi’ne göre ise açık erişim yayını iki koşuldan birini karşılayan yayındır. Bu koşullardan ilki; yazarlar ve telif hakkı sahipleri, eserlerin ücretsiz, geri alınamaz ve sürekli erişim hakkını ve eserleri çoğaltma, dağıtma, aktarma, kamuya gösterme ve kaynağını tam vermek koşuluyla, sorumluluğu üstlenebilecek her türlü amaç için herhangi bir dijital ortamda eserini dağıtma, çoğaltma izninin yanında sınırlı sayıda kopyayı kişisel kullanım için basma hakkı verir. İkinci koşul ise, bir eserin birinci koşulda belirtilen izin belgesi de eklenerek, uygun bir standart elektronik formatta ve bir akademik kurum, bir bilim

derneği ya da yerleşik başka bir kurum tarafından desteklenen, açık erişimi, sınırsız dağıtımı, karşılıklı işbirliği ve uzun süreli arşivlemeyi gerçekleştirmeye çalışan en az bir çevrimiçi arşivde depolanır (**Bethesda statement on open access publishing, 2003**).

Berlin Bildirgesi, açık erişimi, ifadeleri güçlenmiş birkaç ek sözcükle Betheste Bildirimi'ndeki gibi tanımlar. Velterop' a göre açık erişim için gerekli üç temel nokta:

- I. Bilimsel makalelere internet üzerinden ambargosuz, ücretsiz erişim sağlanması
- II. Eksiksiz bir biçimde atıf yapmak koşuluyla kişilere, makaleleri kullanma, çoğaltma ve yayma izninin verilmesi
- III. Makalenin uygun bir elektronik formatta, uzun süreli olarak açık erişim ilkelerine uygun bir arşivde depolanmasıdır (**Velterop, 2005, s. 6**).

3.5.1.2. ANKOS Açık Erişim ve Kurumsal Arşivler Çalışma Grubu

Açık Erişim Ve Kurumsal Arşivler Çalışma Grubu 2006 yılında kurulmuştur. Grubun misyonu, Açık Erişim ve Kurumsal Arşivler konusunda Türkiye'de bilgi profesyonelleri arasında farkındalık yaratmak, ilgili uygulamalarda ANKOS-bilgi profesyoneli-araştırmacı işbirliğini sağlamak, yurt içi ve yurt dışında bu konuda faaliyet gösteren kurumlar ile işbirliği içinde çalışmaktır.

ANKOS Açık Erişim ve Kurumsal Arşivler Çalışma Grubu' nun amacı ise, dünyada ve Türkiye'de Açık Erişim ve Kurumsal Arşivler konusunda yapılan çalışmalara ilişkin üye kurumları bilgilendirmek, konsorsiyum olarak üye kurumların açık erişim hareketini özümsemelerini ve yararlanmalarını sağlamak, açık erişimi kendi kurumları içerisinde yayma ve uygulama fırsatları oluşturmak, konu ile ilgili kurumların kendi arşivlerini oluşturmaları için yöntem göstermek, çalışmaların eşgüdüm içerisinde sürdürülebilmesi için işbirliği yapmak, eğitici ve yardımcı dokümanları ANKOS web sitesinde bulundurmak, bunların güncel ve güvenilir olmasını sağlamaktır.

Grubun görevleri:

- a) Açık Erişim ve Kurumsal Arşivler konusunda bilgilendirici dokümanlar / raporlar oluşturmak: tanım, amaç, açık erişim yayın biçimleri, yararları, standartlar, protokoller, teknolojik gereksinimler, telif hakları vb.

- b) Açık erişim veya kurumsal arşiv oluşturmak için mevcut yazılımlar ile kütüphane otomasyon programlarının kurumsal arşiv oluşturmaya imkan verenlerin incelenmesini yaparak değerlendirmenin üyelere sunulması,
- c) Açık erişim veya kurumsal arşiv oluşturma aşamasında hangi standartlara uyulması gerektiği konusunda (OAI PMH, MetaData, Dublin Core) üye kurumları bilgilendirme
- d) Açık erişim veya kurumsal arşive eklenecek yayınların elektronik ortama aktarılması ile hizmete sunulacak aşamaya getirilmesi konusundaki uygulama adımlarının üyelere aktarılması,
- e) Açık erişimin yurt dışında ve Türkiye’de telif hakları açısından değerlendirilmesi,
- f) Konu ile ilgili yararlı kaynaklar listeleri oluşturmak; temel kaynaklar, inisiyatifler (BOAI vb), ulusal politikalar, briefing papers, açık erişim dergiler, kurumsal arşivler, konusal arşivler/e-print arşivleri, telif hakları yayıncı politikaları ve mevcut ücretsiz yazılımlar,
- g) Konu ile ilgili oluşturulacak politika vb. dokümanlar için zemin hazırlamak, tanıtılması ve uygulanması amaçlı kongre, konferans, seminer vb. düzenlemek ya da ön ayak olmak,
- h) Yurt dışında konu ile ilgili faaliyet gösteren kurumların çalışmalarını takip etmek, bunlar hakkında üye kurumları bilgilendirmek, uluslararası düzeydeki faaliyetlerin destekleyicisi ve gerektiğinde katılımcısı olmak,
- i) Açık Erişim, Kurumsal Arşivler ve kütüphaneci ilişkisini ortaya koymak,
- j) Türk bilimsel dergilerinin açık erişim konusunda politika geliştirmelerine ön ayak olmaktır (ANKOS Açık Erişim ve Kurumsal Arşivler Çalışma Grubu, 2010).

ANKOS Açık Erişim ve Kurumsal Arşivler Çalışma Grubu tarafından oluşturulan web sayfası ve blog sayfası aracılığı ile açık erişim sözlüğü ve broşürü, kurumsal arşiv oluşturma rehberi, telif hakları ve açık erişim konusundaki yapılan çalışmalar hakkında bilgi alınabilmektedir (Karasözen, Zan ve Atılğan, 2010, s. 238).

3.5.1.3. Elektronik Dergilere Erişimde Açık Erişim Çalışmalarının Önemi

Dünyada yayınlanan bilimsel ve teknik dergiler genellikle yüksek ücretlerle satılmaktadır. Bilimsel dergiler yaygın olarak abonelik ya da son yıllarda giderek yaygınlaşan lisans anlaşmaları ile sağlanmaktadır. Kütüphaneler basılı dergilere abone olmakta ya da bu

dergilerde yayımlanan makalelere elektronik erişim sağlamak için yayıncılarla lisans anlaşması imzalamaktadırlar.

Makalelerin telif hakları kısıtlamalarından dolayı farklı dergilerde yayınlanmaları mümkün değildir. Diğer yandan, bilimsel ve teknik dergi yayıncılığı sektöründe hizmet alan araştırmacılardan ziyade, bu hizmeti araştırmacılara ulaştıran kütüphanelerin ücrete tabii olması talebin esnek olamamasına yol açmakta ve dergi yayıncılarının lehine bir durum oluşturmaktadır (Meyer, 1997, s. 342). Sürekli artan dergi fiyatları yüzünden bazı kütüphaneler aboneliklerini / lisanslarını yenileyememekte, bu durum da fiyatların tekrar yükselmesine yol açmaktadır. “Sürekli yayın krizi” olarak adlandırılan bu durum kısır döngüyle sonuçlanmıştır (Willinsky, 2004).

1990’ların ikinci yarısından itibaren elektronik yayıncılıkta olan gelişmeler ve bilimsel makalelere internet aracılığıyla erişilebilmesi bilimsel iletişimde yeni fırsatlar yarattı ve bu dönemde alternatif ekonomik modelleri yaratıldı (Prosser, 2004; Willinsky, 2004).

Kullanıcıların bilimsel araştırma sonuçlarına kolayca erişmelerine olanak sağlamak amacıyla ortaya çıkan açık erişim, bilimsel yayınlara çok sayıda kullanıcının erişebilmesini sağlamaktadır. Açık erişimli dergiler, 1990’ların başından itibaren yüksek abonelik fiyatlarına tepki olarak uygulanmaya başlamıştır. Bu dergiler, tüm kullanıcıların internet üzerinden ücretsiz olarak makalelere erişimlerini sağlamaktadır (Polat, 2006, s. 87). Açık erişimli dergiler çevrimiçi ve ücretsiz olup, bu dergilerin çoğu telif ve lisans anlaşmalarından muaf olan yayınlardır.

Türkiye’de ANKOS kapsamında “Ulusal Üniversiteler Arası Açık Erişim Projesi” çalışması başlatılmış ve 2009 yılında ortak kullanım uygulamasına geçilmiştir. MİTOS Açık Erişim Sistemi’nin amacı ülkemizdeki diğer akademik kurum ve kuruluşların kendi açık arşiv veri tabanlarını oluşturması ve bir taraftan ulusal nitelikte bir açık erişim sistemi gelişirken diğer taraftan da verilerin girildiği anda uluslararası standartlarda diğer sistemler tarafından erişiminin sağlanmasıdır.

Ağustos 2010’da yayınlanan MİTOS Ulusal Açık Erişim Sistemi Haber Bülteni’ne göre MİTOS toplam yayın sayısı 17,234 ve sisteme kayıtlı toplam üye sayısı ise 11 kurumdur.

2011 yılında ise bu sayı artış göstermiş; üye kurum sayısı 16, toplam yayın sayısı ise 28,137'ye yükselmiştir. (MİTOS Ulusal Açık Erişim Sistemi Haber Bülteni, 2011).

Tablo 9: MİTOS: Türlerine Göre Sistemdeki Materyal Sayıları (2011)

Tez	20,355
Makale	4,888
Monografi	590
Konferans Metni / Çalıştay	228
Kitap	20
Kitap İçinde Bölüm	69
Diğer	1,987
TOPLAM	28,137

(MİTOS, 2011)

MİTOS Ulusal Açık Erişim Sistemi, OAI (Open Archives Initiative- Açık Erişim Girişimi), dijital kaynakların toplandığı bir toplu katalog özelliği taşıyan OAISTER (Digital Library Production Service - Dijital Kütüphane Ürün Servisi) ve DOI (Digital Object Identifier- Dijital Nesne Tanımlayıcısı) gibi uluslararası standartlarla entegre çalışmaktadır. Gelişmesini devam ettiren MİTOS, Türkiye’de kütüphaneler aracılığıyla elektronik dergilere erişimde önemli bir rol oynamaktadır.

3.5.2. Lisans Anlaşmaları Çalışma Grubu

ANKOS yönetimi ve üyeleri tarafından geliştirilen Türkiye Ulusal Site Lisansı belgesi ANKOS ve Türk üniversitelerinin önemli bir başarısıdır. ANKOS’un yaptığı anlaşmalarla üniversitelerdeki akademisyenler, öğrenciler ve araştırmacılar çok sayıda elektronik kaynağa tam metin erişim imkanı bulmuşlardır.

Dr. Phyllis Erdoğan, 41. Kütüphane Haftasında yapmış olduğu sunumunda Lisans Anlaşması’nı “iki veya daha fazla kurum veya firma arasında yapılan, bir ürün veya hizmetin taraflar arasındaki kullanım koşullarını, fiyat bilgisini ve koşullara uyulmadığı takdirde nelerle karşılaşılacağını bildiren yasal belge” olarak tanımlar (Erdoğan, 2005). Kütüphane, veri tabanına abone olmak istediğinde, basılı olarak takip ettiği bir derginin “çevrimiçi”

versiyonuna da erişim hakkı elde etmek istediğinde veya konsorsiyum üyeliği yoluyla veri tabanına abone olmak istediğinde lisans anlaşmaları imzalanır.

ANKOS Lisans Anlaşmaları Çalışma Grubu'nun amacı, ANKOS üyelerinin abone olmayı planladıkları elektronik bilgi kaynaklarının lisans anlaşmalarını Türk Ulusal Site Lisansı (TRNSL) ile uyumunu sağlamak ve dünyada lisans anlaşmaları ile ilgili gelişmeleri izleyerek ANKOS üyeleri yararına kullanmaktır. Grubun görevleri ise;

- Olası konsorsiyumların lisans anlaşmalarını sağlamak ve incelemek,
- Belirsiz olan ve anlaşılmayan noktaları netleştirmek, değişmesi veya çıkarılması istenen maddeleri sağlayıcı firmaya bildirmek,
- Sonuçları ANKOS Yürütme Kurulu'na raporlamak.
- Lisans anlaşmaları ile ilgili dünyadaki gelişmeleri ve değişiklikleri izleyerek ANKOS Yürütme Kurulu'na danışmanlık hizmeti vermek,
- Yürütme Kurulu'nun verdiği görevleri yerine getirmektir (**Lisans Anlaşmaları Çalışma Grubu, 2005**).

Lisans anlaşmasında ANKOS' un dikkat ettiği önemli hususlar:

1. Üye kurumun, geçici (walk-in) kullanıcılar da dahil tüm gerçek kullanıcılarına erişimin verilmesi;
2. Lisanslı materyallere sürekli erişimin sağlanması;
3. Üye kurumlardan birinin bir kullanıcısı tarafından kullanım ihlali yapılması ya da üyelerden birinin ödemesini zamanında yapmamasına karşı ANKOS' un haklarının korunması;
4. Bir yıldan fazla süreli anlaşmalar yapılabilmesi;
5. Sadece elektronik (e-only) ANKOS anlaşmaları yapılabilmesi ve katılan üyelerin sahip oldukları çok kopyalı basılı aboneliklerinin iptal edilmesine izin verilmesi;
6. Lisanslı materyalin ILL, ders paketi ve e-rezerv olarak kullanılması;
7. Mevcut anlaşmalara yeni ANKOS üyelerinin katılımının sağlanması;
8. Üyeleri de dahil olmak üzere ANKOS anlaşmalarının ANKOS' un yerini alacak olan bir başka konsorsiyuma devredilmesi koşulunun olması;

9. Anlaşmazlıkların çözümünde iyi niyet gösterilmesi ya da çözümlenememiş anlaşma maddelerinin ihlalleri davalarının Türk yasaları uyarınca Türk mahkemelerinde görülmesine imkan verilmesidir.

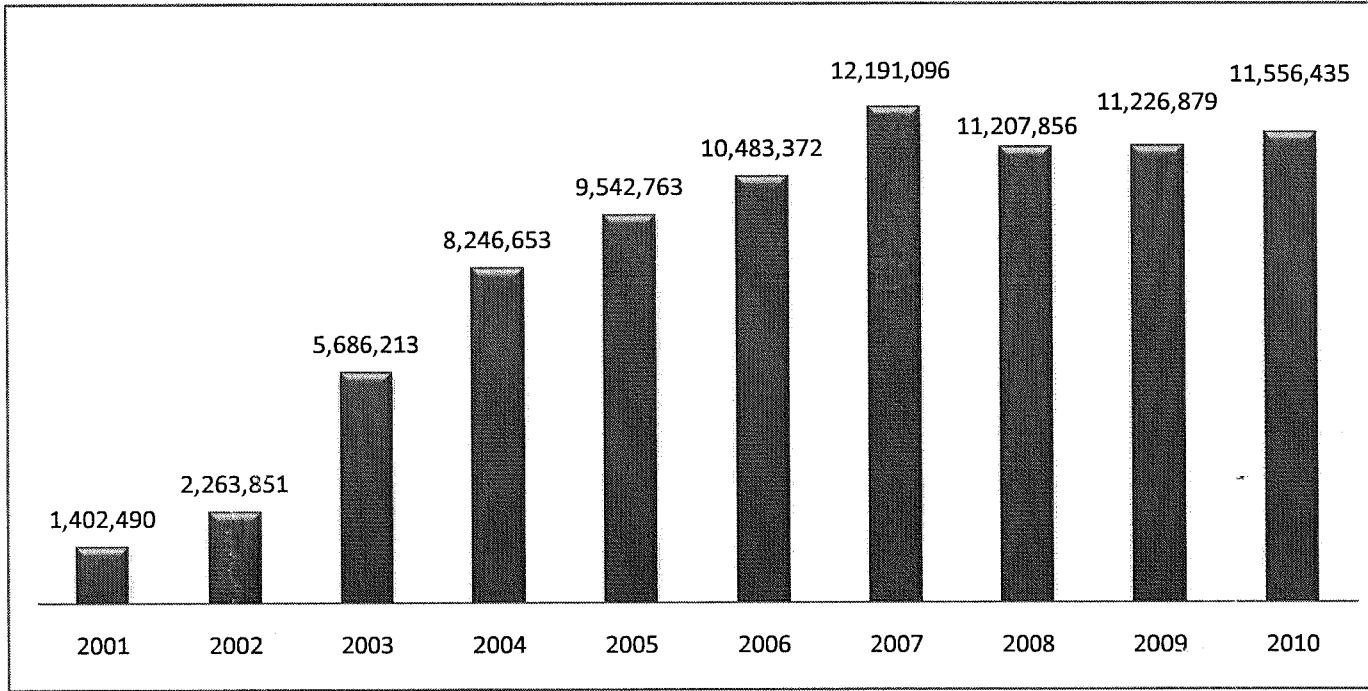
Lisans Anlaşmalarında üye kurumlar açısından önemli bir husus da telif hakları konusudur. Üye kurumların telif hakları konusunda bilgilendirilmeleri, kuralların ihlali sonucu veri tabanı erişiminin sonlandırılmasıyla sonuçlanabilecek olması açısından önemlidir. Bu kapsamda lisans anlaşmalarında dikkat edilen önemli maddeler:

1. Belirli sayıda basılı veya elektronik kopya alınabilir, robot veya benzeri programlar kullanılarak sistematik şekilde kopyalama yapılamaz.
2. Veri tabanları kişisel bilgi ihtiyacını karşılamak amacının dışında ticari amaçlı kullanılamaz, dağıtılamaz.
3. Kullanılan tüm bilgilerin hangi kaynaktan alındığı belirtilmelidir.
4. Veri tabanlarından alınan kopyalar, yalnızca yetkili kullanıcılar (öğrenci, akademik ve idari çalışanlar veya araştırmacılar) arasında paylaşılabilir.
5. Veri tabanlarında yer alan bilgilerin, yayıncı ve yazara ait telif hakları uyarıları değiştirilemez, silinemez veya benzer çalışmaların yapılması yasaktır.
6. Dış kullanıcılar e-kaynaklara sadece kütüphanenin fiziksel mekanından erişebilir.
7. Derslerde eğitim ve elektronik rezerve materyali olarak kullanılabilirler
8. Kütüphaneler arası ödünç vermeye izin verip vermeyebilir.
9. Kural ihlallerinin olduğu fark edildiğinde firmaya bildirilmeli ve önlemler alınmalıdır

(Lisans Anlaşmaları Çalışma Grubu, 2006).

Lisans anlaşması yapılan veri tabanı sayısının artmasıyla birlikte bilimsel bilgiye erişimin yaygınlaşmasının sonucunu, tam metin makalelerin indirilme sayılarından anlamak mümkündür (Toplu, 2009, s. 471).

Tablo 10: ANKOS: Yıllar İçinde İndirilen Tam Metin Makale Sayısı (2001-2010)

(Gürdal ve Çimen, 2011)

2001 yılında, konsorsiyum üyelerinin kullanıcıları abone oldukları veri tabanlarından 1,402,490 adet tam metin makale indirirlerken, bu sayı 2005 yılında 9,542,769'a ve 2007 yılında da 12,191,096'ya yükselmiştir. 2008 yılında ise, indirilen makale sayısı bir önceki yıla göre yaklaşık bir milyon düşüş göstererek 11,207,856'ya gerilemiştir. Rakamlardan da anlaşılacağı gibi, sekiz yıllık süreç içerisinde kullanıcılar tarafından indirilen tam metin makale sayısında yaklaşık 9 katlık bir artış meydana gelmiştir. Bu da Türkiye'de elektronik ortamdaki bilgiye erişimin hızla yaygınlaştığını göstermektedir.

2011 yılında LAG (Lisans Anlaşmaları Grubu), ANKOS 11. Yıllık Toplantısı'nda yeni çalışma düzenini açıklamıştır. Buna göre, sorumlu YK (Yürütme Kurulu) üyesi ve VTS (Veri Tabanı Sorumlusu) o yıl metninde değişiklik olmayan anlaşmalar için, anlaşmanın sürekliliğinden sorumlu olacaklar ve yeni yıl ücretlendirmelerine yönelik çalışmalarına devam edeceklerdir. Böylece LAG, o yıl VDG (Veri Tabanı Değerlendirme Grubu) aracılığıyla konsorsiyuma katılan yeni anlaşmalar ve koşulları değişen eski anlaşmalara yönelik lisans anlaşması değerlendirme çalışmalarına devam edecektir (11. ANKOS Yıllık Toplantısı, 2011)

3.5.2. Veri Tabanı Değerlendirme Grubu

Konsorsiyuma dahil edilmesi düşünülen veri tabanlarının daha ayrıntılı ve etkin değerlendirilmesi amacı ile, yapılacak çalışmalarda çoklu denetim mekanizmalarının kullanılmasını sağlamak üzere 14 Mayıs 2008 tarihinde İzmir Yüksek Teknoloji Enstitüsü'nde gerçekleştirilen bir toplantıda VDG (Veri Tabanı Değerlendirme Grubu)'nin kurulma kararı alınmıştır. Üyeleri belirlenen grubun ilk toplantısı Temmuz 2008'de gerçekleştirilmiştir.

Grubun amacı, ANKOS üyelerinin gereksinimleri doğrultusunda, konsorsiyum içinde değerlendirilebilecek elektronik kaynakları araştırmak; ekonomik, yasal ve akademik yapıya uygun fiyatlandırma model(ler)i belirlemek veya oluşturmak; dünya çapındaki konsorsiyal çalışmaları takip etmek ve diğer önemli konsorsiyumlar ile işbirliği yapmak; yayıncılık dünyası ile ilgili gelişmeleri takip ederek edinilen bilgileri ANKOS üyeleri yararına kullanmaktır.

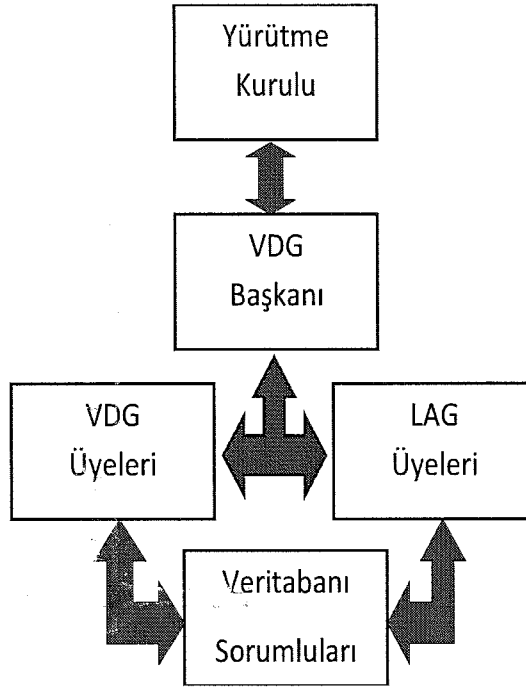
Misyonu ise konsorsiyumda değerlendirilebilecek nitelikteki elektronik kaynakları, ANKOS içindeki yetkili kişi, grup ve kurullar ile etkileşimli bir şekilde değerlendirme sürecinden geçirerek ANKOS üyelerinin derinliklerini geliştirmelerine; gereksinim duydukları elektronik kaynakları ihtiyaçlarına uygun ve ekonomik satın alım / abonelik imkanı ile kullanıma sunmalarına ve bütçelerini etkin bir şekilde yönetmelerine destek olmaktır.

Veri tabanı Değerlendirme Grubu'nun Sorumlulukları:

- Elektronik kaynak seçme kriterlerini belirlemek,
- Yayıncılar / sağlayıcılar ve konsorsiyum üyeleri arasında bilgi akışı sağlamak,
- Yeni elektronik kaynakları saptamak,
- Elektronik kaynaklarla ilgili gelişmeleri takip etmek,
- Dünya genelindeki konsorsiyum çalışmalarını incelemek,
- Türkiye'deki üniversite kütüphanelerinin kaynak ihtiyaçlarını belirlemek,
- Yayıncılara/sağlayıcılara Türkiye'deki üniversite kütüphanelerinin yapısı ile ilgili bilgilendirmelerde bulunmak,
- Yeni elektronik kaynak tekliflerini sağlamak,
- Dünya genelindeki konsorsiyum çalışmalarında Türkiye'yi temsil etmek,

- Sağlanan elektronik kaynak tekliflerini değerlendirmek, pazarlık yapmak,
- Türkiye’ye uygun fiyat modellerini belirlemek ve geliştirmek,
- Değerlendirilen ürün tekliflerini ANKOS üyeleri ile paylaşmak,
- Değerlendirmeye alınan e-kaynaklar için bir bilgi havuzu oluşmasını sağlamaktır.

Şekil 6: ANKOS: Veri Tabanı Değerlendirme Grubu’nun Organizasyon Şeması

Veri tabanı değerlendirme 6 aşamada gerçekleşir. Birinci aşamada yayıncı teklifleri, ANKOS üye kurumların, VDG grubunun, YK üyelerinin ve veri tabanı sorumlularının önerileri doğrultusunda veri tabanı belirlenir.

İkinci aşamada, teklifler “yayıncı başvuru sistemine” girilir. Sisteme girilen teklifler Veri tabanı Değerlendirme Grubu üyelerine otomatik olarak gelen e-posta ile bildirilir. VDG Başkanı, veri tabanı için sorumlu bir VDG üyesi atar. Atanan VDG üyesi teklifin ön değerlendirmesini yapar ve diğer VDG üyeleriyle paylaşır. En az dört VDG üyesinin onayından geçen teklif için deneme erişimi istenir.

Üçüncü aşamada, veri tabanının üye kütüphanelerde deneme erişimine açılması için firma yetkilisiyle iletişime geçilir ve sürecin ne şekilde işleyeceği bildirilir. Erişim kontrol edilip duyuru metni hazırlanır ve ANKOS yazışma listesi aracılığıyla paylaşılır ve arşivlenir.

Deneme erişiminde olan veri tabanının kullanım istatistikleri firmadan istenir ve üye kurumlarla paylaşılır.

Dördüncü aşamada, deneme erişimine açılan veri tabanı kullanım istatistikleri ve kullanıcılardan gelen geri dönüşler ışığında ayrıntılı değerlendirilir. Fiyatlandırma modeli ve veri tabanı içeriğine ilişkin ayrıntılı değerlendirmeler de bu aşamada yapılır.

Beşinci aşamada, veri tabanından sorumlu VDG üyesi ve diğer VDG üyelerinin ayrıntılı değerlendirmesinin ardından fiyat pazarlıkları yapılır. Firma tarafından iletilen ilk ve son fiyat teklifleri karşılaştırılır. En az dört VDG üyesi tarafından onaylanan teklife ilişkin değerlendirmeler YK üyeleri ile paylaşılır.

Son aşamada ise konsorsiyumun kurulup kurulamayacağına karar verilir. Eğer konsorsiyumun kurulmasına karar verilirse, veri tabanının lisans anlaşması ANKOS Lisans Anlaşmaları Grubu (LAG)' na iletilir. YK ve LAG onayı ile anlaşmaya varılan fiyat teklifi ANKOS listesi üzerinden duyurulur. Konsorsiyum kurulamaz ise, konsorsiyumun kurulamayacağı gerekçeleri ile birlikte bildirilir. Pazarlıklar sonrasında konsorsiyum kurulamayan ürünler için alınan son fiyat ve yayınevinin iletişim bilgileri kurumsal abonelik yapmak isteyen üyelere ANKOS listesi üzerinden duyurulur (**11. ANKOS Yıllık Toplantısı, 2011**).

2010 yılında VDG 163 veri tabanını değerlendirmiştir. 95 veri tabanı için pazarlık çalışmaları sonuçlandırılmıştır. 40 veri tabanının konsorsiyum içinde, 28 veri tabanının ise gelecek yıl içinde değerlendirilmesine karar verilmiştir. Değerlendirmenin sonunda 57 veri tabanı için deneme erişimi açılmıştır.

3.5.4. Kullanıcı İstatistikleri Grubu

Elektronik bilgi kaynaklarının kullanımı ile ilgili istatistikler bütün dünyada çok tartışılan bir konudur ve bu konuda uluslararası standartlar oluşmaya başlamıştır. ANKOS'un kurulmasıyla birlikte ortaya çıkan değerlendirme ihtiyacı üzerine 2003 yılında "Kullanım İstatistikleri Çalışma Grubu" kurulmuştur. Grup tarafından yapılan çalışmalar ihtiyaç duyulduğunda ANKOS Yürütme Kurulu'na sunulur. Ayrıca bu çalışmalar yıllık ANKOS toplantısı sırasında üyelere duyurulur ve yıllık faaliyet raporunda yer alır.

Grubun görevi; ANKOS üyesi kurumlarla ilgili sayısal veriler ve abone olunan veri tabanları ile ilgili kullanım bilgilerini toplamak; bu bilgilere dayanarak fayda / maliyet analizleri yapmak, böylelikle ANKOS'un çalışmalarını yaparken ve hedeflerini belirlerken sağlam verilerle hareket etmesini sağlamaktır.

Grubun amacı; kullanım ile ilgili verilerin elde edilmesinde veri tabanı türüne göre standart veri türlerini belirlemek, üye kurumlarla ilgili verileri toplamak, güncellemek ve aboneliklerin doğru bilgilere dayalı biçimde yapılmasını ve sağlıklı biçimde değerlendirilmesini sağlamak, kullanımı toplam maliyetle karşılaştırarak maliyet analizleri yapmak ve üyelerin yenilemelerini yaparken bu analizlere bakarak sağlıklı kararlar oluşturmalarını sağlamak, ANKOS'un konsorsiyumla ilgili planlamaları için doğru veriler sağlamaktır.

Grubun görevleri; üyelerin

- Bütçe,
- FTE (lisans, yüksek lisans ve doktora öğrencisi ve öğretim elemanı) sayısı,
- Toplam nüfus,
- ANKOS aracılığıyla abone oldukları veri tabanı sayısı,
- Aboneliğe dayalı modeller için üyelerin aboneliklerinin sayısı ve listesi,
- Her veri tabanında bulunan toplam yayın sayısı ve listesi,
- Üyelerin her bir veri tabanı için ödediği miktar,
- Her veri tabanının kullanımı ile ilgili verileri toplamak,
- Toplanan ve düzenlenen verileri yorumlayarak ANKOS Yürütme Kurulu'na sunmaktır.

Kullanıcı İstatistikleri Grubu, tüm bu verileri, ANKOS veri tabanı sorumlularının ANKOS'un web sayfasında bulunan "Online İşlemler" sayfasına girmiş oldukları sayı, değer ve miktarlardan elde etmektedirler. Admin ve user olmak üzere programa iki şekilde giriş yapılabilmektedir. Admin ve user kullanıcısının programda yetkileri farklıdır (**Kaygusuz ve Benek, 2006**). Girilen veriler Kullanıcı İstatistikleri Grubu tarafından her yıl değerlendirilir ve ANKOS Yürütme Kurulu'na sunulur.

3.5.5. Halkla İlişkiler Grubu

ANKOS'un yurt içinde ve yurt dışında tanınmasını sağlamak, toplantı organizasyonları düzenlemek amacıyla kurulan "ANKOS Tanıtım ve Organizasyon Grubu"; ANKOS'un gelişen yapısının gereksinimleri doğrultusunda, mevcut ve potansiyel hedef kitleler ile çift yönlü bir iletişim sürecini benimseyerek 1 Haziran 2009'dan itibaren sürekli kendini yenileme ilkesiyle "Halkla İlişkiler" adı altında görevini sürdürmeye başlamıştır.

Grubun amacı, ANKOS'un mevcut ve potansiyel hedef kitleler ile ilişkilerini düzenleyerek; bu kitlelerin ANKOS'a karşı olan bilgisizliklerini bilgiye, ilgisizliklerini ilgiye dönüştürmek ve bu kesimler üzerinde ılımlı, olumlu, güçlü bir kurum imajı yaratmaktır.

Grubun görevleri;

- ANKOS'un tanıtım politikasının saptanması,
- ANKOS ile iç ve dış hedef kitleler arasındaki karşılıklı ilişkileri ele almak,
- İç ve dış hedef kitlelerdeki farkındalığı, görüşleri, tutumları ve davranışları izlemek,
- ANKOS çalışmalarının iç ve dış hedef kitleler üzerindeki etkisini analiz etmek,
- ANKOS ile iç ve dış hedef kitleler arasında iki yönlü bir iletişim kurmak ve sürdürmek
- İç ve dış hedef kitlelerde farkındalık, fikirler, tutumlar ve davranışlarda özgün değişimler sağlamak
- ANKOS ile iç ve dış hedef kitle arasında yeni ilişkiler kurmak ve/veya var olan ilişkileri korumaya çalışmak
- ANKOS yıllık toplantı organizasyonları ve sosyal programlar yapmaktır.

İç hedef kitlesi ANKOS çalışanları olan grubun, dış hedef kitlesini ise ANKOS üyesi kurumlar, mevcut ve potansiyel firmalar, yurt içi ve yurt dışındaki tüm üniversiteler, kütüphaneler, elektronik bilgi kaynaklarıyla ilgilenenler ve aynı alanda faaliyet gösteren benzer konsorsiyum ve kuruluşlar oluşturur.

3.5.6. İşbirliği Araştırma Grubu

İşbirliği Araştırma Grubu 15-16 Eylül 2006 tarihlerinde, Yakın Doğu Üniversitesi'nde yapılan Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanları toplantısında alınan kararlar

kurulmuştur. Kısa sürede çalışmalarına başlayan grup ilk taslak raporunu 9 Aralık 2006 tarihinde Koç Üniversitesi'nde yapılan Yürütme Kurulu toplantısında sunmuştur. Bu sunumda İşbirliği Araştırma Grubu'nun faaliyet alanları belirlenmiştir. Grubun faaliyet alanının çok geniş olmasının yanında daha önce kurulmuş olan ILL (Interlibrary Loan- Kütüphaneler arası ödünç) Grubu'nun faaliyet alanı ile çakıştığı belirtilmiş bunun üzerine Yürütme Kurulu, her iki grubun birleştirilmesine ve İşbirliği Araştırma Grubu adı altında faaliyet göstermesine karar vermiştir.

Grup ilk toplantısını İstanbul'da bulunan üyelerin katılımı ile 15 Mart 2007 tarihinde Kadir Has Üniversitesi'nde yapmış ve öncelikli çalışma alanlarını ANKOS Personel Değişim Programı'nın hazırlanması, kullanılmakta olan ILL formunun yeniden düzenlenmesi, formun tüm ILL süreçlerini kapsayacak biçimde elektronik ortama aktarılması ve ulusal düzeyde bir kaynak paylaşım yönergesi hazırlanması olarak belirlemiştir. Toplantıda alınan kararlar gereği grup içinde görev dağılımı yapılmış, bu bağlamda İstanbul dışındaki üyeler ANKOS Personel Değişim Programı Taslağı'nın hazırlanması için, İstanbul'daki üyeler ise halen kullanılmakta olan ILL formunun elektronik ortama aktarılması ve ulusal düzeyde kaynak paylaşım yönergesinin hazırlanması için çalışmaya başlamışlardır.

ILL formunun elektronik ortama aktarılması için ulusal ve uluslararası düzeyde var olan uygulamalar değerlendirilirken yalnızca formun elektronik ortama aktarılmasının tek başına büyük bir anlam taşımayacağı, ILL süreçlerinin tamamını kapsayacak şekilde (toplu katalog, ortak arayüz, ödünç verme süreçleri, süreçlerin takibi ve raporlanması) otomasyona geçirilmesinin gerekliliği ortaya çıkmıştır. Böyle bir otomasyon sisteminin kurulabilmesi için finansal kaynağa, yetişmiş insan gücüne (programcı ve kütüphaneci) ve zamana ihtiyaç duyulmaktadır. Elbette bu girişimlerin sağlıklı bir sonuca ulaşabilmesi için ülkemizdeki tüm üniversitelerin ve yüksek öğretim kurumlarının üzerinde uzlaşma sağlayacağı bir yazılı ILL politikası oluşturulması zorunluluğu vardır.

15 Nisan 2007 tarihinde yine İstanbul'da bulunan üyelerin katılımı ile Koç Üniversitesi'nde yapılan 2. toplantıda Koç Üniversitesi tarafından makale taleplerinin karşılanması için kullanılmakta olan sistem incelenmiştir. Bu toplantı sırasında UNAK-TÜTOK (Türkiye Üniversite Kütüphaneleri Toplu Katalog Projesi) toplu katalog oluşturulması için uzun zamandır çalışmalarda bulunduğu tesbit edilmiştir. Bu çalışmanın

izlenmesine ve gerekli görülmesi halinde olası işbirliği için ANKOS Başkanlığı'na bildirilmesine karar verilmiştir.

Ayrıca elde edilen en son bilgilere göre 28.07.2006 tarih ve 26242 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanmış Bilgi Toplumu Stratejisi Eylem Planı içerisinde yer alan ve Kütüphaneler ve Yayınlar Genel Müdürlüğünün sorumlu birim olduğu Entegre e-Kütüphane Projesi kapsamında Kültür ve Turizm Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı, Yükseköğretim Kurulu, TÜBİTAK (ULAKBİM), Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü, Üniversite ve Araştırma Kütüphanecileri Derneği (ÜNAK) temsilcilerinin katılımlarıyla bir dizi toplantı yapılmıştır.

Bu toplantılar sonucunda;

- Eylem Planında sorumlu ve ilgili kuruluşlar arasında bir işbirliği protokolü imzalanmasına,
- Projenin hayata geçirilme işinin ULAKBİM tarafından üstlenilmesine,
- Projenin TÜBİTAK Araştırma Destek Programları kapsamında projelendirilebilmesi için Kültür Bakanlığı ve ULAKBİM arasında ayrıca bir işbirliği protokolü imzalanarak proje önerisinin TÜBİTAK'a sunulmasına karar verilmiştir.

Yürütülen çalışmalar sırasında yukarıda belirtilen nedenlerle (finansal kaynak, yetişmiş insan gücü ve zaman) tam otomasyona dayalı bir ILL sisteminin kurulmasının zorluğunun ortaya çıkması karşısında çalışmalar halen kullanılmakta olan matbu ILL formunun gözden geçirilerek günümüz koşullarına uyarlanması, ANKOS web sayfası üzerinden tüm yüksek öğretim kurumlarının online kullanımına sunulması ve yazılı bir ulusal kaynak paylaşım politikasının oluşturulması yönünde yoğunlaşmıştır. Diğer yandan personel değişim politikası için ilk taslak metin hazırlanmış ve grup üyeleri tarafından değerlendirilmiştir. Kütüphane / bilgi merkezleri arasındaki Personel Değişimi / Profesyonel Ziyaret programının amacı; çeşitli ölçekteki kütüphane/bilgi merkezlerinde çalışan personelin mesleki eğitim ve gelişimine, bilgi birikimine ve iş tecrübesine katkı sağlamaktır.

2 Mayıs 2007 tarihinde İstanbul Teknik Üniversitesi'nde yapılan üçüncü toplantıda ulusal düzeyde yüksek öğretim kurumları tarafından uygulanmak üzere "Yüksek Öğretim Kurumları Kütüphaneleri/Bilgi Merkezleri Arası Kaynak Paylaşım Yönergesi" adlı taslak metnin hazırlanmasına başlanmıştır.

3.6. Fiyatlandırma Modelleri ve ANKOS

Fiyatlandırma modelleri birçok konsorsiyum için yeni bir kavram olarak ortaya çıkmıştır. Elektronik kaynakların kütüphanelere sağlanmasında önemli rol oynayan konsorsiyumlar kurumlar için en uygun fiyatlandırma modellerini bulmaya çalışırlar.

E-ICOLC toplantılarında sunulan modeller incelendiğinde, İsveç konsorsiyumu BIBSAM ve Fin konsorsiyumu FinELib'in birbirine benzer modellere sahip olduğu görülür (**Stange ve Hormia-Poutanen, 2003, s. 285**). Her iki konsorsiyum da FTE sayısını ve önceki ücretleri temel almaktadır. Firma tarafından gönderilen kullanıcı istatistikleri de kullanıcı gruplarını ve sayılarını saptamak için kullanılmaktadır. FinELib konsorsiyumu abone olunan tüm veri tabanları için aynı fiyatlandırma modelini kullanırken, BIBSAM potansiyel kullanıcı grubunun büyüklüğünü dikkate alan birkaç model kullanmaktadır. Her iki konsorsiyum da üyelerinin masraflarını sınırlandırmayı yararlı bulmuşlar ve azami-asgari ücretler saptamışlardır. Bunun yanında BIBSAM ve FinELib, FTE kullanımını öğrenci ve öğretim elemanlarının çalışma alanlarına bağlı olarak değerlendirmektedir. ANKOS bu modeli sadece IEEE sözleşmesi için uygulamıştır (**Erdoğan ve Karasözen, 2005, s. 76-77**).

Anglada ve Comellas (**Anglada ve Comellas, 2002, s. 233**) makalelerinde, fiyatlandırma modeli olarak Katalonya Araştırma Kütüphaneleri Konsorsiyumu'nu örnek göstermişlerdir. Bu modelde temel alınan kurumların "boyutları ya da özellikleri" ile basılı abonelik fiyatlarıdır (**Erdoğan ve Karasözen, 2005, s. 77**). Anglada ve Comellas'a göre fiyatlandırma modellerinin sadece Anglo-Sakson dünya göz önüne alınarak belirlenmesi yanlış bir tutum olur. Makalede ABD, İngiltere, Kuzey Avrupa ile Güney Avrupa ülkelerindeki üniversiteler arasındaki eğitim farkları vurgulanmaktadır. Örneğin çoğu Avrupa ülkesinde kampüse dayalı fiyatlandırma modeli tercih edilmez. İspanya'daki üniversiteler genellikle şehrin farklı alanlarına yayılmış, birden çok kampüsten oluşur. Halbuki Amerika'da bulunan üniversiteler genellikle tek ve büyük bir kampüse sahiptirler. Ayrıca elektronik dergilerin çoğunun İngilizce olarak basılması ve bazı Avrupa ülkelerinde İngilizce kullanma oranının üniversitelerde düşük olması, istatistiksel olarak elektronik bilgi tüketiminin böyle ülkelerde daha az olduğunu gösterir (**Anglada ve Comellas, 2002, s. 233**).

Aynı makalede, İngilizce konuşulan ülkelerdeki FTE tanımlaması da eleştirilmektedir. Çünkü birçok Avrupa ülkesinde eğitim otoriteleri öğrenci verilerini FTE yönünden kaydetmemektedirler. Bu konuda Türkiye, İngilizce konuşulan ülkeler ile benzer

bir konuma sahiptir; çünkü öğrenimin tamamlanması için bir zaman sınırı, araştırmacılar ve öğrenciler üzerinde de düzey ve bölüme göre Yükseköğretim Kurulu tarafından yapılmış ayrıntılı istatistikler bulunmaktadır (Anglada ve Comellas, 2002, s. 233).

ANKOS, kurulduğundan beri dünyadaki veri tabanı aboneliklerindeki değişimin fiyatlandırma modellerine yansması dolayısıyla farklı modeller denemiştir. Yapılan ilk ANKOS sözleşmelerinde elektronik erişimin fiyatlandırılmasında ANKOS üyelerinin basılı abonelikleri temel alınmıştır. Bu durum az üyeye sahip ANKOS için açık hatta adil bir yaklaşım olarak görülmüştür (Erdoğan ve Karasözen, 2005, s. 78). Yeni kurulan üniversitelerin hiç ya da az basılı dergi aboneliğini tercih etmeleri, onların eski eski üyeler tarafından ödenen miktarın çok ufak bir parçasını ödeyerek kaynaklara erişimini sağlamasına yol açmıştır. Bu durum başlangıçta sorun yaratmasa da yıllar geçtikçe artan üye sayısı büyük kütüphanelerin masraf yüzdeleri de arttı. ANKOS Yürütme Kurulu, konsorsiyum için toplam fiyatta anlaşma ve paylaşımın ANKOS'a bırakılması konusunda satıcı firmaları ikna etmiştir. Hem toplayıcı firmalar hem de dergi yayıncıları ile yapılan üç yıllık sözleşmeler ile bu sıkıntı giderilmiştir.

ANKOS bünyesinde bulunan veri tabanlarının farklı özelliklerde olması, veri tabanı fiyatlandırılmasında da farklılıklara yol açar. ANKOS'un önerdiği ücret yapısını içeren anlaşmayı kabul eden ve imzalayan ilk yayıncı Web of Science ürünü için Thomson Company olmuştur. ANKOS/WOS aboneleri Science Citation Index ve Social Sciences Citation Index veri tabanlarını alarak, bunlara ek olarak üçüncü veri tabanına da abone olabilmektedir. ANKOS bünyesinde alınan her ürünün dili İngilizce olduğu için, ANKOS fiyatlandırma modelinde, eğitim dili İngilizce olan üye kütüphaneler FTE sayısına ve derme bütçesine göre dört katmanda gruplanmıştır (Erdoğan ve Karasözen, 2005, s. 78).

ANKOS'un bu modelini kullanarak yapılan Thomson sözleşmesi 31 Aralık 2004'de sona ermiştir. Yeni yapılacak üç yıllık sözleşmede katmanların ücretlendirilmesi ve veri tabanı kullanım miktarının dikkate alınması konusunda değişiklikler yapılmıştır. Buna göre, kurumların FTE, bütçe ve kullanım / FTE miktarları karşılaştırılmış ve İngilizce kullanım boyutuna daha az ağırlık verilmiştir. Önemli bir değişiklik de dezavantajlı kurumların büyük oranda azaltılmış ücretle katıldığı "katman 5"nin eklenmiş olmasıdır. Katman 1 üyeleri en yüksek miktarı ödeyen kurumlardan oluşurken, yeni eklenen katman 5'teki kurumlar ise

katman 1 tarafından ödenen ücretin %22'sini ödemişlerdir. Bu model şimdilerde uygulanmıyorsa da, geçmiş senelerde kurumlara büyük avantaj sağlamıştır.

ANKOS fiyatlandırmasında katman modelini uygulayan bir diğer yayıncı da IEEE'dir. Bir yıl için yapılan anlaşmaya göre, veri tabanına üye olan kurumlardan, elektrik ve elektronik mühendisliği, bilgisayar mühendisliği, fizik, fizik mühendisliği ve biyomedikal mühendisliği bölümleri olan kurumlar FTE sayılarına göre gruplanmıştır. Lisans öğrencileri sayısı, kurumda verilen İngilizce eğitim oranına göre, kurum için tayin edilen 0.1–1 aralığında bir çarpan ile çarpılmıştır. Tümüyle İngilizce eğitim veren kurumlara 1 çarpanı atanmıştır. Bu sayıya yüksek lisans öğrencileri ve öğretim elemanları toplamı 3 ile çarpılarak eklenmiştir. Üniversiteler daha sonra bu toplama göre hesaplanan FTE'sine göre üç gruba ayrılmıştır.

1. Grup FTE > 1399
2. Grup FTE = 800–1399
3. Grup FTE < 800

IEL veri tabanı için 1. Grup kütüphaneler en yüksek miktarı, 2. Grup %25 daha azını ve 3. Grup %50 daha az ödeme yapmıştır. Bununla birlikte TÜBİTAK, Türkiye'deki tüm birimleri için özel bir fiyat önermiştir. ANKOS 2005–2007 yılı için yeni sözleşme yapmak istemesine rağmen, bunu gerçekleştirememiştir. 2004 yılında olduğu gibi, 2005 yılında da yirmi beş üyeye aynı oranda fiyat artış yüzdesi uygulanmıştır (Erdoğan ve Karasözen, 2005, s. 78).

ANKOS 2001 yılında Elsevier ile Science Direct için bir yıllık sözleşmeler yapmıştır. Bunu 31 Aralık 2004 tarihinde sona eren üç yıllık bir sözleşme izlemiştir. Yapılan ilk sözleşmeler o dönemdeki üyelerin basılı dergi aboneliklerini temel almış ve dergilere çapraz geçişe izin veren erişim ücreti buna ek olarak hesaplanmıştır. Elsevier'in ANKOS'a sunduğu yeni sözleşme daha karmaşık bir model olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu model, basılı aboneliği olanlara toplam abonelik üzerinden, olmayanlara ise ek ödeme getirerek 2004 fiyatı üzerine kabul edilmez bir artış konarak hesaplanmıştır. Buna karşılık ANKOS, toplam harcamasını temel almasına rağmen, fiyatı düşürmeyi sağlayacak önemli değişiklikleri içeren karşı bir teklif sunmuştur. ANKOS Yürütme Kurulu, fiyat dağılım detaylarını inceledikten sonra, diğer kurumlara göre daha fazla ücret ödeyen yedi kurumun payını %64,5'ten %54'e düşürme ve farkı diğer elli altı üye arasında dağıtmaya karar vermiştir.

2005 yılında EBSCOhost ile ilk defa resmi bir lisans anlaşması yapılmıştır. Üye kütüphaneler aynı veri tabanları için farklı miktarlarda ödemeler yaparak gruplara ayrılmış ve yıllık fiyat artışlarında anlaşarak birkaç yıllık sözleşme yapılmıştır. Bunun yanında aynı yıl firmalarla sözleşme görüşmelerinde sorunlar yaşanmıştır. Yıl içinde iptal edilen ve eklenen abonelikler olmasına rağmen, üyeler alışkanlıklarından dolayı bir ürünü diğeri için bırakmakta zorluk çekmişlerdir.

Yıllar içinde farklı fiyat modelleri deneyen ANKOS, son yıllarda lisans anlaşmalarının bir yıllık periyotlar halinde imzalanmasına önem vermektedir. Bu durumda her yıl belirlenen yeni fiyatlar üzerinden pazarlık hakkı doğmaktadır. Kurumlar belirlenen fiyatlar üzerinden veri tabanına üye olup olmayacaklarına karar vermektedir ve yıl içinde abonelik sonlandırma sorunu en aza indirilmiştir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Elektronik bilgi kaynakları, akademik bilgiye erişimi sağlayan üniversite kütüphanelerinin derinliklerinde yer alan ve kullanıcıların farklı ihtiyaçlarına cevap veren kaynaklardır. Tez kapsamında ele alınan ve üniversite kütüphaneleri tarafından konsorsiyum aracılığıyla sağlanan bu kaynaklar; elektronik kitap, elektronik dergi, elektronik dergi veri tabanları, elektronik tez veri tabanı ve elektronik referans kaynaklarıdır.

Kütüphaneler, günümüzde bu kaynaklar sayesinde duvarları yıkarak, bilginin her yerden erişimini sağlamaktadırlar. Kullanıcılar oluşturdukları kullanıcı adı ve şifre bilgileri ile günün 24 saati, haftanın 7 günü bilgiye istedikleri noktadan erişebilmektedirler.

Amaçlarını kütüphane kullanıcılarının artan bilgi taleplerini karşılamak üzerine kuran kütüphaneler, elektronik bilgi kaynaklarını sağlamaya yönelik yeni politikalar geliştirmektedirler. Süreli yayınlardaki hızlı fiyat artışının yol açtığı krizi aşmak için, yeni fiyatlandırma modelleri ve bu modellere dayalı abonelik yolları oluşturulmaktadır. Kurumsal abonelik, aracı firmalar / yayınevleri aracılığıyla abonelik ve konsorsiyum aracılığıyla abonelik modellerini tercih eden üniversite kütüphaneleri; elektronik bilgi kaynaklarını, satın alma, sınırlı süreli kullanım veya yıllık abonelik yoluyla kullanıcıların kullanımına açmaktadırlar.

Daha çok kullanıcının, yer ve zaman kısıtlaması olmadan, elektronik bilgi kaynaklarına erişimini sağlamaya çalışan kütüphaneler, tek tek abonelik yerine, büyük yayınevlerinin dergi paketleri veya veri tabanı aboneliği yolunu tercih etmektedirler. Elektronik bilgi kaynaklarının kütüphanelere maliyeti, izin verilen kullanıcı sayısına ve erişim yöntemlerine bağlı olarak değişim göstermektedir. Bunun yanında elektronik kaynağın formatı da maliyeti etkileyen unsurlardandır.

Bilginin, özellikle akademik bilginin, belirli bir ücret karşılığında sağlandığı gerçeği göz önüne alındığında, kütüphanelerin artan bilgi talebini karşılamaya yönelik zorlukları, tek başlarına mücadele ederek atlatmaları her geçen gün zorlaşmaktadır. Bu durum dünyada ve Türkiye’de kütüphane konsorsiyumlarının oluşmasını sağlamıştır.

Konsorsiyum çalışmalarının temeli, işbirliğine dayanmaktadır. Amerika Birleşik Devletleri'nde kütüphaneler arası işbirliğinin temelleri, profesyonel anlamda kütüphaneciliğin başlamasıyla birlikte atılmıştır. İşbirliği konusunda ilk makalelerin 1870'li yıllarda yayınlanmaya başladığı bilinmektedir. İkinci Dünya Savaşı sonrası yaygınlaşan yüksek öğretim ve bilimsel araştırmaların artmasıyla daha kapsamlı ve resmi işbirliği çalışmaları başladı.

1960'lı yıllarda büyük sanayi şirketlerinin bilgisayar ve ağlarını, araştırma ve veri yönetimi için kullanmaya başlamalarıyla birlikte, kütüphane otomasyonuna yönelik ilk çalışmalar da başlamış oldu. Kütüphaneler ellerindeki verilerin yönetimi için bilgisayar kullanımına yöneldiler ve bu süreçte veri tabanı kullanımı başladı. Yeni kullanılmaya başlanan teknoloji, kütüphaneleri birbirinden yardım almak ve kütüphane otomasyon deneyimlerinden yararlanmak adına konsorsiyum oluşturmaya yöneltmiştir. 1960 yıllarında başlayan konsorsiyum çalışmaları, 1970'lerde "mega konsorsiyum" adıyla bilinen büyük konsorsiyum oluşumlarına zemin hazırladı.

1980'li yıllarda yaşanan enflasyon artışı ile kütüphaneler, ortak derme geliştirme ve kaynak paylaşımı programları ile bütçelerini ortak kullanarak daha da büyütmüşler ve olumsuz gelişmelerden daha az etkilenmişlerdir. 1990'lı yıllarda oluşan konsorsiyumların amacı, elektronik kaynakların artış göstermesine paralel olarak, elektronik ortamların grup halinde satın alınmasında mali avantaj sağlamaktır. Günümüzdeki konsorsiyumlar bilgi kaynaklarının artmasıyla beraber ortak kaynak ihtiyaçlarının sağlanması üzerine kurulmuştur. Konsorsiyumlar artık bilginin yaratılması, pazarlanması ve satın alınmasında da önemli bir etkiye sahiptir.

Türkiye'de konsorsiyum oluşumuna yönelik ilk girişimler 1997 yılında ULAKBİM tarafından başlatılmıştır. O dönemde özellikle maddi problemlerin yaşanması ve yeterli bilgiye sahip olunması dolayısıyla sekteye uğrayan konsorsiyum oluşumları, 2000'li yıllarda tekrar hız kazanmıştır.

ULAKBİM öncülüğünde 2005 yılında TÜBİTAK EKUAL hayata geçirilmiştir. Elektronik bilgi kaynakları kullanımını, Sağlık Bakanlığı Eğitim ve Araştırma Hastaneleri'ni de kapsayacak şekilde geliştiren TÜBİTAK EKUAL, abone olduğu veri tabanlarını hiçbir ücret talep etmeden kullanıcılarının erişimine açmaktadır. Bu sayede üniversite ve araştırma

kütüphaneleri derme geliştirme konusunda büyük avantaj elde etmişleridir. 2011 yılı itibariyle TÜBİTAK EKUAL projesi kapsamında yaklaşık 1.389.393 araştırmacı, uluslararası akademik içerikli veri tabanlarını kullanmaktadırlar. ULAKBİM'in EKUAL projesinin süreklilik taşıması, özellikle kütüphane bütçeleri kısıtlı kurumların dermelerini geliştirmeleri adına büyük önem taşımaktadır.

Türkiye'deki diğer önemli oluşum da, mesleki bir dernek olan ÜNAK'ın kurumsal yapısı altında ve onun aracılığı ile faaliyetlerini sürdüren ÜNAK-OCLC Konsorsiyumu'dur. ÜNAK-OCLC konsorsiyumu lisans anlaşmalarını sadece OCLC ile yapmakta ve ÜNAK dernek olduğu için lisans anlaşmalarının fatura düzenlemeleri kolaylıkla yürütülebilmektedir. ÜNAK-OCLC konsorsiyumuna üye kurumların aynı zamanda ANKOS ve TÜBİTAK EKUAL'ın her ikisine de üye olduğu dikkate alındığında, bu üç konsorsiyumun çalışmalarını güçlendirebilmesi adına ortak projeler geliştirmesi Türkiye'de kütüphanecilik alanında ileriye dönük gelişmelerin önünü açacaktır.

Elektronik bilgi kaynaklarının hızla arttığı ve kütüphane bütçelerinin kaynak sağlamada farklı problemler yaşadığı noktada diğer kurulan konsorsiyum da ANKOS olmuştur. ANKOS, Türkiye'deki üniversite kütüphanelerinin elektronik bilgi kaynaklarına erişiminin sağlanması aşamasında önemli çalışmalar yürütmüştür. Her yıl bünyesindeki kurumların sayısını arttıran ANKOS, elektronik bilgi kaynaklarının kullanımının artmasında da büyük rol oynamaktadır. Yayıncı / aracı firma ile pazarlıklar yürüten ANKOS, üniversitelerin, bütçelerinde her yıl biraz daha kesinti yaptığı kütüphanelerin en güncel elektronik bilgi kaynaklarına, en uygun fiyatlarla erişimini sağlamaktadır.

ANKOS bünyesinde görev alan tüm kütüphaneciler gönüllülük esasına dayalı olarak görevlerini yürütmektedirler. ANKOS çalışmalarını daha etkin kılmak için çalışma ve araştırma grupları oluşturmuştur. Bu gruplar; Lisans Anlaşmaları, Halkla İlişkiler, Kullanıcı İstatistikleri, Veri Tabanı Değerlendirme, Açık Erişim ve Kurumsal Arşivler, Kurumsallaşma ve İşbirliği Araştırma Gruplarıdır. Çalışma ve araştırma grupları, bir yandan dünyadaki konsorsiyum alanındaki gelişmeleri takip ederken, bir yandan da fiyatlandırma, telif hakları ve lisans gibi konularda gerekli çalışmaları yürütmektedirler. Elbette ki, her uygulanan fiyatlandırma modeli istenilen başarıya ulaşmamış, yıllar içinde ANKOS kendini geliştirerek en uygun modeli uygulamaya çalışmaktadır.

Kurumsallaşma konusunda sıkıntı yaşayan ANKOS'un hala tüzel kişilik kazanmamış olması gelecekte ne gibi problemler yaşanacağına dair merak uyandırmaktadır. 2009 yılında dernek olmaya yönelik çalışmalar başlatan ANKOS'un bu konuda kurumsallaşma grubu öncülüğünde, gerekli kararları vermesi beklenmektedir.

ANKOS'u ele alırken, bu oluşumun yıllar içinde Türkiye'de kütüphanecilik alanında yapmakta olduğu çalışmaları da göz ardı etmemek gerekir. ANKOS bir yandan elektronik bilgi kaynaklarının üye kurumlara sağlanmasında önemli çalışmalar yürütürken, diğer yanda da yürütmekte olduğu açık erişim çalışmaları, kütüphaneler arası kaynak paylaşım süreçlerini çevrim içi olarak takip etmeyi amaçlayan "Kütüphanelerarası İşbirliği Takip Sistemi (KİTS)" ve kütüphanecilik açısından önemli yayınların Türkçe'ye çevrilme çalışmaları sayesinde Türkiye'de kütüphaneciliğin gelişmesinde etkin rol oynamaktadır.

Yıllar içinde üniversite bütçelerinin artmasına rağmen, kütüphane bütçelerinde düşüş gözlemlenmektedir. 2011 yılı itibariyle, üniversite kütüphane bütçelerinin, üniversite bütçelerine oranı sadece % 0.38'dir. Bu açıdan bakıldığında, Türkiye'deki tüm kütüphane konsorsiyumları elektronik bilgi kaynaklarının kütüphanelere sağlanmasında büyük önem taşımaktadırlar.

Türkiye'de işbirliği çalışmalarının artması için, ANKOS'un diğer konsorsiyum ve oluşumlarla yürüteceği ortak çalışmaların önemi büyüktür. Özellikle ulusal arşiv oluşturma ve bu sayede bilginin depolanması, ileride oluşabilecek uluslararası bir kriz durumunda, ülkemizdeki bilgiye erişimin kesintisiz devam edebilmesi adına öncelikli önem arz etmektedir. Bu açıdan, ULAKBİM ve ANKOS'un ortak çalışmalar yürütmesi ülkemiz adına büyük kazanımlar sağlayacaktır.

Teknolojik gelişmelerle yeni özellikler kazanan elektronik bilgi kaynakları, ne şimdi ne de gelecekte etkisini kaybetmeyecek gibi görünmektedir. Dünyadaki bilgi üretim, kullanım ve erişim hızını ülkemizde de yakalamak adına, gelişmelerin takipçisi değil üreticisi olmak gerekmektedir ve güncel bilgi kaynaklarının her kütüphanede kullanıcılarının hizmetine sunulması bu noktada büyük önem taşımaktadır. ANKOS ve diğer konsorsiyumlar bu gerçeği unutmadan yollarına devam etmelidirler.

KAYNAKÇA

AFZALI, Mehdi:

**“Elektronik Bilgi Kaynaklarının
Üniversite Kütüphanelerine Ekonomik
Etkisi: İran Temel Bilimler İleri
Araştırmalar Enstitüsü Örneği,”**
(Yüksek Lisans Tezi), Ankara, Hacettepe
Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Bilgi ve Belge Yönetimi Anabilim Dalı,
2003.

AFZALI, Mehdi:

**“Elektronik Dergilerin Üniversite
Kütüphanelerine Ekonomik Etkisi: İran
Temel Bilimler İleri Araştırmalar
Enstitüsü Kütüphanesi Örneği,” Bilgi
Dünyası, C. 5, No: 2, 2004, s. 187-211.**

AKBAYTÜRK, Tuba:

**“E-Kitaplar ve Kütüphaneler,”Elektronik
Gelişmeler Işığında Araştırma
Kütüphaneleri Sempozyumu, Bolu,
Abant İzzet Baysal Üniversitesi, 24-25
Ekim 2002. (Çevrimiçi) <http://eprints.rclis.org/bitstream/10760/8455/1/ekitap-Tuba.pdf>, 20 Haziran 2011.**

AKBAYTÜRK, Tuba:

**“Türkiye’deki Konsorsiyumların
Kütüphanelerde Satın Alma Üzerine
Etkisi”, Türk Kütüphaneciliği, V. 17, No:
3, 2003, s. 247-262.**

AKYÜZ, Asuman, Tuba AKBAYTÜRK:

**“Konsorsiyumlarda Elektronik Kitap Satın
Alım Modelleri ve Türkiye Örneği:
Ebrary,” inet-tr’06 - XI. "Türkiye'de**

- İnternet" Konferansı Bildirileri,**
Ankara, TOBB Ekonomi ve Teknoloji
Üniversitesi, 21 - 23 Aralık 2006.
(Çevrimiçi) http://inet-tr.org.tr/inetconf11/kitap/akyuz_akbayturk_inet06.pdf, 12 Ağustos 2011, s.237-244.
- AL, Umut:
- "Türkiye'de, Dünyada Konsorsiyumlar ve NESLİ Üzerine Bir Araştırma,"** (Karşılaştırmalı Kütüphanecilik adlı yüksek lisans dersi kapsamında hazırlanmış çalışma) Ankara, Hacettepe Üniversitesi Kütüphanecilik Bölümü, 2000.
- AL, Umut, Pınar AL:
- "Elektronik Bilgi Kaynaklarının Seçimi," Bilgi Dünyası, C. 4, No. 1, 2003, s. 1-14.**
- ALPAY-ASLAN, Selma:
- "Elektronik Bilgiye Erişim Modelleri," Akademik Bilişim'07 - IX. Akademik Bilişim Konferansı Bildirileri, Kütahya, Dumlupınar Üniversitesi, 31 Ocak – 2 Şubat 2007, s. 203-211.**
- ANAMERİÇ, Hakan, Fatih RUKANCI:
- "E-Kitap Teknolojisi ve Kullanımı," Türk Kütüphaneciliği, C. 17, No: 2, 2003, s.147-166.**
- ANGLADA, Lluís, Nuria COMELLAS:
- "What's Fair? Pricing Models in The Electronic Era," Library Management, C. 23, No: 4/5, 2002, s. 227-233.**
- ANKOS:
- Anadolu Üniversite Kütüphaneleri Konsorsiyumu, (Çevrimiçi)

<http://www.ankos.gen.tr>, 5 Eylül 2010.

ANKOS:

“Genel Bilgi.” (Çevrimiçi)

<http://www.ankos.gen.tr/genel/genel-bilgi-168>, 22 Mayıs 2011.

ANKOS:

“Aracı Firmalar ve Yayıncılar İçin ANKOS Tanıtımı,” 2011. (Çevrimiçi)

<http://www.ankos.gen.tr/genel/araci-firmalar-ve-yayincilar-icin-ankos-tanitimi-317>, 5 Mayıs 2011.

ANKOS:

“İşbirliği Araştırma Grubu Raporu,”

2007. (Çevrimiçi) http://www.ankos.gen.tr/sites/default/files/belgeler/calistay_raporlari/isbirligiarastirmagrubu.pdf, 26 Mayıs 2011.

ANKOS:

“TRNSL ve Lisans İlkeleri” (Çevrimiçi)

<http://ankos.gen.tr/haberler-ve-duyurular/trnsl-ve-lisans-ilkeleri-151>, 1 Mart 2011.

ANKOS Açık Erişim ve Kurumsal Arşivler

Çalışma Grubu:

(Çevrimiçi) <http://acikerisim.ankos.gen.tr/hakkimizda.html>, 17 Eylül 2010.

ANKOS Kullanıcı İstatistikleri Grubu:

(Çevrimiçi) <http://www.ankos.gen.tr/genel/kullanici-istatistikleri-grubu-322>, 21 Mayıs 2011.

ANKOS Lisans Anlaşmaları Çalışma Grubu:

ANKOS 5. Yıllık Toplantısı, Sakarya, Süleyman Demirel Kütüphanesi, 16-18 Haziran 2005. (Çevrimiçi) <http://www.ankos.gen.tr>

ankos.gen.tr/belgeler/sunumlar-222,
8 Aralık 2010.

ANKOS Lisans Anlaşmaları Çalışma Grubu:

ANKOS 6. Yıllık Toplantısı, Çanakkale, Onsekiz Mart Üniversitesi, 2 - 4 Haziran 2006. (Çevrimiçi) cat.lib.comu.edu.tr/ankos/ppt/lisans.ppt, 20 Kasım 2010.

ANKOS Lisans Anlaşmaları Çalışma Grubu:

“Anlaşmadan Olur Mu Hiç! Haydi El Sıkışalım...” **ANKOS 11. Yıllık Toplantısı**, Muğla, Muğla Üniversitesi, 2011. (Çevrimiçi) 2011.ankos.gen.tr/tr/sunumlar/lagsunum2011.pptx, 17 Şubat 2011.

ANKOS Veri tabanı Değerlendirme Grubu:

(Çevrimiçi)
<http://www.ankos.gen.tr/genel/veri-tabani-degerlendirme-grubu-323>, 29 Ekim 2010.

ANKOS Veri tabanı Değerlendirme Grubu:

“Yayıncı Başvuru Sistemi Ve Değerlendirme Sürecine Etkisi” **ANKOS 11. Yıllık Toplantısı**, Muğla, Muğla Üniversitesi, 2011. (Çevrimiçi) 2011.ankos.gen.tr/tr/sunumlar/vdgsunum2011.ppt, 5 Ağustos 2011.

Ansiklopedik Ekonomi Sözlüğü:

Dünya Yayıncılık, İstanbul, 4. Basım, Mart 1995.

ASHCROFT, Linda, Colin LANGDON:

“Electronic journals and university library collections,” **Collection Building**, C. 18, No: 3, 1999, s. 105-114.

- ATILGAN, Doğan, Yusuf YALÇIN: “Elektronik Kaynakların Seçimi ve Değerlendirilmesi,” **Türk Kütüphaneciliği**, C. 23, No: 4, 2009, s. 769-802.
- BALAS, Janet: “Library consortia in the brave new online world”, **Computers in Libraries**, C. 18, No: 4, 1998, s. 42-44.
- BASHİRULLAH, Abul K., Xiomara JAYARO: “Consortium: A Solution to Academic Library in Venezuela,” **Library Collections, Acquisitions and Technical Services**, C. 30 No: 1-2, 2006, s.102-107.
- BAYRAM, Özlem Gökkurt: “Uluslararası Kütüphane Konsorsiyumları ve Lisans Öngörüsü,” **Türk Kütüphaneciliği**, C. 13, No: 1, 1999, s. 58-60.
- BESİMOĞLU, Can: “Akademisyenlerin Elektronik Dergi Kullanımında Disiplinler Arasındaki Farklılıklar,” (Yüksek Lisans Tezi), Ankara, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Bilgi ve Belge Yönetimi Anabilim Dalı, 2007.
- Bethesda Statement On Open Access Publishing: 2003. (Çevrimiçi)
<http://www.earlham.edu/~peters/fos/bethesda.htm>, 8 Haziran 2011.
- BOSTICK, Sharon L., Robert E. DUGAN: “The History and Development of Academic Library Consortia in the United States: An Overview”, **The Journal of**

- Academic Librarianship**, C. 27, No: 2, 2001, s.128-130.
- BOULTON, A.: Harding, Business Consortia, Sweet and Maxwell, London, 1961.
- Budapest Open Access Initiative: 2002. (Çevrimiçi)
<http://www.soros.org/openaccess/read.shtml>, 8 Haziran 2011.
- CHAND, Prakash, Nishy P.: “Strengthening R&D Information Systems Through Library Consortium: A Case of CSIR Laboratories,” **Annals of Library Information Studies**, C. 55, No: 1, 2008, s. 45-51.
- ÇİVELEK, Birol: “Sağlık Bakanlığı Eğitim Ve Araştırma Hastaneleri’nde Süreli Yayınlarla Yaklaşım” **Sağlık Bilimlerinde Süreli Yayıncılık**, 2007, s.83-84.
- ÇOLAKLAR, Huriye: “Türkiye’de Tıp Kütüphanelerinde Elektronik Süreli Yayın Hizmetleri Yönetimi,” (Doktora Tezi), İstanbul, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Bilgi ve Belge Yönetimi Anabilim Dalı, 2008.
- ÇUKADAR, Sami: “Türk Hukuk Kütüphanecileri Platformu’nun Oluşum Süreci,” **Bilgi Dünyası**, C. 9, No: 2, 2008, s. 541-553.
- ÇUKADAR, Sami, Gültekin GÜRDAL,

Sönmez ÇELİK, Kerem KAHVECİOĞLU:

“Türkiye’de Üniversite Kütüphaneleri: Mevcut Durum ve Gelecek," **Uluslararası Yükseköğretim Kongresi: Yeni Yönelişler ve Sorunlar (UYK-2011)**, İstanbul, Swisotel, 27-29 Mayıs 2011. (Çevrimiçi)
http://www3.dogus.edu.tr/scelik/makaleler/uyk_2011_Bildiri.pdf, 5 Eylül 2011.

DEMİRAY, Kemal:

Temel Türkçe Sözlük, İstanbul, İnkılap Kitapevi, 3. Basım, 1994.

ERDOĞAN, Phyllis:

“Lisans anlaşmaları” 41. Kütüphane Haftası, Ankara, 2005. (Çevrimiçi)
<http://www.ankos.gen.tr/belgeler/sunumlar-222>, 18 Şubat 2011.

ERDOĞAN, Phyllis L., Bülent KARASÖZEN:

“ANKOS ve Satıcı Firmalarla İlişkileri” (Türkçe çeviri), **Journal of Library Administration**, C. 44, No: 3, 2005, s. 69-83.

ESENSOY, Zerrin:

“TÜBES – TÜBİTAK Bilgi Erişim Sistemi” **Elektrik Mühendisliği**, 1985, s. 195-198.
(Çevrimiçi) http://www.emo.org.tr/ekler/c0991344c3d760a_ek.pdf?dergi=4, 11 Nisan 2011.

GHOSH, T. B.:

“E-Books: Its accessibility, Problems and Prospects in context to Science and Technology Libraries in India”
Proceedings 50th All India Library

Conference (ILA) of Indian Library Association on Knowledge Organization in Digital Environment in Libraries (KODEL): Introspect and Prospect, India, 2004, s. 345-367.

GLARE, P. G. W.:

Oxford Latin Dictionary, Oxford, Oxford University Press, 1982.

GOTSCH, Carl H., Vicky REICH:

"Electronic Publishing of Scientific Journals: Effects On Users, Publishers, and Libraries", 1997. (Çevrimiçi)
<http://www.sul.stanford.edu/staff/pubs/clir/Final.html>, 10 Haziran 2010.

GOUDAR, Im, Poornima NARAYANA:

"Emerging Pricing Models for E-Journals Consortia and Indian Initiatives,"
International Conference on Digital Libraries (ICDL), 24-27 Şubat 2004, New Delhi, India, 2004

GÜNDEN, Adile:

"ÜNAK/OCLC Konsorsiyum Çalışmaları," **Bilgi Dünyası**, C. 2, No: 1, 2001, s. 106-119.

GÜR, Hakan:

"Elektronik derginin avantajları: "Journal of Sports Science and Medicine" Örneği," 2003. (Çevrimiçi)
www.ulakbim.gov.tr/dokumanlar/sempozyum1/hgur.pdf, 2 Temmuz 2011.

GÜRDAL, Gültekin, Ertuğrul ÇİMEN:

"Kullanım İstatistiklerinin Stratejik Analizi," **Country Reports of Turkey**

2010, 11th Meeting of Southern
European Libraries Link (SELL),
Oporto, 3-4 Haziran 2011. (Çevrimiçi)
www.heal-link.gr/SELL/
2011/Day2/Turkey_Sell_Report
_2011.pptm, 1 Eylül 2011.

GÜRSES, Elif Aytek:

“2010 Faaliyetlerimiz ve TÜBİTAK
EKUAL Değerlendirme,” TÜBİTAK
EKUAL VII. Yıllık Toplantısı, 23-25
Mayıs 2011. (Çevrimiçi) [http://ekual.
ulakbim.gov.tr/toplanti/ekual7/gurses.pdf](http://ekual.ulakbim.gov.tr/toplanti/ekual7/gurses.pdf),
14 Mayıs 2011.

GÜZELDERE, Ayşe:

“Veri Tabanları ve Elektronik Dergiler,”
Türk Kütüphaneciliği, C.13, No: 4,
1999, s. 429-431.

HEAL-Link:

(Çevrimiçi) [http://www.heal
link.gr/journals/members.jsp](http://www.heal-link.gr/journals/members.jsp), 14 Haziran
2011.

HukukTürk:

(Çevrimiçi) [https://www.hukukturk.com/
fractal/hukukTurk/pages/membership
NewMember_online.jsp?pObjectId=
463&pViewId=331](https://www.hukukturk.com/fractal/hukukTurk/pages/membershipNewMember_online.jsp?pObjectId=463&pViewId=331), 4 Temmuz 2011.

HORMIA-POUTANEN, Kristiina, Claudine
XENIDOU-DERVOU, Rima KUPRYTE,
Kari STANGE, Alex V. KUZNETSOV,
Hazel M. WOODWARD:

“Consortia in Europe: Describing The
Various Solutions Through Four Country
Examples” **Library Trends**, C. 54, No:
3, 2006, s. 359-381.

International Coalition of Library
Consortia (CSIR):

“CSIR E-Journals Consortium,” 2009.
(Çevrimiçi) <http://www.library.yale.edu/consortia/CSIR.html>, 18 Temmuz 2011.

KARASÖZEN, Bülent, Jane Ann LINDLEY:

“The Impact of ANKOS: Consortium Development in Turkey,” **The Journal of Academic Librarianship**, C. 30 No: 5, 2004, s. 402-409.

KARASÖZEN, Bülent, Burcu Umut ZAN,
Doğan ATILGAN:

” Türkiye’de Açık Erişim ve Bazı Ülkelerle Karşılaştırma,” **Türk Kütüphaneciliği**, C. 24, No: 2, 2010, s. 235-257.

KAYAOĞLU, Hülya Dilek:

“Bilimsel İletişim Sürecinde Basılı Dergiden Elektronik Dergiye Geçiş” **Aysel Yontar Armağanı**, İstanbul, Türk Kütüphaneciler Derneği İstanbul Şubesi, 2004, s. 37-65.

KAYAOĞLU, Hülya Dilek:

“Bilimsel İletişim Süreci ve Elektronik Kaynakların Derme Yönetimine Etkisi” İstanbul Üniversitesi, 1. Uluslararası Bilgi Hizmetleri Sempozyumu (yayınlanmamış bildiri), Mayıs 2006.

KAYAOĞLU, Hülya Dilek:

“Açık Erişim Kavramı ve Gelişmekte Olan Bir Ülke Olarak Türkiye İçin Anlamı,” **Türk Kütüphaneciliği**, C. 20, No: 1, 2006, s. 29-60.

KAYGUSUZ, Ayhan, Buket BENEK:

“Elektronik Ortamda Konsorsiyum Yönetimi” XI. “Türkiye’de Internet” Konferansı, Ankara, TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi, 21-23 Aralık 2006.

KONYA, Ümit:

“Elektronik Kitaplar,” **Aysel Yontar Armağanı** İstanbul, Türk Kütüphaneciler Derneği İstanbul Şubesi, 2004 s. 67-71.

KOPP, James J.:

“Library Consortia and Information Technology: The Past, the Present, the Promise,” **Information Technology and Libraries**, C.17, No: 1, 1998, s. 7-12.

KÜÇÜK, Mehmet E., Umut AL, Gülten ALIR, İrem SOYDAL, Yurdagül ÜNAL:

“Türkiye’de Kütüphanelerarası İşbirliği Üzerine Bir Değerlendirme,” **Türk Kütüphaneciliği**, C. 18 No: 2, 2004, s. 119-134.

KÜÇÜK, Mehmet Emin, Umut AL, N. Erol OLCAY:

“Türkiye’de Bilimsel Elektronik Dergiler,” **Türk Kütüphaneciliği**, C. 22, No: 3, 2008, s. 308-319.

LEI, David, Jr. John W. SLOCUM:

“Global Strategy, Competence: Building and Strategic Alliances,” **California Management Review**, C. 35, No: 1, 1992, s. 81-97.

LINDLEY, Jane:

“Konsorsiyumların Gelişimi Ve Uluslararası Kütüphane Konsorsiyumu Koalisyonu,” **Kütüphanecilikte yeni**

gelişmeler, kavramlar ve olgular, 37.
Kütüphane Haftası Bildirileri, 26 Mart
- 01 Nisan 2001, Yay. Haz. Ali Can,
Tayfun Gülle, Oya Gürdal ve Erol
Yılmaz, Ankara, Türk Kütüphaneciler
Derneği, No: 39, 2002.

MEYER, Richard W.:

“Monopoly Power and Electronic
Journals,” **Library Quarterly**, C. 67 No:
4, 1997, s. 325-349.

MiTOS Ulusal Açık Erişim Sistemi

Haber Bülteni:

No: 8, 2011. (Çevrimiçi)
<http://www.acikerisim.net/blog/>, 29 Eylül
2011.

NFİLA, Reason Baathuli,
Kwasi DARKO-AMPEM:

“Developments in Academic Library
Consortia From The 1960s Through to
2000: A Review of The Literature,”
Library Management, C. 23, No: 4/5,
2002, s. 203-212.

OBST, Oliver:

“Patterns and costs of printed and online
journal usage,” **Health Information and
Libraries Journal**, C. 20, No: 1, 2003, s.
22-32.

ODLIS:

Online Dictionary of Library and
Information Science, 2002, s. 1-733.
(Çevrimiçi) [http://vlado.fmf.uni-](http://vlado.fmf.uni-lj.si/pub/networks/data/dic/odlis/odlis.pdf)
[lj.si/pub/networks/data/dic/odlis/odlis.pdf](http://vlado.fmf.uni-lj.si/pub/networks/data/dic/odlis/odlis.pdf),
12 Kasım 2010.

OhioLink:

“The Ohio Library and Information Network,” 2010. (Çevrimiçi)
<http://www.ohiolink.edu/about/what-is-ol.html>, 13 Eylül 2011.

OLCAY, Erol:

“Elektronik Bilgi Kaynakları ve Derme Geliştirme Politikaları,” **3. Türkiye’de İnternet Konferansı**, 21-23 Kasım 1997, Ankara, Orta Doğu Teknik Üniversitesi (Çevrimiçi) <http://inet-tr.org.tr/inetconf3/bildiriler/kutuphan.htm>, 5 Mayıs 2010.

ÖNDER, Işık:

“e-Kitap ve Dünyada Elektronik Kitap Yayıncılığı,” **Türk Kütüphaneciliği**, C. 21, No: 1, 2011, s. 97-105.

ÖNDER, Işık:

“**Elektronik Kitap Olgusu ve Türkiye’de Durum**,” (Yüksek Lisans Tezi), Ankara, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Bilgi ve Belge Yönetimi Anabilim Dalı, 2010.

ÖZEL, Nevzat, Aykut BAYRAKTAR:

“**Kütüphaneler Arası İşbirliği ve Konsorsiyumlar**,” 2003. (Çevrimiçi)
<http://yunus.hacettepe.edu.tr/~nozel/kutarisbvekonso.htm>, 28 Nisan 2010.

ÖZEN, Hacer:

“Elektronik Dergilerde Kullanım Analizi: ANKOS ve ODTÜ Örneği” (Bildiri) **Değişen Dünyada Bilgi Yönetimi Sempozyumu**, 24-26 Ekim 2007, Yay. haz. Serap Kurbanoglu, Yaşar Tonta ve Umut Al, Ankara, Hacettepe Üniversitesi

Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü, 2007,
s. 201-208.

PATHAK, Sandeep K., Neela DESHPANDE: "Importance of Consortia in Developing Countries-An Indian Scenario," **The International Information and Library Review**, C. 36, No: 3, 2004, s. 227- 231.

PATRA, Chandana: "Introducing E-Journal Services: An Experience", **The Electronic Library**, C. 24, No: 6, 2006, s. 820-831.

PETERS, Thomas A.: "Agile Innovation Clubs," **Journal of Academic Librarianship**, C. 27, No: 2, 2001, s. 149-151.

POLAT, Coşkun: "Bilimsel Bilgiye Açık Erişim ve Kurumsal Açık Erişim Arşivleri," **A.Ü. Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi**, C. 6, No: 37, 2006, s. 53-80.

PROSSER, David: "The Next Information Revolution-How Open Access Repositories And Journals Will Transform Scholarly Communications," **LIBER Quarterly**, C. 14, No: 1, 2004. (Çevrimiçi)
<http://webdoc.gwdg.de/edoc/aw/liber/lq-1-04/prosser.pdf>, 17 Eylül 2010.

PÜSKÜLLÜOĞLU, Ali: **Arkadaş Türkçe Sözlük**, Ankara, Yayınevi, 2. Basım, 1997.

RANEY, R. Keith:

“One Scientist's View: Into a Glass

Darkly, **Journal of Electronic**

Publishing, C. 4, No: 2, 1998.

(Çevrimiçi) [http://quod.lib.umich.edu/](http://quod.lib.umich.edu/cgi/t/text/text-idx?c=jep;view=text;rgn=main;idno=3336451.0004.206)

[cgi/t/text/text-idx?c=jep;view=text;rgn](http://quod.lib.umich.edu/cgi/t/text/text-idx?c=jep;view=text;rgn=main;idno=3336451.0004.206)

[=main;idno=3336451.0004.206,](http://quod.lib.umich.edu/cgi/t/text/text-idx?c=jep;view=text;rgn=main;idno=3336451.0004.206)

3 Temmuz 2011.

SALMAN, Pınar:

“**Elektronik Bilgi Kaynaklarının Seçimi**

ve Değerlendirilmesi: Hacettepe

Üniversitesi Kütüphaneleri Örneği,”

(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi),

Ankara, Hacettepe Üniversitesi Sosyal

Bilimler Enstitüsü Bilgi ve Belge

Yönetimi Anabilim Dalı, 2002.

SHACHAF, Pnina:

“Nationwide library consortia life cycle,”

Libri, C. 53, 2003, s.94-102.

SpringerLink:

(Çevrimiçi) <http://www.springerlink.com/>,

8 Mayıs 2011.

STANGE, Kari, Kristiina HORMIA-POUTANEN,

Karin B. GRONVALL, Eeva LAURILA:

“Cost division models in BIBSAM and

FinELib consortia,” **The Journal for the**

Serials Community, C. 16, No: 3, 2003,

s. 285-292.

TDK (Türk Dil Kurumu):

“**Türkçe Sözlük**,” Ankara, Türk Tarih

Kurumu Basımevi, 1988.

THORNTON, Glenda Ann:

“Impact of Electronic Resources on

Collection Development, the Roles of

Librarians, and Library Consortia,”

Library Trends, C. 48, No: 4, 2000, s. 842-856.

TONTA, Yaşar:

“Elektronik yayıncılık, bilimsel iletişim ve kütüphaneler,” **Türk Kütüphaneciliği**, C. 11, No: 4, 1997, s. 305-314.

TONTA, Yaşar:

“Kütüphanelerarası İşbirliğinin Neresindeyiz?” **Bilginin Serüveni: Dünü, Bugünü, Yarını: Türk Kütüphaneciler Derneği’nin Kuruluşunun 50. Yılı Uluslararası Sempozyum Bildirileri, 17-21 Kasım 1999**, Yay. haz. Özlem Bayram... [ve öte.], Ankara, TKD, 1999, s. 493- 514.

TONTA, Yaşar:

“Elektronik Yayıncılıkta Son Gelişmeler,” **Bilgi Dünyası**, C. 1, No: 1, 2000, s. 89-132.

TONTA, Yaşar:

“Elektronik Yayıncılık ve Elektronik Bilgi Kaynakları,” 2002. (Çevrimiçi) <http://yunus.hacettepe.edu.tr/~tonta/courses/fall2002/kut655/02-e-yayincilik-e-bilgi-kaynaklari.pdf>, 12 Haziran 2011.

TOPLU, Mehmet:

“Ulusal Bilgi Ağları ve Türkiye,” (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1991.

TOPLU, Mehmet:

“Üniversite Kütüphanelerinin Bilimsel Araştırmadaki İşlevi Ve Türkiye Gerçeği,”

Türk Kütüphaneciliği, C. 6, No: 2, 1992, s. 89-107.

TOPLU, Mehmet:

“Elektronik Yayıncılığın Ortak Koleksiyon Geliştirme ve Kütüphane Konsorsiyumlarına Etkileri ve Türkiye’deki Uygulamalar,” **Türk Kütüphaneciliği**, C. 23, No: 3, 2009, s. 448-488.

TUNCER, Nilüfer:

“Yükseköğretim Kurulu Dökümantasyon ve Uluslararası Bilgi Tarama Merkezi,” **Yükseköğretim Bülteni**, Mart 1986, s. 33-35.

TÜBİTAK EKUAL:

(Çevrimiçi) <http://ekual.ulakbim.gov.tr/hakkinda/>, 7 Nisan 2011.

ULAKBİM:

“TÜBİTAK EKUAL Hakkında,” 2011. (Çevrimiçi) <http://ekual.ulakbim.gov.tr/hakkinda/>, 5 Ağustos 2011.

ULAKBİM:

“Sağlık Bakanlığı Eğitim ve Araştırma Hastaneleri İçin Bilgi Hizmetleri,” 2011. (Çevrimiçi) <http://ekual.ulakbim.gov.tr/eah/>, 10 Ağustos 2011.

ÜNAK-OCLC Konsorsiyumu:

(Çevrimiçi) <http://www.unak.org.tr/unakoclc/>, 4 Ağustos 2011.

ÜNAL, Yurdağül:

“Dergi Kullanım Verilerinin Bibliyometrik Analizi ve Koleksiyon Yönetiminde Kullanımı,” (Doktora Tezi), Ankara, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Bilgi ve Belge Yönetimi Anabilim Dalı, 2008.

VARAPRASAD, S.J.D., S. MADHUSUDHAN:

“E-journal Consortium: Is it a Success Story Always? “ **DESIDOC Journal of Library and Information Technology**, C. 30, No: 2, 2010, s. 92-96.

VELTEROP, Johannes (Jan) JM:

“Open Access Publishing And Scholarly Societies: A Guide,” **Open Society Institute**, New York, 2005, s. 1-34.

(Çevrimiçi)

http://www.soros.org/openaccess/pdf/open_access_publishing_and_scholarly_societies.pdf, 10 Eylül 2010.

XENIDOU-DERVOU, Claudine:

"Consortial Journal Licensing: Experiences of Greek Academic Libraries," **Interlending and Document Supply**, C. 29, No: 3, 2001, s. 120-125.

XENIDOU-DERVOU Claudine:

“Hellenic Academic Libraries Link (HEAL-Link): When, Why, How?” **FECYT (Spanish Foundation for Science and Technology) Seminar**, Madrid, Spain, 2007, s.1-10.

XENIDOU-DERVOU Claudine:

“2010-2011: Update” **SELL**, Oporto, 2011, s. 1-15. (Çevrimiçi)
<http://www.heal-link.gr/SELL/>

2011/Day1/HEALLINK_SELL_2011.ppt,
11 Kasım 2011.

WILLINSKY, John:

“Scholarly Associations And The
Economic Viability Of Open Access
Publishing,” **Journal of Digital
Information**, C. 4, No: 2, 2004.
(Çevrimiçi) [http://journals.tdl.org/
jodi/article/view/104/103](http://journals.tdl.org/jodi/article/view/104/103), 8 Şubat 2010.

YALÇIN, Yusuf:

“Elektronik veri tabanlarında maliyet-
fayda analizi: Başkent Üniversitesi
Kütüphanesi Uygulaması,”
(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi),
Ankara, Hacettepe Üniversitesi Sosyal
Bilimler Enstitüsü Bilgi ve Belge
Yönetimi Anabilim Dalı, 2006.

YENİKURTULUŞ, Hatice:

“Üniversite Kütüphanelerinde
Elektronik Bilgi Kaynaklarına Dayalı
Yararlandırma Hizmeti: İstanbul Bilgi
Üniversitesi Kütüphanesi Uygulama
Örneği.” (Yüksek Lisans Tezi), İstanbul,
İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler
Enstitüsü Bilgi ve Belge Yönetimi
Anabilim Dalı, 2007.

YILMAZ, Ejder:

Hukuk Sözlüğü, Ankara, 5. Basım, 1996.

YÖK (Yüksek Öğretim Kurulu) Ulusal

Tez Merkezi:

(Çevrimiçi) <http://tez2.yok.gov.tr/>, 13
Eylül 2011.

YÖRÜ, Halime Atıl:

“Türkiye’de Yürütülen Kütüphaneler Arası Materyal Ödünç Alma/ Verme ve Belge Sağlama Hizmetlerine Toplu Bir Bakış,” **Türk Kütüphaneciliği**, C. 22, No: 1, 2008, s. 82-106.

ŽIVKOVIĆ, Daniela:

“The Electronic Book: Evolution or Revolution?,” **Bilgi Dünyası**, C. 9, No: 1, 2008, s. 1-20.

Ek 1. TÜBİTAK ELEKTRONİK KAYNAKLAR ULUSAL AKADEMİK LİSANS – EKUAL KULLANIM HAKLARI SÖZLEŞMESİ

Bu Kullanım Hakları Sözleşmesi; Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu'na (TÜBİTAK) bağlı bir AR-GE Kolaylık Birimi olan, Ulusal Akademik Ağ ve Bilgi Merkezi (ULAKBİM) ile Rektörlüğü arasında...../...../ tarihinde imzalanmıştır.

Madde 1. AMAC

Bu Kullanım Hakları Sözleşmesi; Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu'na (TÜBİTAK) bağlı bir AR-GE Kolaylık Birimi olan, Ulusal Akademik Ağ ve Bilgi Merkezi (ULAKBİM) tarafından yürütülen, TÜBİTAK “Elektronik Kaynaklar Ulusal Akademik Lisansı” (EKUAL) projesi kapsamında erişime açık olan tam metin ve bibliyografik veri tabanlarının kullanımına yönelik usul ve esasları saptamak amacıyla düzenlenmiştir.

Madde 2. KAPSAM

Bu kullanım hakları sözleşmesi TÜBİTAK EKUAL kapsamında hizmet verilen Kullanıcı Kurumlara ve Yetkili Kullanıcılara sağlanan hizmete ilişkin esasları kapsar.

Madde 3. TANIMLAR

TÜBİTAK EKUAL:

TÜBİTAK ULAKBİM tarafından, bazı tam metin ve bibliyografik veri tabanlarının, Türkiye'deki ilgili akademik ve araştırma kurumlarının erişimine açılması için 2006

yılında başlatılan ve açık adıyla “Elektronik Kaynaklar Ulusal Akademik Lisansı” olarak bilinen projenin adıdır.

Kullanıcı Kurum:

TÜBİTAK EKUAL hizmetlerinden yararlanmak amacıyla bu sözleşmeye taraf olan ve bu sözleşmenin koşullarına bağlı kalmayı kabul etmiş olan üniversite, Sağlık Bakanlığı Eğitim Araştırma Hastanesi, eğitim kuruluğu veya araştırma kurumudur.

Yetkili Kullanıcı:

Kullanıcı kurumlar ve kurumlarda çalışan sürekli, geçici, sözleşmeli personel, mevcut öğretim elemanları, öğrencileri ve diğer personeldir. Söz konusu yetkili kişiler; evleri, lojmanları, öğrenci yurtları da dahil olmak üzere, kullanıcı kurumların kütüphane binalarındaki, çalıştıkları veya eğitim gördükleri tüm mekanlarındaki Güvenli Ağa erişimlerine izin verilen veya kullanıcı kurum tarafından şifre ya da başka bir yetki verilmiş kişilerdir.

Ayrıca, kullanıcı kurumun personeli olmadığı halde, kütüphane ya da bilgi hizmetlerinden yararlanmasına, kullanıcı kurumun yerleştiği bina alanı içindeki bilgisayar terminallerinden Güvenli Ağa erişmesine izin verilen kişiler (geçici kullanıcılar) de yetkili kullanıcılarıdır.

Veri Tabanı:

TÜBİTAK EKUAL kapsamında kullanıcı kurumların erişimlerine açılan elektronik dergiler koleksiyonu ve/veya bibliyografik kayıtlar sunan bilgi kaynakları koleksiyonudur.

Lisanslı Materyaller:

TÜBİTAK EKUAL kapsamında Eser veya Hak Sahipleri ile TÜBİTAK ULAKBİM arasında söz konusu materyallerin sınırlı kullanımına ilişkin devredilemez ve inhisarı olmayan bir lisans anlaşması bulunan, elektronik bilgi kaynakları ve veri tabanlarıdır.

Ticari Kullanım:

Kullanıcı kurum ve bunun yetkili kullanıcısı için veya bunlardan biri tarafından, Lisanslı Materyallerin para kazanmak amacıyla satışı, ödünç verilmesi, transferi, kiralınması veya başka bir şekilde kullanımını ifade eder.

Fikri Mülkiyet Hakları:

Patentler, ticari markalar, ticari isimler, tasarımlarda dahil olmak üzere bütün sinai mülkiyet hakları ve 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'nda düzenlenen telif haklarının tamamını (veri tabanları ve bilgisayar yazılımlarındaki haklar da dahil olmak üzere) ifade eder.

Erişim Sağlanacak Alan:

Kullanıcı Kurumlar tarafından işletilen kütüphane binaları, okullar ve hastanelerdir.

Güvenli Ağ:

Sadece kullanıcı kurum tarafından onaylanmış, ağa girişte ve ağda kaldığı sürece kimliği düzenli olarak ve mümkün olan en iyi şekilde doğrulanan (şifreler vb.ile) ve davranışları kullanıcı kurum tarafından düzenlenen yetkili kullanıcıların erişebildiği bir ağıdır.

Eser Sahipleri veya Hak Sahipleri:

TÜBİTAK EKUAL kapsamında kullanıma açılan Veri Tabanları üzerindeki hakların sahibi olan ve TÜBİTAK ULAKBİM ile lisans anlaşması yapan kişi, kurum veya kuruluşlardır.

Madde 4. KULLANIM HAKLARI

4.1 TÜBİTAK ULAKBİM, bu sözleşme ile kullanıcı kurum ve yetkili kullanıcılarına, kendi tekelinde olmayan ve başkasına devredilmesi mümkün olmayan Lisanslı Materyallere, Yetkili Kullanıcıların Güvenli Ağ yoluyla ve araştırma, öğretim, kişisel çalışma, kullanıcı kurum ve yetkili kullanıcılarının olağan uygulama ve faaliyetleri ile ilgili erişim hakkı verir.

4.2 Kullanıcı Kurum;

4.2.1 Lisanslı Materyallerin etkin kullanımını sağlamak amacıyla, Yetkili Kullanıcıların çoklu kopya almasına izin vermeden, Lisanslı Materyallerin belli bölümlerinin yerel elektronik kopyalarını yapabilir,

4.2.2 Yetkili Kullanıcılarının Lisanslı Materyallere Güvenli Ağ yoluyla Sunucudan erişimine izin verebilir,

4.2.3 Yetkili Kullanıcılarının, akademik çalışmalarda kullanım amacıyla Lisanslı Materyallere güvenli ağ üzerinden erişimini sağlayabilir,

4.2.4 5846 sayılı Kanun ile basılı eserler bakımından öngörülen şartlara uygun kullanmaları şartı ile, Yetkili Kullanıcı olmayan bir kişiye ait bir araştırma için ya da kişisel çalışma amacıyla istenen tek makalelerin tek basılı kopyalarını sağlayabilir,

4.2.5 Yetkili Kullanıcıları veya Yetkili Kullanıcı gruplarını eğitme amacıyla, Lisanslı Materyallerin belirli bölümlerini bilgisayarda görüntüleyip, yükleyebilir veya basabilir.

4.3 Yetkili Kullanıcılar, Madde 5'e uygun olarak;

4.3.1 Lisanslı Materyalleri araştırabilir, görebilir, ekrana geri getirebilir, bilgisayarda açabilir,

4.3.2 Lisanslı Materyallerden bazı bölümleri veya tek makaleleri kişisel kullanımı için elektronik ortamda saklayabilir, bunları seminer, konferans, çalıştay ve benzeri çalışmalarda, kaynak belirtmek koşuluyla kullanabilir,

4.3.3 Lisanslı Materyallerin bazı bölümlerinden basılı bir kopya alabilir,

4.3.4 Lisanslı Materyallerden bazı bölümleri veya tek makalelerin bir kopyasını basılı ya da elektronik olarak diğer Yetkili Kullanıcılara gönderebilir.

4.3.5 Lisanslı Materyallerden, bazı bölümleri veya tek makalelerin bir kopyasını basılı ya da elektronik olarak, ticari amaç dışındaki bir araştırma için ya da akademik bir çalışma amacıyla gönderebilir.

4.3.6 Bu Sözleşmedeki hiç bir hüküm, Kullanıcı kurumun ya da herhangi bir Yetkili Kullanıcının, 5846 Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu ya da Türkiye'nin taraf olduğu herhangi bir uluslararası telif hakları sözleşmesinin Eser Sahipleri ve Hak Sahiplerine tanıdığı yasal hakların ihlal etmesine cevaz verecek şekilde yorumlanamaz.

Madde 5. YASAKLANMIS KULLANIMLAR

5.1 Ne Kullanıcı Kurum, ne de herhangi bir Yetkili Kullanıcısı:

5.1.1 Yazarların isimlerini, Lisanslı Materyallerde görülen Eser Sahibi veya Hak Sahibinin telif hakkı ile ilgili notlarını veya diğer tanımlama ve hakları belirten izleri silemez veya değiştiremez,

5.1.2 Madde 4'de izin verilenler dışında, Lisanslı Materyallerden, herhangi bir amaçla sistematik olarak çok sayıda baskı veya elektronik kopya yapamaz ve bunun için kullanılan robot yazılımlar ve bunların benzeri araçlar kullanamaz,

5.1.3 Lisanslı Materyallerin hiç bir parçasını Güvenli Ağ dışında, internet ve world wide web dahil, herhangi bir elektronik ağ üzerine yükleyemez ve dağıtamaz.

5.2 Aşağıdaki durumlarda Yayıncı/Derleyici/Aracı'nın açık yazılı izni gerekli olduğundan, Lisans Sahibi TÜBİTAK ULAKBİM ile iletişime geçilmesi zorunludur:

5.2.1 Lisanslı Materyallerin tümünü ya da bir kısmını ticari bir amaçla kullanmak,

5.2.2 Bu sözleşmenin izin verdiği haller dışında, Lisanslı Materyallerin tümünü ya da bir kısmını, Yetkili Kullanıcılar dışındaki kişilere sistematik olarak dağıtmak,

5.2.3 Lisanslı Materyalleri, Lisanslı Materyaller temel alınarak veya onların başka Materyallerle birleştirilmesiyle hazırlanmış eserleri, bu Sözleşmeyle izin verilen koşullar dışında yayımlamak, dağıtmak veya edinilmesini sağlamak,

5.2.4 Lisanslı Materyalleri, bilgisayar ekranında görülmelerini kolaylaştırmak için gerekebilecek müdahaleler veya başka bir nedenle Yetkili Kullanıcılara bu Sözleşmede verilmiş izinlerin dışında, değiştirmek, kısaltmak, uyarlamak, telif hakları ile ilgili notlar ve uyarı sözcüklerinin veya bu sözcüklerin yerlerini değiştirmek.

5.3 Kullanıma yönelik ihlallerin tespit edilmesi durumunda Kullanıcı Kurumun erişimi işbu sözleşmenin 9. maddesi uyarınca kesilir.

Madde 6. BELGE SAĞLAMA

Kullanıcı Kurumlar, diğer bir Kullanıcı Kuruma ve/veya Kullanıcı Kurum olmayan bir kuruma ya da bu kurumun kullanıcılarına ya da bireysel olarak başvuran kişilere, TÜBİTAK EKUAL kapsamındaki Lisanslı Materyallerle, TÜBİTAK ULAKBİM'in yazılı izni olmadan, sistematik şekilde Belge Sağlama Hizmeti veremez.

Madde 7. KURS PAKETLERİ VE ELEKTRONİK REZERV

Yukarıdaki Madde 5'e uygun olarak, Kullanıcı Kurumlar, Lisanslı Materyallerin bölümlerini, ticari amaç dışında, bir Kullanıcı Kurumda yapılan eğitim sırasında Yetkili Kullanıcıların yararlanabilmesi için, basılı Ders Paketleri veya Elektronik Rezerve koleksiyonlarına dahil edebilir.

Bu tür materyallerin her biri kaynak hakkında yeterli bilgi taşımali, alınan kısmın başlık ve yazarı, eserin adı, Eser Sahibi ve/veya Hak Sahibinin adı verilmelidir. Kullanıcı Kurum, bu amaçla kullanımı sona erdiği zaman, bu tür materyallerin kopyalarını silmelidir.

Madde 8. KULLANICI KURUMUN YÜKÜMLÜLÜKLERİ

8.1 Kullanıcı Kurum;

8.1.1 Yetkili Kullanıcılarını bu Sözleşmenin koşullarından haberdar edecek ve gerekli önlemleri alacaktır,

8.1.2 Bu Sözleşmenin koşullarından herhangi birinin ihlaline dair bir bilgi alırsa, ihlali yapan Yetkili Kullanıcı ile derhal görüşerek gerekli uyarılarda bulunacak ve ihlalin tekrarlanmaması için gerekli önlemleri alacaktır,

8.1.3 Bu Sözleşmenin koşullarından herhangi birinin ihlaline dair bir bilgi alırsa TÜBİTAK ULAKBİM'i durumdan haberdar edecektir,

8.1.4 Tüm Yetkili Kullanıcıların, Lisanslı Materyallerle ilgili Fikri Mülkiyet Haklarına saygı göstermelerinin önemi ve bunu yapmadıkları takdirde her Kullanıcı Kurum ve Yetkili Kullanıcının maruz kalacağı cezai müeyyideler konusunda haberdar edecektir,

8.1.5 Yetkili Kullanıcıları bu Sözleşmenin şartlarından haberdar edecek ve Lisanslı Materyalleri yetkisiz kullanımdan ve Lisansın diğer şekillerde ihlal edilmesinden korumak için gereken önlemleri alacaktır,

8.1.6 Yetkisiz kullanım ya da herhangi bir ihlalin tespit edilmesi halinde en geç 10 gün içerisinde TÜBİTAK ULAKBİM'i haberdar edecek ve bu olayın hemen son bulmasını sağlamak ve tekrarını önlemek için, disiplin önlemleri dahil, gereken makul ve uygun işlemleri yapacaktır,

8.1.7 Şifre ve diğer erişim bilgilerini sadece Yetkili Kullanıcılara verecek (geçici kullanıcılar hariç), ve Yetkili Kullanıcıların bu bilgileri üçüncü şahıslara açıklamalarını önleyecektir,

8.1.8 Kuruma ait tüm IP adreslerinin tam ve güncel kayıtlarını tutarak, yapılan değişikliklerden TÜBİTAK ULAKBİM'i haberdar edecektir,

8.1.9 Lisanslı Materyallere, "sadece" Yetkili Kullanıcıların erişimini sağlayacaktır.

Madde 9. LİSANSLI MATERYALLERE ERİŞİMİN KESİLMESİ

9.1 Aşağıdaki hallerde Kullanıcı Kurumun Lisanslı Materyallere erişimi kesilir:

9.1.1 Kullanıcı Kurum, bu sözleşmede geçen koşulları kabul etmez ve ayrıca bu sözleşme kurum yetkilisi tarafından imzalanıp TÜBİTAK ULAKBİM'e gönderilmezse,

9.1.2 Kullanıcı Kurum ve onun bütün Yetkili Kullanıcıları, Eser Sahibi veya Hak Sahibinin telif haklarını veya diğer Fikri Mülkiyet Haklarını veya bu sözleşmede geçen hükümleri ihlal eder ve Eser Sahibi veya Hak Sahibi ya da TÜBİTAK ULAKBİM tarafından yazılı olarak uyarılmasından itibaren on beş (15) gün içinde bunu telafi etmezse,

9.1.3 Kullanıcı Kurumun, yıllık abonelik dönemleri içinde kullanım istatistiklerinin düşüklüğünden kaynaklanan kurum bazındaki birim maliyetin yükselmesi durumunda, Lisanslı Materyallere erişimi iptal edilebilir,

9.1.4 ULAKBİM, Kullanıcı Kuruma 15 gün öncesinden sebeplerini bildirmek koşuluyla, bu sözleşme uyarınca sağladığı erişimi kesebilir.

Madde 10. GENEL

10.1 Bu Sözleşmede yapılacak değişiklikler ancak yazılı olarak hazırlanıp her iki tarafın da imzalanması halinde geçerli sayılırlar,

10.2 Bu Sözleşme'nin hükümlerinden herhangi birinin geçersiz ve uygulama dışı kalması, geri kalan kısmının devamlılığını ve geçerliliğini etkilemez,

10.3 Eğer taraflar, bu Sözleşmenin yorumlanması üzerinde veya bir tarafın ya da Kullanıcı Kurumun Sözleşmenin herhangi bir kısmını ihlal ettiği konusunda ihtilafa düşerlerse, taraflar görüşmelere başlayacak ve hukuki veya idari süreçleri başlatmadan önce anlaşma yoluyla sorunu çözümlmeye çalışacaklardır,

10.4 Taraflar, bu Sözleşmeyle ilgili ortaya çıkabilecek bütün anlaşmazlıkların çözümlenmesinde Ankara Mahkemelerinin yetkili olduğunu kabul ve beyan ederler.

Madde 11. SORUMLULUK

11.1 İşbu sözleşmenin hiçbir hükmü, TÜBİTAK ULAKBİM'in bu sözleşme uyarınca Kullanıcı Kurumlara veya Yetkili Kullanıcılara karşı sorumlu tutulabileceği şeklinde yorumlanamaz. Lisanslı Materyalin ve sözleşme kapsamında erişime açılan materyalin kullanımından doğabilecek bütün sorumluluk söz konusu materyali kullanan kişi veya kurumlara aittir.

11.2 TÜBİTAK ULAKBİM, Lisanslı Materyalin ve sözleşme kapsamında erişim olanağı sağlanan materyalin doğruluğu, kullanıldığı alana ve amaca uygunluğu konusunda hiçbir taahhüdü veya garantisi bulunmamaktadır.

11.3 Kullanıcı Kurum aracılığıyla veri tabanından faydalanan veya Kullanıcı Kurumun kasıt veya ihmali neticesinde veri tabanına erişim sağlayan 3. kişilerin, bu erişimleri ile eser sahiplerinin mevzuattan doğan haklarını ihlal etmesi ve bu durumdan TÜBİTAK ULAKBİM'in sorumlu tutulması halinde, bundan doğan her türlü zarar, Kullanıcı Kurum tarafından herhangi bir dava veya takip neticesi beklenmeksizin, TÜBİTAK ULAKBİM'in bildirimi üzerine karşılanır. Bu sözleşme kapsamındaki yükümlölüklerini yerine getirmeyen Kullanıcı Kurum, bu kişi ve kuruluşlarla birlikte müştereken ve müteselsilen sorumludur.

Madde 12. YÜRÜRLÜK VE SÜRE

12.1 İşbu Sözleşme imzalandığı tarihte yürürlüğe girer.

12.2 Bu sözleşme, Lisanslı Materyale erişim hakkı olduğu sürece yürürlükte kalır. Ancak, bir ihlal olması durumunda, TÜBİTAK ULAKBİM tarafından Sözleşmenin 9. maddesi uyarınca Kullanıcı Kurumun Lisanslı Materyale erişiminin kesilmesine kadar yürürlükte kalır.

Ek 2. TÜRK ULUSAL SİTE LİSANSI (TRNSL) ve LİSANS İLKELERİ

Anadolu Üniversite Kütüphaneleri Konsorsiyumu (ANKOS)'un konsorsiyum üyesi olan Türk üniversite ve araştırma kütüphaneleri adına eğitim amaçlı elektronik malzeme toplu alımı görüşmelerini hangi koşullarla yapacağını belirlemektedir.

Aşağıda sıralanan TRNSL'na dahil edilen ilkeler, ANKOS' un üyesi olduğu Kütüphane Konsorsiyumları Uluslararası Koalisyonu (ICOLC)'nunkilerle uyum halindedir. Bu ilkeler ANKOS'un elektronik ürünlerin yayıncı ve satıcılarının yapacakları teklifleri değerlendirmek için kullanacağı kriterleri oluşturmaktadır. Fiyatlandırma ve diğer özel koşullar, ilgili yayıncı ve satıcılarla yapılacak görüşmeler sırasında tartışılacaktır.

1. Temel İlkeler

1.1 ANKOS, lisanslı malzemelere ve ilgili sayısal arşivlere güvenilir erişimi ve bunların sorumlu bir şekilde kullanımını sağlamak için, tüm önemli konularda yapacağı anlaşmalarda TRNSL'ye bağlı kalacaktır.

1.2 ANKOS, Konsorsiyum'un, zamanla, Türkiye'deki tüm kamu ve özel üniversite kütüphaneleri ile araştırma kütüphanelerini de içine alacak şekilde genişlemesine ve mevcut üyelerin katılımını sürdürmesine olanak veren anlaşmalara girecektir. Konsorsiyum anlaşması çerçevesinde kapsanan bilgilere, tüm ANKOS üyeleri erişim hakkına sahiptirler.

1.3 ANKOS lisans girişimleri, anlaşmanın tüm taraflarının sağladığı mülkiyet hakları bilgilerinin gizliliğine saygı göstererek, şeffaf ve etik uygulamaları temel alacaktır.

1.4 ANKOS, Türk akademisyenlerinin tüm temel disiplinlerdeki bilgi ihtiyaçlarına cevap verecek, dünyadaki saygın bilim adamlarının eserlerini kapsayacak ve hem güncel hem de geriye dönük malzemeyi içerecek kaynakların lisanslarını takip ederek edinmeye çalışacaktır.

1.5 ANKOS,

1.5.1 en fazla sayıda araştırmacının ilgi ve yararına olan;

1.5.2 hem temel hem ileri tarama olanaklarıyla (PDF veya benzeri) tam-görüntü içerik sağlayan;

1.5.3 yetkili kullanıcılar tarafından masaüstünden, ya da Internet yoluyla uzak noktalardan, çeşitli Ağ tarayıcıları kullanarak ve normalde kullanıcının işlem birimine özel veya satın alacağı yazılımlar gerektirmeden erişilebilen;

1.5.4 lisansör tarafından entegre erişim sağlayan platformlarda işletilen ve mevcut uluslararası birlikte çalışılabilirlik (interoperability) standartlarına bağlı kalan;

1.5.5 lisanslı elektronik malzemelere kaydıhayat şartı ile erişim sağlayan ve

1.5.6 üyeleri için elektronik kaynaklara ekonomik yatırım olanakları içeren veri tabanları ve ürünlere öncelik verecektir.

2. Yetkili Kullanım Hakları

2.1 Lisanslar, ANKOS üyesi kuruluşların tüm öğretim elemanları, öğrenci, personel ve diğer iyi niyetli üyelerine herhangi bir noktadan erişim hakkı sağlayacaktır.

2.2 Lisanslar, walk-in (geçici) kullanıcılara, üye kütüphanelerdeki kamuya açık terminallerden lisanslı malzemelere erişim hakkı sağlayacaktır.

2.3 Lisanslar, yetkili ve walk-in (geçici) kullanıcılara; lisanslı bilgilerin makul bir bölümünü tarama, ekrana getirme (retrieve), basma, yükleme ve elektronik olarak saklama hakkını verecektir.

2.4 Lisanslar, katılan ANKOS üyelerine, lisanslı malzemeleri kurs paketlerinde ve elektronik reserve'lerde kullanmak ve kuruluşlar arasında güvenli elektronik ağlar yoluyla kütüphaneler arası ödünç alma hizmetleri sağlamak ve uç kullanıcılar için sadece basılı kopyaları hazırlamak haklarını verecektir.

2.5 Lisanslar, bakım ve idari nedenlerle yapılan kesintiler minimumda tutularak, 24 saat x 7 gün kesintisiz erişim olanağı sağlayacaktır.

2.6 Lisanslar, ANKOS'a; yedek kopyalar yapmak, abone olunan malzemeyi yerinde alıkoymak ve önceden belirlenecek mekanizmalarla abone olunan içeriğe kaydıhayat şartı ile erişebilmek hakkını verecektir.

2.7 Lisanslar, uzaktan kullanım için, bireysel oturum açma ve şifre gibi, fakat bunlarla sınırlı olmayan erişim yöntemleri sunacak ve/veya IP doğrulama, proxy sunucular ve benzeri kullanım yetkisi verme yöntemleri kullanılmasını sağlayacaktır.

2.8 Lisanslar, üye kuruluşların, özel araştırma, çalışma, eğitim amaçlı, ve normal idari kullanım gibi olağan uygulama ve faaliyetleri için haklar verecektir.

3. Telif Hakkı veya Entellektüel Mülkiyet Hakları

3.1 Yayımcının içeriği sağlama hakkının bulunduğu dikkate alınarak ANKOS ve üyelerinin bu tür hakları ihlal ettiğine dair gerçek veya gerçek dışı iddialarla suçlanmaları durumunda ANKOS ve üyelerinin uğrayacakları zarar yayımcı tazmin edecektir.

3.2 Lisanslar, kullanıcıları, Türk telif hakları yasası veya Türkiye'nin imzaladığı uluslararası telif hakları anlaşmaları ile kendilerine tanınan haklardan mahrum etmeyecek şekil ve usulde düzenlenecektir.

3.3 Lisanslar, üçüncü şahısların ihlalleri ile ilgili olarak, ANKOS ve üyeleri ile birlikte, lisanslı malzeme sağlayıcıların da yükümlülükleri konusunda da uygun kısıtlamalar içerecektir.

4. İşlevsellik

4.1 Yayımcı veya satıcılar lisanslı malzemelerin yetkili kullanıcılar tarafından erişimini desteklemek için yeterli bant genişliği ve sistem kapasitesini garanti edecektir.

4.2 İçeriğin elektronik versiyonu basılı nüshasından önce veya aynı anda erişilebilir olacaktır.

4.3 Lisanslı kaynaklar, MARC 21 kayıtları gibi (makina tarafından okunabilir katalog kayıtları için standart) içerik metadata'sına erişim sağlayacaktır.

5. Lisans Yükümlülüğü

5.1 Lisanslar, Lisans yükümlülüğü konusunda, yayımcı veya satıcı ile ANKOS ve üyeleri yönünden mantıklı ve dengeli yöntemler tanımlayacaktır.

5.2 Lisans anlaşmaları ile ilgili ihtilaflarda Türk Hukuku uygulanacak ve Ankara Mahkemeleri ve İcra Daireleri yetkili olacaktır.

6. Lisans Fiyatlandırması

6.1 Lisanslar, enflasyon ücret ayarlamaları ile birden fazla yıla yayılan anlaşmalar dahil, kurumların bağımsız olarak elde edebileceğinden daha ekonomik bir fiyatlandırma sağlayacaktır.

6.2 Lisanslar, basılı ve elektronik aboneliklerin ayrı ayrı fiyatlandırılmasını sağlayacak ve aynı anda kullanıcı sayısı kısıtlaması getirmeksizin sınırsız kullanımlarına olanak verecektir.

6.3 Fiyatlandırma, tam zamanlı-eşdeğeri öğretim görevlileri / tam zamanlı-eşdeğeri yüksek lisans öğrenciler, öğrenim dili ve kullanım verileri ile birlikte, ANKOS tarafından geliştirilen kriterler dikkate alınarak yapılacaktır. Kullanım faktörü için, deneme döneminde elde edilen kullanım verileri, sözleşme yenilenmesi durumunda da gerçek yıllık kullanım verileri esas alınacaktır.

6.4 Sözleşmeye yeni katılan bir üyenin ödeyeceği ücret, halihazırda en düşük ücreti ödeyen üyeninkinden daha düşük olamaz.

6.5 Eğer yayımcı veya yayımcı temsilcisi, Lisanslı Malzemelere, ANKOS anlaşmasına katılmamış bir Türk kütüphanesine daha düşük bir ücretle erişim verirse, konsorsiyum fiyatı da ona göre düşürülecek ve artan miktar tüm üyelere ödedikleri ücretle orantılı olarak kredi şeklinde dağıtılacaktır.

7. Satıcıların Kabul Edilemeyecek Davranışlarına Karşı Önlemler

7.1 Lisanslar, sunucu ve sistem performansı için ölçütleri, kullanım ve müşteri destek beklentilerini ve sorun çözüm süreçlerini belirleyecektir.

7.2 Lisanslar, satıcının ve ANKOS'un yükümlülüklerini dengeleyen, lisansın uzatılması, ücretlerin azaltılması veya indirim yapılması gibi çözümleri de belirleyecektir.

8. Kullanım İstatistikleri ve Diğer Yönetim Raporları

8.1 Kullanım İstatistikleri, yayımcı ya da satıcı tarafından, düzenli olarak, ICOLC'nin Web-tabanlı, İndeksli, Özlü, Tam-Metin kaynakların Kullanımına ait İstatistiki Ölçümler için Tüzüğü (Kasım 1998 veya son versiyonu)'nda tanımlanan ilkelere uygun bir şekilde hazırlanacak ve sağlanacak, ya da üyelerin bu bilgilere direkt olarak erişimi sağlanacaktır

8.2 Lisansörler, ANKOS ve üyelerini, içerik, format ya da platformdaki tüm değişikliklerden yeterli bir şekilde haberdar edeceklerdir.

8.3 Lisanslar, kullanım istatistiklerinin ANKOS ve katılımcı üyelerin izni olmaksızın açıklanmasını veya satılmasını yasaklayacaktır.

9. Anlaşmayı Sonlandırma Hakları

9.1 Lisanslar, taraflardan herhangi birinin iflası veya ihtilafı durumunda anlaşmanın sonlandırılmasını mümkün kılar.

9.2 Lisanslar, lisans ücretini kasıtlı olarak vermeyen üyeye karşı, ücretini ödemeye devam eden üyelerin haklarını koruyacaktır.

9.3 Lisanslar, ANKOS'un, Lisansı, üyeleri arasında Üyelerin de bulunacağı kar amaçlı olmayan bir kuruma devretmesine izin verecektir.

9.4 Eğer şirket satılırsa, Lisanslar intikal haklarını taahhüt edeceklerdir.

EK 3. ANKOS KAPSAMINDA ÜYE OLUNAN VERİ TABANLARI, VERİ TABANLARI TANIMI VE TOPLAM ÜYE SAYISI (2011)

Veri tabanı adı	Veri tabanı tanımı	Toplam üye sayısı
American Chemical Society (ACS)	American Chemical Society (ACS) tarafından yayınlanan dergilerin 1879'dan günümüze kadar olan sayılarına tam metin erişim sağlamaktadır.	50
American Institute of Physics (AIP)	Fizik, kimyasal fizik, matematik, nükleer fizik, kozmoloji, ses bilimi ve fizik-mekanik konularındaki tam metin dergileri içerir.	43
American Medical Association (AMA) Journals	American Medical Association'a ait 10 adet tip dergisini içermektedir.	4
American Society of Civil Engineers (ASCE)	ASCE Online Research Library, tüm inşaat mühendisliği disiplinlerini ilgilendiren dergileri kapsar. Kapsamında ; - 32 adet ASCE Dergisinin 1983'ten günümüze tüm sayıları, - 2001 yılından günümüze dek olan ve sayıları 190'ı geçen ASCE tutanakları bulunmaktadır.	16
Annual Reviews (AR)	Bilim insanlarının yakından tanıdığı Institute of Scientific Information's Science Citation Index (ISI SCI) tarafından indekslenen tüm Annual Reviews içerikleri, Biyomedikal, Fizik ve Sosyal Bilimler odaklı 40 disiplini kapsayan ciltler halinde yayınlanmaktadır.	21
ASME Digital Library	ASME 20'den fazla dergi, 500 kod ve standarta sahiptir.ASME Digital Library, derneğin 24 dergisini ve Uygulamalı Mekanik Revizyonlarını tek bir platformda barındıran ana bilgi deposudur. ASME Digital Library 30,000 den fazla dergi makalesini ve 1990-1999 yılları arasındaki dergilerin arşivlerinin tümünü, 2 paket halinde sunmaktadır.	18
Association for Computing Machinery (ACM)	ACM kapsamında, bilgisayar ve bilgisayara dayalı bilimlere yönelik magazinler, dergiler, Özel İlgi Grupları (SIGs) tarafından çıkarılan bültenler ve toplantı tutanakları ile çevrimiçi olarak bu içeriklere erişme şansı tanıyan ACM Digital Library bulunmaktadır.1950'den günümüze kadar tam metin kaynaklara erişim imkanı sağlayan ACM Digital Library, günümüzün bilgisayar bilimi alanında yayınlanmış en büyük tam metin arşivi olarak kabul edilmektedir.	23

ASTM Standards and Engineering Digital Library	Mühendislerin gereksinim duydukları teknik bilgiye ulaşmalarında geniş bir koleksiyona sahiptir. Uzay mühendisliği, biyomedikal, kimya, çevre, jeolojik, halk sağlığı ve güvenliği, endüstriyel tasarım, tekstil, lastik, plastik, malzeme bilimi, mekanik, nükleer, petrol, toprak bilimi, vb. gibi önemli mühendislik alanlarında yol gösterici bir bilgi kaynağıdır. Paket ayrıca ASTM standartlarını da içermektedir.	25
BioOne	BioONE; biyoloji bilimlerinde çok kullanılan ve etki faktörü (impact factors) yüksek dergilerden oluşan bir koleksiyondur.	10
BMJ Dergi Koleksiyonu	BMJ Journals: Klinik uzmanlık alanları, halk sağlığı ve kanıta dayalı tıp alanlarında önde gelen 22 otorite tıp dergisinden oluşmaktadır. Uzmanlara günlük uygulamalarında yardımcı olmayı amaçlayan, daha çok klinik dergilerdir. BMJ Clinical Evidence: Önemli ve çok bilinen sorular üzerine mevcut en iyi araştırma ve kanıt bulguları içeren kanıta dayalı veri tabanıdır.	19
Books 24X7	ITPro, BusinessPro, FinancePro, EngineeringPro, Leadership Channel, ExecSummaries, ExecBluePrints, OfficeEssentials, Well-Being Essentials, GovEssentials gibi kitap koleksiyonlarını içermektedir. Her bir koleksiyonun içerisinde lider yayınevlerinin kitapları, referans kaynakları vs. yer almaktadır.	3
Britannica Online	Sanat ve edebiyat, dünya ve coğrafya, sağlık ve tıp, felsefe ve din, spor ve eğlence, bilim ve matematik, yaşambilimi, toplum ve beşeri bilim, doğa bilimleri, teknoloji ve tarih vb. 120,000 madde halinde düzenlenmiş ansiklopedik bilgiler, dünya atlası, görüntü ve resimler, sözlük ve kavramlar dizisi, bazı dergilerden alınmış 300,000 makale, haber başlıkları ve web kaynakları rehberliği içeren çok yönlü bir genel bilgi kaynağı.	17
Cambridge Online Journals	Cambridge Online Journals; Cambridge Üniversitesi Yayınevi tarafından yayınlanan farklı konulardaki yaklaşık 100 dergiye tam metin erişim sağlamaktadır.	50
CEIC Global Database	CEIC Global Veri tabanı, dünya ekonomi ve finans sektöründeki güncel ve düzenli istatistik verileri içermektedir. 750,000 'nin üzerinde istatistik verilerine erişim sağlayan veri tabanı, 900'ün üzerindeki resmi ve sivil kuruluşların istatistik bilgilerini içermektedir.	7
Cochrane Library	Tıp ve sağlık bilimleri konularında tam metin kaynaklara erişim olanağı sağlar.	22

Credo Reference	Credo Reference Sanat, Tıp, Tarih, Teknoloji, Edebiyat ve diğerleri dahil bütün temel konuları kapsayan yüzlerce referans kitabına sahiptir. Credo Reference koleksiyonunun özelliği; 3 milyondan fazla giriş; 200.000 sesli dosya; 40.000+ sanat, bilim ve tıp görüntüleri; 90.000 adet dünyanın değişik yer ve coğrafik özelliklerinin atlas görüntülerini içermesidir.	4
Derwent Innovation Index (DII)	Dünya çapında 41 patent ofisinden 35 milyonu aşkın patent 16 milyondan fazla buluş içerir. Atıf yapan (cited) ve atıf yapılmış (citing) patent ve makaleler ile tam metin patent kayıtlarına link vardır. 1963'den itibaren kapsanan patent ve 1973'den itibaren kapsanan patent atıf kayıtları bulunmaktadır.	3
Ebrary Academic Complete e-Books	52.116'nın üzerinde elektronik tam metin kitap içeren Ebrary Academic Complete E-Kitap veri tabanı, Ebrary firmasına ait 16 akademik koleksiyonu kapsamaktadır.	98
Ebrary Online Sheet Music	Ebrary Online Sheet Music, dünyaca ünlü bestecilere ait 8300'ün üzerinde eserin nota bilgilerini kapsayan ve aynı anda sınırsız sayıda kullanıcının erişimine izin veren bir müzik veri tabanıdır.	13
Economist Intelligence Unit (EIU) Country Reports	Country Reports yaklaşık 200 ülkeyi kapsar, ve ulusal, bölgesel ve global olayların kısa ve orta vadede istatistiklerini verir. Raporlarda ülkeleri biçimlendiren konular incelenir ve açıklanır: politik ortam, ekonomik politika, sektörel trendler, ve yabancı ticaret ve ödemeler vb. Analizi ayrıntılı iki yıllık tahminler tamamlar, politik ve ekonomik gelişmeler ve trendler saptanır.	4
Economist Intelligence Unit (EIU) ViewsWire	ViewsWire hızla değişen dünya pazarlarında iş yapanlara günlük kararlarında destek sağlar. ViewsWire her gün tüm dünyada 250'den fazla önemli ekonomik, siyasi ve pazar gelişmesini işaret eder, ve bunların iş dünyasındaki etkileri hakkında özet analitik brifingler verir. Majör ve yeni doğan pazarlar hakkında politika, ekonomi, iş dünyası, finans, yönetmelikler kategorilerinde beş ana kanal sağlar.	3
Emerald Management eJournals (EMeJ)	Muhasebe, maliye ve yasalar, eğitim, sağlık yönetimi, insan kaynakları yönetimi, endüstri sektörleri ve inovasyon, bilgi yönetimi, uluslararası işletme, kütüphane yönetimi ve kütüphanecilik, yönetim bilimleri, ekonomi ve sosyal politika, kalite yönetimi, pazarlama, faaliyet yönetimi, emlak ve mülkiyet, strateji ve genel yönetim konularını kapsayan dergi veri tabanıdır.	46

EMIS Global	Gelişmekte olan ülkelere ve bu ülkelerdeki piyasalara ait bilgileri içerir. Şirket künyeleri ve analizleri, sektörel istatistikler ve analizler, özelleştirme, birleşme ve satın alma güncellemeleri, finansal piyasalar ve sermaye piyasası verileri, pazar analizleri ve finansal tablolar, makroekonomik tahminler, analizler ve istatistikler, ülke profilleri, özelleştirme ve yasal veri tabanları, muhasebe ve vergi mevzuatlarına erişilebilir.	7
EndNote	EndNote bibliyografik bilgileri (örneğin kitaplar, dergiler, kataloglar, görsel veriler vb.) saklamak, yönetmek ve verileri bulmak için kullanılan özel bir veri tabanı uygulamasıdır. Bu yazılım sayesinde makale, tez vb. çalışmaların yazımı aşamasında, metin içi atıf ve referans listeleri belirlenecek formatlarda oluşturulabilir.	12
EV2 Compendex	1969'dan günümüze; 5,600'den fazla bilimsel dergi, mesleki dergiler ve konferans raporlarından 10 milyondan fazla kayıt ile, mühendisler için birkaç bilim dalını içeren en kapsamlı literatür veri tabanıdır.	9
Gale Expanded Academic ASAP	Sosyal Bilimler, Bilgisayar, Muhasebe, Mühendislik, İşletme, Sanat, Sağlık Bilimleri, Spor, Tarih, Edebiyat, Bilim ve Teknoloji konularını kapsar.	4
Global Books in Print	İngiliz dilinde yayınlanmış olan kitap kaset ve videoların hala yayımlanıp yayımlanmadığı hakkında bilgi veren bir veri tabanıdır.	7
Hein Online	İçeriğinde 1100'den fazla süreli hukuk dergisi, ünlü hukukçular tarafından yazılmış hukukun her alanına yönelik çok sayıda klasik eser, Amerikan Mahkeme kararları ve mevzuatı, Nuremberg, Uluslararası Tahkim Odası ve Uluslararası Adalet Divanı gibi uluslararası yargı organlarının içtihatlarını bulmak mümkündür. İçeriğindeki bütün hukuk dergilerinin en eski sayılarına ve makalelerin tam metinlerine erişim imkanı sağlayan bir veri tabanıdır.	18
HiperKitap e-Kitap Veri tabanı	Hiperkitap tam metin e-kitap veri tabanında; bilgisayar, çevre bilimleri, edebiyat, eğitim, ekonomi ve finans, işletme ve yönetim, müzik, politika ve uluslararası ilişkiler, astronomi ve uzay, kimya, fizik, matematik ve istatistik, enerji, hukuk, psikoloji, güzel sanatlar, kütüphanecilik, medya ve iletişim, kültürel çalışmalar, mühendislik, sosyoloji, tarih, tarım, tıp, spor, seyahat ve turizm gibi konularda 8435 kitap bulunmaktadır.	53

HukukTurk	Her gün güncellenen, birbirine hiperlinklerle bağlanmış T.C. Mevzuatı (Kanunlar, KHK'ler, Tüzükler, Yönetmelikler, B.K. Kararları, Genelgeler, Tebliğler). Kanun maddeleri ve konuları ile ilişkilendirilmiş, özü yazılmış, tasnifli İçtihatlar (Yargıtay, Danıştay, Anayasa Mahkemesi, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararları). Resmi Gazete günlük olarak sisteme girilmekte ve değişiklikler aynı gün yerlerine işlenmektedir. Ayrıca Mevzuat Grupları, Türk Hukuk Bibliyografyası, Dilekçe ve Sözleşme örnekleri, Kanun Tasarıları, Yeni ve Değişen Mevzuat, Hukuk Sözlüğü (metinlerle ilişkilendirilmiş) ve Hukuki Duyurular gibi faydalı servisler yer almaktadır.	51
ICE Virtual Library	ICE Virtual Library ile inşaat mühendisliği alanında, toplamda 36 dergiye 1836'dan günümüze erişim sağlamaktadır.	3
IGI Global e-Journals	Fen, bilgisayar bilimi ve enformasyon (bilişim) teknolojisi yönetimi alanları ile ilgili sorunları, uygulamaları olabilecek en geniş kapsamda takip etme olanağı sağlayan 100 hakemli dergi içerir.	3
İktisat İşletme ve Finans Dergisi	Aylık olarak yayınlanan, iktisat, işletme ve finans alanlarında makaleler sunan uluslararası, hakemli akademik dergi olan İktisat İşletme ve Finans dergisi 1987 yılından günümüze tüm sayılara tam metin erişim sağlar.	16
IOPscience	Astronomi ve astrofizik, biyoloji, kimya, bilgisayar, eğitim, mühendislik, ölçüm, materyaller, matematik, tıp, nanoteknoloji ve fizik konularını kapsayan IOPscience, 1874 yılından günümüze yayınlanmış 290.000 den fazla makaleyi kapsar.	48
Jaypee Digital	1.100 den fazla tıp kitabıyla 700 adet uzmanlık tezine ve 1.000 adet video görüntüsüne erişim sağlamakta, ayrıca dünyaca ünlü tam metin 14 adet tıp dergisini içermektedir.	3
Journal Citation Reports (JCR)	Bilimsel dergilere ait etki faktörlerini ve performans ölçümlerini içeren veri tabanıdır.	14
Journal of Bone and Joint Surgery (JBJS)	Journal of Bone & Joint Surgery, kemik ve eklem cerrahisi hakkında, ortopedik cerrahlar ve araştırmacılar için oluşturulmuş bilgi kaynağıdır.	6
JSTOR	JSTOR, içerdiği dergilerin ilk çıktığı yıldan itibaren tam metinlerine erişim sağlayan ve arşiv niteliğini taşıyan bir veri tabanıdır. Sanat, beşeri bilimler, sosyal bilimler, fen bilimleri, tarih, edebiyat konularında dergileri içeren paketlerden oluşur. Veri tabanı içinde, ayrıca biyoloji, işletme, ekonomi, sağlık, dilbilim, matematik, müzik konularında paketler de yer almaktadır.	80

Karger	KARGER Journals Collection: Her kademedeki tıp uzmanları ve öğrencileri için nitelikli birer eğitim kaynağı olan dergilerden oluşan bir koleksiyondur. KARGER Journal Archive Collection: Karger kapsamındaki her derginin ilk cildinden 1997'ye kadar olan tüm ciltleri kapsamaktadır. KARGER E-Journals Back File: Eski yıllara (1998-2010) erişim seçeneği sunmaktadır. KARGER E-Books Collection: 40 adet seri kitaptan oluşan bu koleksiyonla tıp uzmanlarının nitelikli kaynak ihtiyacının karşılanması amaçlanmaktadır.	8
Knovel E-Books	Knovel tamamı akademik ve endüstriyel bilgi kaynaklarından oluşan; araştırmacıların, güvenilir, teknik bilgiye kolayca erişebildiği, interaktif tablo ve grafiklerle zenginleştirilmiş e-kitap veri tabanıdır. Mühendislik ile ilgili tüm konuları kapsamaktadır.	26
Lebib Yalkın Mevzuat Bilgi Bankası	Lebib Yalkın Mevzuat Bilgi Bankası MEVBANK ile Resmi Gazete'de yayınlanan tüm kanunlar, kanun hükmünde kararnameler, tüzükler, yönetmelikler, tebliğler ve emsal teşkil edecek içtihatlar 62 konu başlığı altında sunulmaktadır. Gelişmiş arama motoru sayesinde hızla istenilen mevzuat belgelerine ulaşmak, üzerindeki değişiklikleri takip etmek çok kolaydır.	12
LexisNexis Academic	LexisNexis; hukuk, işletme, finans, ekonomi ve tıp alanlarında; hukuki, finansal ve tıbbi kaynakları online ortamda kullanıma sunmaktadır. Kendi alanında lider konumda olan bu veri tabanını dünyada 1600'den fazla üniversite kullanmaktadır.	15
LexisNexis Juris Classeur	LexisNexis Juris Classeur, Fransa'nın en geniş, en kapsamlı ve en doğru büyük hukuk veri tabanıdır. 400 ciltten fazla 98 ansiklopedi, 32 gazete, 150 yi aşkın kitap ile; sivil, ceza, vergi, adli, iş, şirket, uluslararası, halk ve miras hukuku konularında hizmet vermektedir.	6
Lyell Collection	Temel dergilerle, özel yayın ve bilimsel kitap serilerini tek bir elektronik ortamda birleştiren bir veri tabanıdır. The Geological Society tarafından oluşturulmuştur. Koleksiyona her yıl ortalama 10.000 sayfa yeni hakemli yer bilimlere içeriği eklenmektedir.	3
Mary Ann Liebert	Biyomedikal, biyoteknoloji, klinik tıp ve cerrahi konularını kapsar.	3
Master of Architecture	Mimarlık ve tasarım alanında önde gelen isimlere ait yaklaşık 7000 görsel sunmaktadır.	3

MathSciNet	MathSciNet, 1940 yılından günümüze kadar matematikle ilgili yayınlara ait eleştiri, atıf ve bibliyografik bilgi veren bir veri tabanıdır Yaklaşık olarak 1799 adet güncel seri ve dergi tam metin (PDF) yoluyla elde edilebilir. MathSciNet’de 122.462 orjinal makaleye bağlantı vardır, 10.843 eleştiri yapan kişi ve 355.153 yazar indekslenmiştir	55
MD Consult (MDC)	MD Consult Klinik Bilgi Sisteminin içerdiği ürünler bir arada çalışarak MD Consult kullanıcılarının, en kapsamlı klinik bilgilere erişmelerini sağlamaktadır.Doktorların hastalarını muayene ederken ve hastalarına teşhis koyarken kanıta dayalı bilgilerden yararlanmalarını sağlamaktadır.	39
Nature Publishing Group	Temel olarak biyoteknoloji, dişçilik, eczacılık, ekoloji, fizik, immunoloji, kanser, kimya, malzeme bilimi, mikrobiyoloji, yer bilimleri gibi 11 konudan oluşmaktadır.Nature Research, Nature Reviews Journals, Nature Clinical Practises Series, NPG Academic and Society Journals adlı dergileri kapsamaktadır.	20
OECD iLibrary	SourceOECD, ekonomik kalkınma ve İşbirliği örgütü (OECD) tarafından yayınlanan kitapları, dergileri, istatistikleri, konferans bildirilerini ve referans kaynaklarını içeren bir kaynaktır. İstatistiklere erişimde kişisel tablo ve grafikler oluşturmayı olanaklı kılar. İçeriğindeki tüm kaynaklar tam metin erişilebilir durumdadır. Veri tabanı OECD’nin yayınlarını kapsayan bir sistemdir ve bu sistem ile iktisat, finans, işletme ve ilgili diğer sosyal bilim alanlarını içermektedir.	26
Oxford Dictionary of National Biography	The Oxford Dictionary of National Biography ilk dönemlerden 2000 yılına kadar Britanya Adaları’nın tarihine yön veren yaklaşık 50.000 kişinin biyografisini içerir. Bu veri tabanı, Dictionary of National Biography’nin ilk 33 cildinin tam metnine online erişim sağlar.	1
Oxford English Dictionary	1000 yıllık süreci kapsayan, yarım milyondan fazla İngilizce kelimenin şimdiki ve geçmişteki anlamını, tarihini, telaffuzunu veren ve konusunda otorite kabul edilen bir rehber niteliğindedir.	8
Oxford Journals Online	Bu veri tabanı; Arkeoloji, Biyoloji, Tarih, Dil, Hukuk ve Tıp konularında 150’nin üzerinde dergiye tam metin erişim sağlar.	62
Oxford Reference Online	Oxford Reference Online, tanınmış 100 sözlük ve referans kitapları ile bir ansiklopedi içerir. Bu kaynaklar kitap adı ve konu başlıkları altında taranabilir	10

Oxford Scholarship Online	Biyoloji, Yönetim, Fizik, Din, Siyasi Bilimler, Psikoloji, Tıp, Matematik, Müzik, Kamu Sağlığı, Edebiyat konularını kapsar.	2
Oxford- Grove Art Online	Grove Art Online, The Dictionary of Art'ın (1996, 34 cilt) tam metnine web üzerinden, yıllık yeni materyal ve metin güncellemeleri, kapsamlı görüntü bağlantıları ve bir online referans kaynağının mümkün kıldığı incelikli arama avantajlarıyla erişim sağlar. Grove Art Online'nın bütün dünyadaki çeşitli galeri ve müzelerde sergilenmekte olan önemli sanat eserlerine 40.000'den fazla bağlantısı bulunmaktadır.	18
Oxford- Grove Music Online	Müzik, müzik teorisi, partisonlar, müzisyen biyografilerini içerir.	12
Passport GMID	Passport GMID, sektörler, ülkeler ve tüketicilerle ilgili kapsamlı bilgiler sağlayan ödüllü, çevrimiçi işletme bilgileri kaynağıdır. 8 milyon uluslararası karşılaştırılabilen istatistik, 18,000 pazar, şirket ve ülke raporu, uzman analistlerden yeni oluşan endüstri, ülke ve müşteri trendlerine ait yorum, ileri araştırma bilgilerine ait binlerce kaynak, etkili veri analizi işlevlerini içermektedir.	8
Pecya Dijital	Türkiye'de yayınlanmış süreli yayınlar başta olmak üzere, Türkçe bilgi kaynaklarına tam metin olarak ulaşılmasını sağlayan Türkiye'nin ilk Türkçe bilgi platformudur. Cumhuriyet öncesi el yazması Osmanlıca yayınlardan, 1920'li yıllardan günümüze kadar çıkmış olan birçok derginin binlerce sayılık koleksiyonlarına, pek çok gazete arşivine, farklı kategorilerde yayınlanmış bir çok akademik dergi ve kitapların bulunduğu Türkçe veri tabanıdır. Pecya'da her kurum kendi kütüphanesini oluşturabilir.	17
Pidgeon Digital	Mimarlık ve tasarım alanlarında konuşma ve slaytları içermektedir.	4
PNAS, Proceedings of The National Academy	PNAS biyolojik, fiziksel ve sosyal bilimleri içerir. 1914 yılında kurulmasından bu yana PNAS, akademik alanda en son gelişmeleri yansıtan araştırma raporları, yorumlar, eleştiriler, görüş açıları, konferans makaleleri ve faaliyetleri yayınlamaktadır.	8
Project MUSE	Project Muse veri tabanı; insani bilimler, sanat ve sosyal bilimler alanında yayınlanmış 389 dergiye tam metin erişim sağlamaktadır.	16

ProQuest Central (e.a 5000)	ProQuest Central, birçok akademik disiplini içeren 25 veri tabanının birleştirilmesi ile oluşturulmuştur. •The Wall Street Journal ve Los Angeles Times gibi önemli gazeteler de dahil 986 aşkın tam metin gazete, • 30,000 tam metin doktora ve mastır tezi, • Social Science Research Network kaynaklı, geleceğe yönelik bilimsel araştırmalara ait çalışmalar içeren, 15.000'i aşkın tam metin bilimsel çalışma kaydı, •Hoover's Company Records :45.000 şirket raporu, • 4.000'i tam metin 5,760'dan fazla hakemli akademik dergi içerir.	7
ProQuest Health and Medical Complete	Proquest'in popüler 25 veri tabanının birleştirilmesi ile oluşturulmuş bir pakettir. 10.705 tam metin yayın, 30.000 tam metin tez ve 1.100 gazete içerir.	11
ProQuest Hospital Collection	1986'dan günümüze 2,780 dergi ve 20,185 Tam Metin Doktora ve Mastır Tezi içeren 6 ProQuest Veri Tabanından oluşan bir pakettir. Bu veri tabanı sağlık hizmetleri konusunda dergilere, kanıta dayalı kaynaklara ve tam metin doktora ve mastır tezlerine erişim sunmaktadır.	5
Proquest- ABI Inform Global	İşletme, muhasebe, uluslararası ekonomi, çevre, hukuk ve vergilendirme, enformasyon bilimleri ve diğer bir çok endüstri alanındaki yayın ihtiyacına cevap verir. ProQuest ABI/INFORM Complete veri tabanı; 4064 dergiye 25,000 İşletme konulu tam metin Doktora ve Master Tezine 44,000 şirket profiline (Hoover's Company Profiles) 40,000 yazar profiline (Author Profiles) Financial Times, Wall Street Journal Eastern ve European Edition gibi gazetelere erişim sağlamaktadır.	25
Proquest- Academic Research Library (ARL)	Siyaset Bilimi, Sanat, Bilim ve Teknoloji, Eğitim Bilimleri, Dilbilim, Çevre ve Planlama, Enformasyon Bilimi, Sağlık Bilimi, Hukuk, Askeri Bilimler, Ziraat, Teoloji, Arkeoloji konularında pek çok dergiye tam metin erişim sağlamaktadır.	4
Proquest- Dissertation and Thesis Abst.	Doktora ve master tezlerinin künyelerine erişim sağlar.	4
Proquest- Periodicals Archive Online Full Text (PAO)	Sosyal ve Beşeri Bilimler alanında yayın yapan 560 dergiye ilk sayılarından itibaren erişim sağlar.	8
Proquest-Dissertation and Thesis Abst&FT	Doktora ve master tezlerinin künyelerine ve tam metinlerine (satın alarak) erişim sağlar. 1980 yılından sonra basılan tezlerin hem künyelerini hem de yazarları tarafından yazılan 350 kelimelik özetlerini içerir. 1988 yılından sonraki master tezleri ise 150 kelimelik özet içermektedir.	45

Reaxys	Organik, inorganik kimya ve ilgili disiplinlerdeki bilimadamları için web tabanlı çözümler sunmaktadır; CrossFire Belstein, Gmelin ve Patent Chemistry veri tabanlarının birleştirilmiş içerigine dayanır. Veri tabanı ile madde ve reaksiyon dosyalarına, tekli ve çoklu adım reaksiyonlarına ulaşılabilir. 23 milyondan fazla reaksiyon, 19 milyondan fazla madde bilgisi, dergi makaleleri ve patent kayıtlarından gelen toplamda 500 milyon veri mevcuttur.	7
Redhouse 3. Jenerasyon CD Sözlük	CD formatında satın alınan ve kurum bilgisayarlarına yüklenerek sınırsız kullanılabilen İngilizce-Türkçe/Türkçe-İngilizce sözlük'tür.	10
Royal Society of Chemistry (e-Book)	Kimya ve ilgili alanlarda yayınlanmış elektronik kitaplara tam metin erişim sağlar.	2
Royal Society of Chemistry (RSC)	Kimya alanında tam metin elektronik dergi makalelerini içerir	16
Safari E-Books	Safari, profesyonel teknik IT kitaplarını kapsayan IT Tech Books Online kitapları ve işletme - yönetim bilimleri alanında yayınlanan Business Books online kitaplarını kapsayan ve sürekli genişlemeye devam eden elektronik bir veri tabanıdır. Hızla büyüyen Safari Elektronik Kitaplar koleksiyonundaki kitap sayısı toplamda 12.737'ye ulaşmıştır. SAFARI Technical Books Online: Toplam erişilecek kitap sayısı: 10.469 SAFARI Business Books Online: Toplam erişilecek kitap sayısı: 2268	22
SAGE Premier Journals	İşletme, Beşeri Bilimler, Sosyal Bilimler, Fen Bilimleri, Teknoloji ve Tıp gibi konularda 571 dergiye 1999 dan günümüze tam metin erişim imkânı sağlar.	55
Science Online (AAAS)	American Association for the Advancement of Science (AAAS) tarafından 1883'ten beri yayınlanmakta olan Science disiplinlerarası haftalık bir bilim dergisidir. Science Online temel bilimler sosyal ve beşeri bilimler mühendislik tıp ve yaşam bilimleri alanlarında 1996'dan günümüze erişim sağlamaktadır.	28

SciFinder	SciFinder; Chemical Abstracts Service (CAS) in bir ürünüdür. Basılı versiyonu olan Chemical Abstracts'la beraber toplam 5 CAS veri tabanı ve Medline veri tabanı; kimya, yaşam bilimleri, biyokimya, biyoloji, farmakoloji, tıp ve ilgili disiplinlere ait dergi, konferans, sempozyum, patent, kitap ve doktora tezlerini içermekte ve 1907'den günümüze kadar olan literatürü kapsamaktadır. 10500'den fazla güncel dergi ve 60 patent birimine ait patent bilgilerini içerir. 53 milyondan fazla organik ve inorganik madde bilgisi ile dünyada en geniş bilgi içeren veri tabanıdır. 23 milyondan fazla kimyasal reaksiyonu bünyesinde bulundurup, bunları tarama olanağı sağlamaktadır. Ayrıca 40'ar milyona yakın H- ve C- NMR spectra arşivine sahiptir.	21
Scopus	Bilim, teknik, tıp ve sosyal bilimler alanında, 5000 farklı yayınevine ait 18.000 yayında yer alan çalışmaların 1960 yılından günümüze özet, 1996 yılından günümüze de atıf bilgilerini içeren bibliyografik bir veri tabanıdır. Bilimsel dergilerin yanı sıra, konferans tutanakları, ticari yayınlar, patentler, kitap serileri ve bilimsel içerikli web sayfalarını da içeren veri tabanı her gün güncellenmektedir.	8
Serials Solutions	* 360Core; sahip olduğunuz tüm elektronik dergi koleksiyonlarınızı ve derleme veri tabanlarını biraraya toplayan bir servistir. * 360Link; OpenURL teknolojisi ile tüm kütüphane koleksiyonunuzdaki abstract ve indeks makaleler ile aynı makalelerin tam metinlerini birbirine bağlayan link sağlayıcı bir servistir. * 360Search; tek bir arayüz ile sahip olduğunuz elektronik kaynakların sonuçlarının aynı anda görüntülenmesine imkân veren bir servistir. * 360Marc Updates; dinamik olan elektronik veri tabanları dergi bilgilerinin, katalogda sorunsuz biçimde güncel kalmasını sağlayan, katalog güncelleme hizmetidir. *360Counter; kütüphanelerin abone oldukları veri tabanlarının Counter uyumlu istatistiklerinin her türlü raporlama işlemlerini kolayca yapabilirsiniz.	56
SIAM (Society for Industrial Applied Math.)	SIAM (Society for Industrial and Applied Mathematics) uygulamalı matematik konusunda dünyanın en büyük uluslararası derneğidir. Dernek tarafından yayınlanan 15 dergiye elektronik olarak abonelik imkanı sağlanabilmektedir.	12

SPIE Digital Library	Astronomi ve Astronomik Optik, Biomedikal Optik ve Medikal Görüntüleme, İletişim ve Bilgi Teknolojileri, Savunma ve Endüstriyel Algılama, Elektronik Görüntüleme ve İşleme, Mikro ve Nano Teknolojiler, Optik ve Elektronik Optik konularını kapsamaktadır.	7
Springer Lecture Notes Series	Springer Yayınevi tarafından yayınlanmakta olan bilgisayar konulu Lecture Notes yayınlarına elektronik olarak erişim imkanı sağlar.	5
SpringerLink	Tıp, kimya, jeoloji, bilgisayar bilimleri, matematik, tıp, fizik ve astronomi, mühendislik, çevre bilimleri, hukuk ve ekonomi konularında Springer Verlag yayınevine ait 500+ tam metin dergiye erişimi sağlar.	82
Thieme E-Books	Tıp ve yaşam bilimleri konusunda 48 adet elektronik kitaba tam metin erişim sağlanır.	3
Thieme E-Journals	Tıp konusunda 31 dergi ve kimya konusunda 5 dergiye 2000 yılından günümüze tam metin erişim sağlanır.	14
Ulrichs Periodicals Directory	Dünya çapında yayınlanmış süreli yayınlar hakkında bilgi sağlayan bibliyografik bir veri tabanıdır.	12
Urkund	İntihal (kopya) tespiti ve engellenmesini sağlamak amacıyla geliştirilen internet tabanlı bir servistir. Tez, proje, ödev ve belgelerdeki kopyacılık oranının otomatik olarak tespiti için kullanılmaktadır.	3
Wiley Online Library	İşletme, finans, kimya, yerbilimleri, mühendislik, tıp, matematik ve istatistik, fizik ve psikoloji konularında Wiley yayınevine ait 528 tam metin dergiye erişimi sağlar.	75